תלמוד בבלי
'גמרא ופירושה'
מסכת פסחים
דפים ע"ד-ע"ט
מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת פסחים

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

דף עד-עט

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

ניקוד:
דיקטה

שערים ועימוד:
דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד מיום רביעי כא שבט תשפ"א
עד יום שני כו שבט תשפ"א

דף היומי מסכת פסחים דף עד עד דף עט

הנושאים המרכזיים:

דף עד

- צליית הפסח [אם בני מעיו בתוכו. אם צולין בשפוד מתכת]
- מליחה [מולייתא. לב. אומצא ביעי ומזרקי. המוהל היוצא מהבשר]

דף עה

- תנור שהסיקו וגרפו [בקליפי ערלה. אם בפסח הוא צלי אש]
- גחלים אם הוא אש [לפסח. לנגעים. מחוייבי שריפה. בגחלים ביום הכפורים]
- נגע הפסח בחרס התנור, נטף מרוטבו על החרס וחזר, סך בשמן תרומה או מעשר שני

דף עו

- עילאה גבר או תתאה גבר. מליח כרותח. כבוש כמבושל. צלי שנפל לחלב
- אם ריחא מילתא. פת שהניחה על חבית תרומה
- קרבנות הבאים בטומאה אם נאכלים בטומאה

דף עז

- הקרבנות שדוחים שבת וטומאה, והמקור לכך
- טומאה דחויה או הותרה בציבור. אם צריך ריצוי ציץ. אם ציץ מרצה על העולין, ועל אכילות. אם דם נזרק כשאין בשר
- אם משנתינו דלא כרבי יהושע [ריצוי ציץ על העולין. על אכילות. בדיעבד. הקטרת קומץ במנחות כשאין שיריים. טומאה הותרה או דחויה]

דף עח

- אם משנתינו דלא כרבי יוסי
- ביאור שיטת רבי יוסי [בזבחים ומנחות. בנטמא באבוד ובשרוף. ביחיד ובציבור. לכתחילה ובדיעבד]
- נטמא הבשר אם זורק את הדם [בפסח. בשאר קדשים. בדיעבד]
- אכילת הפסח אם מעכבת
- זריקת דם הפסח שלא לאוכליו. זריקה על בריא משעת שחיטה עד שעת זריקה. נטמאו הבעלים אחר השחיטה

דף עט

- נשאר חלב או אימורים אם זורק את הדם
- טומאה הותרה בציבור. נטמא רק הבשר
- מחצה על מחצה אם הוא כרוב

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

מסורת הש"ס

א) מכילתא בא פרשה ו, ב) [ברכות נט. עירובין כט.], ג) [תוספתא' ביצה פ"ב הי"א], ד) [בלילי], ה) [כאוכל קדשים בחוץ כצ"ל ע' תוי"ט פרק ד' מ"ד], ו) ס"א שריא ואפילו לא מלחו את הבשר שנותנים לתוכ' אלא כמליחת צלי. ח"מ, ז) [בחולין קיג. ושם איתא שמואל],

תורה אור השלם

1. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ: שמות יב ח

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כיצד צולין וכו' לתוך פיו נ"ב נראה דאף למאי דאסיק אדעתיה מקמי דמשני דשאני בית השחיטה מידב דייבי נמי צריך לומר תוחבו דרך פיו כו' דאם היה [תוחבו דרך נקובתו אין] הדם יוצא מהמזרקים כיון דלא הוי בית השחיטה למטה דם נשאר שם ממזרקים שנחתכו בשחיטה: (ב) בד"ה נחתך וכו' שלא הבדילו אלא חתכו בשנים ושלשה מקומות למהר צלייתו הס"ד: (ג) ד"ה האי וכו' דבשר תפל מותר וכו': (ד) שם כילד הוא עושה מביא: (ה) ד"ה כבולעו וכו' שרינן כבדא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מקולס דם"ל תולין. עי' רש"י לעיל נג. ד"ה מקולסין וביצה כב: ברש"י ד"ה מקולס:

מוסף רש"י

תוך תוך. שמבושל יפה ונצמתק כולו עד שנימוח וכשהוא רותח דומה כמשמיע קול זה תוך תוך (עירובין כט. וכעי"ז ברכות לט. וראה רש"י שמואל א כה יח). ר"ט קורידהו גדי מקולס. לפי שתולה כרעיו תולה לו בצדו כושא כלי זינו בצדו, כובע נחושת בגלית (ש"א יז) תרגומו קולסא דנחשא (לעיל נג.).

מוסף תוספות

א. בירושלמי משמע דדוקא הוא. תוס' שאנץ. ב. כשזוקף השפוד בתנור. שם. ג. משמע הא אם הבדילו פסול. שם. ד. משמע דלצלי בעי מליחה מיהא קצת. שם. ה. ואמאי לא שרינא אפי' לכתחילה משום כבולעו כך פולטו וכו' ור"ל. שם. ו. כיון שאין הדם חוזר ונבלע. שם. ז. אתי שפיר דלשתרי הכא במליחה גמורה ד... שם. ח. משום פליטת ציר. שם.

מתני'

ביצד [א]צולין את הפסח מביאין שפוד של רמון ותוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר [ב]כמין בישול הוא זה אלא תולין חוצה לו [ג]אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא א"ר צדוק מעשה בר"ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא: **גמ'** וניתי של מתכת [ד]איידי דחם מקצתו חם כולו וקמטוי מחמת השפוד ורחמנא אמר [1]צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר וניתי של דקל איידי דאית ליה שיבי מפיק מיא והוי כמבושל וניתי של תאנה איידי דמחלחל מפיק מיא והוה ליה כמבושל וניתי של אלון של חרוב ושל שקמה איידי דאית ביה קיטרי מפיק מיא של רמון נמי אית ביה קיטרי שיעי קיטרי ואבע"א בנבגא בר שתא דלית ביה קיטרי והא איכא בי פסקיה דמפיק לבי פסקיה לבר מתני' דלא כרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר כשם ששפוד של עץ אינו נשרף כך שפוד של מתכת אינו מרתיח אמרו לו זה חם מקצתו חם כולו וזה חם מקצתו אינו חם כולו: ונותן את כרעיו וכו': [א]תניא רבי ישמעאל קוריהו [ג]תוך תוך ר"ט קוריהו גדי מקולס ת"ר[ג] [ה]איזהו גדי מקולס דאסור לאכול בלילי פסח בזמן הזה כל שצלאו כולו כאחד נחתך ממנו אבר נשלק ממנו אבר אין זה גדי מקולס השתא יש לומר נחתך ממנו אבר דאף על גב דקא מטוי ליה בהדיה אמרת לא נשלק מיבעיא א"ר ששת ששלקו במחובר אמר רבה [ו]האי מולייתא שריא א"ל אביי והא קא בלע דמא א"ל כבולעה כך פולטה נימא מסייע ליה נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו מ"ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו אמרי שאני התם כיון דאיכא בית השחיטה דמחלחל

מידב

רש"י

ביצד צולין. שפוד של רמון. טעמא מפרש בגמרא: **ונותן את כרעיו כו'**. כדכתיב צלי אש ראשו על כרעיו וגו' כולו כאחד משמע: **כמין בישול הוא זה**. שמבשל בני מעיו בתוכו כמו בתוך הקדירה: **תולין תולה לו**. תוחבן בשפוד למעלה מפיו של טלה: **לא על השפוד**. של ברזל כדמפרש בגמ' שהמתכת כשמתחמם מקצתו מתחמם כולו ונצלה הפסח מחום השפוד שבתוכו שהפנימי מתחמם ע"י קצתו החיצון והוה ליה פסח צלי מחמת דבר אחר ורחמנא אמר צלי אש: **אסכלא**. גרדיל"ש בלע"ז. וכולה חד טעמא: **גמ' שיבי**. קנילי"ר שעשוי שורות שורות: **מחלחל**. כעין של ערבה ושל אגוז שיש להן מוח מבפנים: **אלון**. יושנ"א שהוא קשה: **איידי דאית בהו קיטרי**. ובעי למישעינהו בסכינא מפיק מיא דרך מקום חתך הסכין והויא ליה פסח מבושל: **שיעי קיטריה**. ואין צריך להעביר סכין עליהם: **בנבגא בר שתא**. נטיעה בת שנתה: **והא איכא בי פיסקי**. ראש השפוד שהוא מקום חתך ומוציא מים: **דמפיק לבי פיסקי לבר**. חוץ לפי הפסח דאי מפקי מיא לא עיילי לפסח: **כשם ששפוד של עץ**. כשצולין אותו בתנור ומכוסה בטלה אין מה שבתוך הטלה נשרף שהטלה מגין עליו כך שפוד של מתכת אין מה שבתוך הטלה מרתיח מחמת חום מקצתו היוצא חוץ לטלה: **אמרו לו**. אע"פ שאין פנימי של עץ נשרף אבל פנימי של מתכת מרתיח שזה של עץ אם מקצתו לא חם כולו והוה ליה כלי אש וזה של מתכת חם מקצתו חם כולו ואפילו מה שמכוסה ממנו הלכך הו"ל צלי שפוד: **רבי ישמעאל קוריהו תוך תוך**. דנותן לתוכו ס"ל וכשמרתיחין ומתבשלין בתוכו נשמע קול רתיחתן תוך תוך כקול הסיר. ל"א כתב בספרים ישנים תכבר לשון תוך וכר כלומר ממולא מבפנים ונראה מבחוץ כעין שממלאין גדיין ותרנגולין שלנו ודוגמא גבי אביגיל (שמואל א כה) חמש צאן עשויות ומתרגמינן חמש עאן תכברנין מפי רבינו קלונימוס: **מקולס**. לשון כובע נחשת דמתרגמינן קולסא דנחשא (שם יז) דסבירא ליה תולין למעלה בראשו ונראים ככובע נחשת על ראש גבור: **איזה גדי מקולס**. דתנן בפרק מקום שנהגו (לעיל נג.) שאסור לאכול צלי בערבי[ד] פסחים בזמן הזה במקום שלא נהגו: **לאחד**. דדמי לפסח ונראה כאוכל קדשים [ה]בחוצה לארץ: **נשלק מיבעיא**. קס"ד דנחתך והדר נשלק ומשעה שחתכו קודם צלייתו תו לא הוי מקולס: **האי מולייתא**. אינפלדור"א בלע"ז כמו שאנו ממלאין הטלאין והתרנגולין בין בשר לעצמות: **שריא**. [ו]ואפילו לא בישלו את הבשר שנותנים לתוכו מותר ואפילו מלחו כמליחת צלי דאי במליחה כל צורך לקדירה פשיטא: **והא קא בלע**. הטלה דם היוצא מן הבשר הכנוס בתוכו: **פולטו**. לחוץ ושואבו חום האור:

מידב

תוספות

ביצד צולין. ותוחבו לתוך פיו (א). [א]אומר ר"י מש"ה תוחבו דרך פיו לפי שנותן הגם שבשפוד למטה[ב] כדי שלא יפול הפסח ואז הוי בית השחיטה למטה וקדייב דמא דרך שם: **נחתך ממנו אבר אין זה מקולס**. נראה לריב"א דמצוה לקלסו אבל משום הכי לא מיפסיל מדאמר לקמן בפרק האשה (דף פח:) גבי ה' שנתערבו עורות פסחיהן ופריך והא איכא חד דלא נפיק ומשני משום דלא אפשר דהיכי נעביד נייתי כל חד וניתנו אי דידי בעל מום הוה להוי האי פסח ואי לא להוי שלמים הא איכא חזה ושוק ופריך וניתי כל חד כהן בהדיה והשתא איך יעשו כן והא חזה ושוק דאסורים לזרים אי אפשר לצלותן עם הפסח וצריך לחותכן ולא הוי מקולס אלא משום הכי אין נפסל וכן תנא לקמן (דף עה.) חתכו ונתנו על גבי גחלים רבי אומר אומר אני שזה צלי אש משמע חתכו לגמרי מיהו רש"י פירש לקמן חתכו שלא הבדילו אלא (ב) צירמו בשנים ושלשה מקומות[ג]:

האי מולייתא שריא. פי' בקונטרס אע"פ שלא מלחו אלא צלי [ד]ולר"ת נראה דצלי לא בעי מליחה כלל דלא מיבעיא כשנצלה הבשר יפה יפה ונפלט כל הדם דשרי דיותר מפליט ע"י האש מע"י המלח דמעשים בכל יום שמבשלים כבד אחר צלייתו אע"פ שמחמירים לבשלו אחר מליחתו אלא אפילו לא נצלה כל צורכו דלא נפלט כל הדם מותר אע"ג דאמרינן בפ"ק דכריתות (דף ד: ודף כב.) דאיכא לאו בדם האברים ה"מ דוקא כשפירש אבל כל זמן שלא פירש ולא יצא לחוץ שרי כדמוכח בפ' מפנין (שבת דף קכח.) (ג) דבשר טפל מותר לטלטלו משום דחזי לאומצא אלמא יכול לאוכלו בלא מליחה ועוד דאמר בפ' כל הבשר (חולין דף קיא.) דכבד אחר שחלטוהו ברותחין או בחלא מותר לבשלו לפי שמצמיתין הדם בתוכו ואין מניחין אותו לפלוט דקאמר התם רב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין סבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלייה אסור אמר ליה אי חלייה אסור איהו נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע אלא ודאי חלייה נמי שרי דמצמית הדם ואין מניחו לפלוט ואפ"ה שרי באכילה ואין לאסור צלי שלא נמלח ולא נצלה כל צורכו משום שמחמת האש הדם נפרש מבפנים מצד זה לצד זה דמה שיוצא לחוץ מסרק שריק ומה שנשאר בפנים אע"פ שפירש מצד זה לצד זה לא הוי כדם האברים שפירש דהא איכא מאן דאסר במסכת חולין (דף קיב.) לאכול ככר שחתך עליה בשר מפני דם הבשר שנכנס לתוכו ואפילו הכי משמע דבשר עצמו מותר אע"פ שלא יצא כל דמו ודבר תימה הוא לרש"י מה מועלת מליחה מועטת לצלי דאין הבשר יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה אלא ודאי לא בעי מליחה כלל וכן קבל ר"י מר"ת ובהקומץ רבה (מנחות כא.) גבי מליחת קדשים דקאמר כיצד (ד) עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו ויש דגרס בתר הכי אמר אביי וכן לצלי לא גרס לצלי אלא וכן לקדירה וכן כתוב ברוב ספרים והא דאמר בפרק קמא דביצה (יא.) ושוין שמולחין עליו בשר לצלי לאו משום דבעי מליחה אלא שמנהג למולחו והא דאמר בכל הבשר (חולין קיג.) רב ששת מלח גרמא גרמא תרי מ"ט לא משום דפריש מהאי ובלע האי חד נמי פריש מהאי גיסא ובלע האי גיסא דפריש מהאי גיסא דקאמר היינו שפירש לגמרי לחוץ אבל מבפנים שרי כדפרישית: **כבולעו** כך פולטו. בפ' כל הבשר (חולין קיא.) (ה) שרי כבדא עילויה בישרא בדיעבד משום דדם מישרק שריק[ה] התם לא שייך להזכיר כלל טעם של כבולעו כך פולטו[ו] שהדם נופל שם מבחוץ ושריק ואינו נבלע ומטעם כבולעו כך פולטו נמי לא הויא שריא בדיעבד ואע"ג דבא למישרי הכא גבי פסח לכתחלה אע"ג דבני מעיו בתוכו ואיכא נמי כבד גבי פסח לא רצו להחמיר משום דכתיב (שמות יב) ראשו על כרעיו ועל קרבו ואפילו מאן דאסר בכבדא עילויה בישרא לא קשה ליה מתניתין דפסח דמדרבנן אסר ובפסח לא החמירו אי נמי הוא יעמיד כגון שמלח בני מעים מליחה גמורה דאפילו לקדירה מתירו ר"ת על ידי מליחה ואפילו לפי מנהג העולם שאין מבשלים כבד על ידי שום מליחה[ז] מכל מקום כיון דנמלח כמליחת קדירה נתמעט דמו ולא אסר טפי מאחר בשר שלא נמלח דבשרא על גבי בשרא שרי לכתחלה לכולי עלמא ויש ללמוד היתר במולייתא אפילו נמלח בשר החיצון וששה כדי מליחה והפנימי לא נמלח מדמייתי ראיה מטפילת בר גוזלא דשרי מטעם כבולעו כך פולטו אע"פ שמעשים בכל יום שאוסרים בשר שנפל בציר ומלח שנפלט ואין מותר אפילו בצלי[ח] ועדיפא מינה היה אוסר ר"ת תרנגולת שנמלחה בקערה אף על פי שלא שהתה שם שיעור צלייה ולא פלטה אפילו חצי דמה ואסרה לאוכלה בצלי משום דלא מפליג רבא[ט] גבי אין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב בין שהה הרבה לשהה מעט:

שאני

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"ח מהל' ק"פ הלכה י:
ב ג ד שם הלכה ט:
ג ה מיי' פ"ח מהל' מלה הל' יא סמג עשין מא טוש"ע א"ח סימן תעו סעיף א:
ד ו מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכ' יז סמג לאוין קלז טור ש"ע י"ד סי' עז ס"א [רב אלפס חולין פ"ז דף לג: וכן הרא"ש שם סי' י"ג]:

לעזי רש"י

גראיל"ש [גרדי"ל]. אסכלה.
קניל"ר. לחרוץ.
יושנ"א [יישנ"א]. אלון.
אינפלידור"א. בשר למילוי (בבצק או כדומה).

רבינו חננאל

כיצד צולין את הפסח. שפוד של רמון כו' ואקשינן למה אינו צולהו בשיפוד של מתכת. ושנינן **דאיידי דחם מקצתו חם** כולו, וכיון שנתחמם ראש השפוד הנתון באש מתחמם השפוד כולו המשוקע בבשר ונמצא חמום השפוד צולה בשר הפסח, ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי ברזל. ושפוד של דקל **אית ליה שיבי** כגון שאיבה ומפקי מיא. **ותאינה איידי דמחלחלא** מפקי מיא. והאלון והחרוב והשקמה הני כולהו אית בהו קטרי, מקום שצומחין ומגדלין אמירין ונצרים וכשחותכין אותן אותו מקום חתך מפקי מיא, וכיון דמפקי מיא על הבשר הוה ליה כמבושל לפיכך אין עושין מהן שפוד לצלות בו הפסח. רמון אע"ג דאית ביה קטרי שיעי, כלומר סתומין הן ומקום חיתוכו והוא ראשו שפולט מים מוציאו חוץ לבשר. **ירושלמי** כל העצים יבשים מבחוץ ואין יבשים מבפנים ורמון יבש מבחוץ ויבש מבפנים. **ורבי יהודה** דמכשיר בשפוד של מתכות אוקימנא למתני' דלא כותיה.
מתני' נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו. תניא ר' ישמעאל קוריהו תוך בר. כלומר נותן כרעיו שהן מבחוץ לתוכו. ר' טרפון קורהו גדי מקולס. ת"ר איזהו גדי מקולס פי' שאסור לאכלו בלילי פסחים בזמן הזה. דתנן ביום טוב פ"ב ועושין גדי מקולס בלילי פסחים בזמן הזה וחכמים אוסרים והלכתא כחכמים. גדי מקולס כל שצלאו כולו כאחד, אבל אם נחתך ממנו אבר או נשלק ממנו אבר אין זה מקולס. ואוקימנא נחתך ממנו אבר נחתך ונתפרק האבר מן הגדי ממש אינו גדי מקולס. ונשלק דקתני שלא נחתך האבר אלא היה צולהו ושפת קדרה בצדו ונתן ירך הגדי כמות שהוא בלא חתיכה בתוך הקדרה ונתבשלה, אין זה גדי מקולס ומותר בזמן הזה. **אמר רבה מליתא שריא.** פי' מליתא עוף או כבש מלא בשר בתוכו ונצלה בתוכו. **ואמר אביי כבולעה כך פולטה** כלומר כשם שבולע מן הבשר שבתוך

העוף או שבתוך הכבש כך פולטו בולעו מבפנים ופולטו מבחוץ. וקיימא לן דהא מליאתה בצלייה היא, דהא בענין הפסח קתני לה, אבל בבישול או בשליקה לא. ואתינן לסיועיה ממתני' דתני נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו. ודחינן שאני התם כיון דמחלחל בית השחיטה מידב דאיב ולא בלע.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

שאני לב דשיע. גרסה בכל שכן דמצמות הוא יותר שיע ונראה לריב"ץ דקדוק לגבי דס קמיך ממריגן דשיע מצל נענין שמנוסת לשיטתו לגי דמפעפע ולא ממריגן שיע ולהכי גבי נב לג קתני שחוסר ושיע ולא נאסר בדקתני משום דשיע מלא פיירי שהיה טרוד לפלוט לפיו מלא פלוגתא ומיהו תוכ"ד כשם ר"ת דהא דמקתני שתי לב דשיע דימות מעלמא הוא ובכרכם מקתני בפמוך דמוליית שריף ג:

מפלו ליה **בר אווזא.** פירש בקונטרס להיינו פפטיר"ת ומהרי"ט כ"מ וריב"ץ דלעזן טפל לג ממעט הכי דמעמט מוסכם יש בתוך ד על פלוגי שמקום מוסכם להיינו טיהה כמו בנות שפיריס מופלות מוזן בפומא (לעיל דף מג.) ועוד דבפפטיר"ת לג ממריגן כפולגו כך פולגו לתזיק לג פלוגי שמקום מוסכם יש בתוך ד על כן נראה להיינו מה שנרגילים לפומא בעיסה שבללתה רכה וגיגלים לעשות סביב קוקבנים ובני מעיים שמשימין פומא בשפוד וטמין סביבותן בעיסה רכה כעין פרפ"ר: **מאן דאמר אפילו פומיה לחתח.**

אף על גב דלא ממריגן לעיל שאני הים שהיסה דמשלמל ושרי ליה מיהו לא ממריגן כפולגו כך פולגו שאני הים שהשלג רחב ביותר ולא דמי לפומא דמוליית: **ובן** ביע. פי' בקונטרס לפמקיקו ובמקס פי' כן משום דפיכם דניגו מגמל לתיק עלייהו קרמא לתפור משום דמא לתמריגן גריד הגשה (מולין נג.) ה' קרמי הוו דציעי כו' משום דמא: **אסמיק** חלייה **אבור.** פירש בקונטרס מוסלו היולא ממנו כשחותכו ולא נרסינן הוא ותלייה ובקש לר"י דהיכי דמי לי עלמא בשר כל נרסו אף משהל מותר לאחר שנתבשל ואינו נראה לרב ר"ת דאי לאו היכי דמי לי מעלי טפלאיה הב ליה אי מעלי טפלאיה הב לי ואיבול. ודהינו הסם בסמידי דאפשר מלשון פירורין, והא דב אילקע לבי ריש גלותא ושפלו ליה למימר דבשר שרי תיכף ומיד אחר אי לאו דחזיתיה דיוצ כי הוצא דאמרי בבולעו כך פולטו, מאי אריא דיוצ אפילו לא זיג נמי. ושנינן **החם בחזיבה** דקרי. הלכך דסמידא בין אסמיק בין לא אסמיק שרי, דחזיותא דיוצ שרי, לא דיוצ אלא יש בו אדמומית אסור. דשאר קיבמא אסמיק אסור, לא אסמיק שרי. והא מלישא אמרי מידב דאיב, והלכתא מלישא שריא ואפילו פומא לעיל. ודוקא צלי כיעין הפסח בתנור אבל שלוק לא. אומצא ביעי ומזרקא פלוגי בה רב אחא ורבינא בבל החזירה כולה **רב אחא** בר'. אומצא דאסמיק בר תחיכה ומלחיה אפילו לבשלה בקדירה מוהר. שפדיה בשפודא מידב דאיב. אחתיה אבונמיה מושב שאיב וכן הלכה. ביעי

ה א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הלכ' ו סמג לאוין קלו טור ש"ע יו"ד סי' עט סי"ג:
ז ב מיי' שם הלכה יט סמג שם טוש"ע י"ד סי' עח סי"ג:
ח ג מיי שם הלכה ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' עז סי"ג:
ט ד מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' סו סי"ב:
י ה מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' עט סי"ג:
יא ו מיי' שם טוש"ע פסוף י:

רבינו חננאל

ואתינן נמי למיתני מהא דתנן הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר מ"ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו שאני לב דשיע (איני) והא רבין סבא טפליה ההיא בר גוזלא לרב ואמר ליה אי מעלי טפליה הב לי ואיבול ההיא בסמידא דמפריר והא רבא איקלע לבי ריש גלותא ושפלו ליה בר אווזא אמר אי לא דחזיתיה דיוצ כוותא חיורא לא אכלי מיניה ואי סלקא דעתך כבולעו כך פולטו מאי אירא כי זיג אפילו כי לא זיג נמי התם בחיורתא דשריר והילכתא דסמידא בין אסמיק בין לא אסמיק שריא דחיורתא אי זיג כוותא חיורא שריא אי לא אסיר דשאר קמחים אסמיק אסור לא אסמיק שרי דאי מוליית מאן דאסר אפילו פומא לתחת ומאן דשרי אפילו פומא לעיל והילכתא דמוליית שרי אפילו פומא לעיל אומצא ביעי ומזרקי פליגי בה רב אחא ורבינא בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והילכתא כרבינא לקולא לבר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא הואי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי שפדיה בשפודא שרי מידב דייב אחתיה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והילכתא מישאב שאיב וכן ביעי חתכינהו ומלחינהו אפילו לקדרה שריין תלינהו בשפודא שריין מידב דייב אחתינהו אגומרי פליגי ביה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב וכן מיזרקי חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי תלייה בשפודא בית השחיטה לתתאי שרי מידב דאיב אחתיה אגומרי פליגי רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והלכתא מישאב שאיב האי אומצא דאסמיק חלייה אסיר לא אסמיק חלייה שרי רבינא אמר אפילו לא אסמיק נמי חלייה אסיר אי אפשר דלית בה שורייך דמא אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא מגמע מידב דייבי נימא מסיים ליה? אהלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר מ"ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו שאני לב דשיע (איני) והא רבין סבא טפליה ההיא בר גוזלא לרב ואמר ליה אי מעלי טפליה הב לי ואיבול ההיא בסמידא דמפריר והא רבא איקלע לבי ריש גלותא ושפלו ליה בר אווזא אמר אי לא דחזיתיה דיוצ כוותא חיורא לא אכלי מיניה ואי סלקא דעתך כבולעו כך פולטו מאי אירא כי זיג אפילו כי לא זיג נמי התם בחיורתא דשריר והילכתא דסמידא בין אסמיק בין לא אסמיק שריא דחיורתא אי זיג כוותא חיורא שריא אי לא אסיר דשאר קמחים אסמיק אסור לא אסמיק שרי דאי מוליית מאן דאסר אפילו פומא לתחת ומאן דשרי אפילו פומא לעיל והילכתא דמוליית שרי אפילו פומא לעיל אומצא ביעי ומזרקי פליגי בה רב אחא ורבינא בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והילכתא כרבינא לקולא לבר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא הואי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי שפדיה בשפודא שרי מידב דייב אחתיה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והילכתא מישאב שאיב וכן ביעי חתכינהו ומלחינהו אפילו לקדרה שריין תלינהו בשפודא שריין מידב דייב אחתינהו אגומרי פליגי ביה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב וכן מיזרקי חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי תלייה בשפודא בית השחיטה לתתאי שרי מידב דאיב אחתיה אגומרי פליגי רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והלכתא מישאב שאיב האי אומצא דאסמיק חלייה אסיר לא אסמיק חלייה שרי רבינא אמר אפילו לא אסמיק נמי חלייה אסיר אי אפשר דלית בה שורייך דמא אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא מגמע

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה לי לפו לחזיק לגמם דזיג כי זחזא שזג בלמם לגוף זכוכים וכו' שייבן ושרו. מזרקי חחכינהו בדופקא ומלחינהו אפי' לקדרה שריין. חלנהו בשפודא בית שחיטה לתתאי. מידב דייבי ושרי. אגומרי. משב שיינן ושרי. האי אומצא דאסמיק הוא וחליה אסור. לא אסמיק הוא וחליה שרי. אמר מר בר אמימר אבא חלה דהוה חליט חדא דזמנא לא הוה חליט ביה אחריגא. ומאי שנא אסמיק הוא מלחא המחא דאיתא

גליון הש"ס

גמ' שאני לב דשיע. מלגזן קמחות (ימזק' עז) לף ו ומוסף למפעי:

לעזי רש"י

פורצי"ל. חלל הצואר. פשטיד"א. פשטידה. אישקנצורי"א [שנקטורי"ד]. רוזי- דם.

מוסף רש"י

שאני לב דשיע. כלומר לינו נאסר שהלב מלא דם ומלוי מוליו (חוליו קם).

מוסף תוספות

א. לא שנא זם ולא שנא שמנונית. תוס' שאנץ.
ב. [ן]אין למסור על זה לעשות מעשה. תוס' חולין קט:, ג. דשריך ביה כבולעו כך פולטו שהרם נופל לתוך אבל בקדירה אסור ולא אמרינן דשריע ולא בלוע. שם. ד. בלא לחלוחיות שומן ושום דבר. תוס' שאנץ. ה. הלא חי בלא שום פלוטה משמע לעיל דאסור. שם. ו. שהרי בא הדם ממקום אחר וכנוס בתוכו. שם. ז. עד דאסמיק. שם. ח. ה"ג בפרי"ח. שם. ט. שהיא להצמית היינו. שם. י. עד דאסמיק. שם. יא. דלא פליט כלל אלא צמית. שם.

רבינו חננאל (המשך)

פירוש ביעים בקרביהן חתכינהו ומלחינהו אפילו לקדרה שריין. החכבהו ולחלבהו בשפודא שריין דמידב דאיבן. אחתינהו אגומרי הילכתא מישב שיינן ושרו. מזרקי חחכינהו בדופקא ומלחינהו אפי' לקדרה שריין. חלנהו בשפודא בית שחיטה לתתאי. מידב דייבי ושרי. אגומרי. משב שיינן ושרי. האי אומצא דאסמיק הוא וחליה אסור. לא אסמיק הוא וחליה שרי. אמר מר בר אמימר אבא חלה דהוה חליט חדא דזמנא לא הוה חליט ביה מאי שנא מחלא מחמהא דחלטינן ביה התם איתיה לקיוהא

מידב דייבי נימא מסיים ליה? אהלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר מ"ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו שאני לב דשיע (איני) והא רבין סבא טפליה ההיא בר גוזלא לרב ואמר ליה אי מעלי טפליה הב לי ואיבול ההיא בסמידא דמפריר והא רבא איקלע לבי ריש גלותא ושפלו ליה בר אווזא אמר אי לא דחזיתיה דיוצ כוותא חיורא לא אכלי מיניה ואי סלקא דעתך כבולעו כך פולטו מאי אירא כי זיג אפילו כי לא זיג נמי התם בחיורתא דשריר והילכתא דסמידא בין אסמיק בין לא אסמיק שריא דחיורתא אי זיג כוותא חיורא שריא אי לא אסיר דשאר קמחים אסמיק אסור לא אסמיק שרי דאי מוליית מאן דאסר אפילו פומא לתחת ומאן דשרי אפילו פומא לעיל והילכתא דמוליית שרי אפילו פומא לעיל אומצא ביעי ומזרקי פליגי בה רב אחא ורבינא בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והילכתא כרבינא לקולא לבר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא הואי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי שפדיה בשפודא שרי מידב דייב אחתיה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והילכתא מישאב שאיב וכן ביעי חתכינהו ומלחינהו אפילו לקדרה שריין תלינהו בשפודא שריין מידב דייב אחתינהו אגומרי פליגי ביה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב וכן מיזרקי חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי תלייה בשפודא בית השחיטה לתתאי שרי מידב דאיב אחתיה אגומרי פליגי רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והלכתא מישאב שאיב האי אומצא דאסמיק חלייה אסיר לא אסמיק חלייה שרי רבינא אמר אפילו לא אסמיק נמי חלייה אסיר אי אפשר דלית בה שורייך דמא אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא מגמע

ליה גמועי איבא דאמרי רב אשי גופיה מגמע ליה גמועי אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא ואי? האי חלא דחליט ביה חדא זימנא תו לא תאני חליט ביה מאי שנא מחלא מחמהא דחלטינן ביה התם איתיה לקיוהא

מסורת הש"ס

ג) חולין קט. [כריתות כב.], ד) [ן"ל הערוך ערך ממך פי' ר"ח מלגזן פירוחין ומלו שוחן למיקב כלי"ת מלגזן ויפכלו], ה) חולין נב:, ו) [כריתות פ"ב מי"ב],

(ה) ב"ב ד"ה לי לפו לחזיק לגמם דזיג כי זחזא שזג בלמם לגוף זכוכים וכו' שייבן ושרו. מזרקי חחכינהו בדופקא ומלחינהו אפי' לקדרה שריין. חלנהו בשפודא בית שחיטה לתתאי. מידב דייבי ושרי. אגומרי. משב שיינן ושרי. האי אומצא דאסמיק הוא וחליה אסור. לא אסמיק הוא וחליה שרי. אמר מר בר אמימר אבא חלה דהוה חליט חדא דזמנא לא הוה חליט ביה מאי שנא מחלא מחמהא דחלטינן ביה התם איתיה לקיוהא דפירא כו'. רבינא אמר אע"ג דלא אסמיק חליה אסור, אי אפשר דלית ביה שורקי דמא. וקי"ל כרבינא ולחומרא.

משנה

כיצד צולין, דעה א': צולהו כשכרעיו וכני מעיו בתוכו

כֵּיצַד צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח

מְבִיאִין שַׁפּוּד שֶׁל רִמּוֹן, וְתוֹחֲבוֹ לְתוֹךְ פִּיו עַד בֵּית נְקוּבָתוֹ,

וְנוֹתֵן אֶת כְּרָעָיו וְאֶת בְּנֵי מֵעָיו לְתוֹכוֹ, כמו שכתוב 'צלי אש ראשו על כרעיו', ומשמע: כולו כאחד. **דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי.**

דעה ב': צולהו כשבני מעיו תלויים עליו מבחוץ

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּמִין בֵּישׁוּל הוּא זֶה, שמבשל את בני מעיו בתוכו כמו בתוך הקדירה, **אֶלָּא תּוֹלִין חוּצָה לוֹ** - תוחבן בשפוד למעלה מראש הטלה.

אין צולין את הפסח על השפוד או על האסכלא

אֵין צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח לֹא עַל הַשַּׁפּוּד [של ברזל] **וְלֹא עַל הָאַסְכָּלָא** [ברזל שצולים עליו]

אָמַר רַבִּי צָדוֹק: מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאָמַר לְטָבִי עַבְדּוֹ צֵא וּצְלֵה לָנוּ אֶת הַפֶּסַח עַל הָאַסְכָּלָא.

גמרא

למה אין צולין בשפוד של מתכת

במשנה שנינו: מביאין שפוד של רימון. שואלת הגמרא: **וְנַיְתֵי שֶׁל מַתֶּכֶת** - ונביא שפוד של מתכת.

עונה הגמרא: **אַיְידֵי דְּחַם מִקָּצָתוֹ חַם כּוּלּוֹ** - אגב שחם מקצתו חם כולו, כלומר: מתכת כאשר היא מתחממת מעט מחום האש - מתחממת כולה, ונמצא שחלק השפוד שהוא כנגד האש מתחמם מהאש, וממילא מתחמם גם חלק השפוד התחוב בתוך הפסח, **וְקָמְטְוֵי** [ונמצא שהפסח נצלה] **מֵחֲמַת הַשַּׁפּוּד** - מחום המתכת, ולא מחום האש, **וְרַחֲמָנָא אָמַר** [והתורה אמרה] **'צְלִי אֵשׁ', וְלֹא צָלִי מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר.**

למה אין צולין בשפוד של דקל

שואלת הגמרא: מדוע צריך דוקא שפוד של רימון, **וְנַיְתֵי שֶׁל דֶּקֶל** - ונביא שפוד מענף של דקל.

עונה הגמרא: **אַיְידֵי דְּאִית לֵיהּ שִׁיבֵּי מַפֵּיק מַיָּא וְהָוֵי כְּמִבּוּשָׁל** - אגב שאין העץ חלק, אלא יש בו חריצים, הרי הוא מוציא מים בשעת הצלייה, והרי זה כמבושל.

למה אין צולין בשפוד של תאנה

שואלת הגמרא: **וְנֵיתֵי שֶׁל תְּאֵנָה** - ונביא שפוד מענף של תאנה.

עונה הגמרא: **אַיְידֵי דְּמָחֲלָחֵל** - אגב שענף התאנה אינו גוש אחד אלא יש בתוכו מילוי כעין מוח, **מַפֵּיק מַיָּא וְהָוֵה לֵיהּ כְּמִבּוּשָׁל** - הרי הוא מוציא מים והרי זה כמבושל.

למה אין צולין בשפוד של אלון, חרוב, או שקמה

שואלת הגמרא: **וְנֵיתֵי** - ונביא שפוד מענפים **שֶׁל** עץ **אַלּוֹן,** או **שֶׁל** עץ **חָרוּב, וְשֶׁל שִׁקְמָה.**

עונה הגמרא: **אַיְידֵי דְּאִית בֵּיהּ קִיטְרֵי מַפֵּיק מַיָּא** - אגב שענפים אלו אינם חלקים ויש בהם קשרים, וצריך להחליקם בסכין הרי הם מוציאים מים דרך מקום חתך הסכין, והפסח הרי הוא כמבושל.

שואלת הגמרא אם כך, הרי ענף **שֶׁל** עץ **רִמּוֹן, נָמֵי אִית בֵּיהּ קִיטְרֵי** - גם יש בו קשרים.

עונה הגמרא (תירוץ א): **שִׁיעֵי קִיטְרֵי** - קשריו חלקים, ואין צריך להעביר סכין עליהם.

(תירוץ ב) **וְאִיבָּעֵית אֵימָא, בְּנַבְגָּא בַּר שַׁתָּא דְּלֵית בֵּיהּ קִיטְרֵי** - מביא עץ של רימון צעיר - נטיעה בת שנתה שאין בה קשרים.

שואלת הגמרא: **וְהָא אִיכָּא בֵּי פְּסָקֵיהּ** - והרי יש את ראש השפוד של הרימון שהוא מקום שחותכים אותו מהעץ, והרי הוא מוציא משם מים.

עונה הגמרא: **דְּמַפֵּיק לְבֵי פְּסָקֵיהּ לְבַר** - מדובר שמוציא את מקום החתך של הענף מחוץ לפי הפסח, שאם יצא מים מהשפוד הם לא יכנסו לפסח.

דעה החולקת על משנתינו וסוברת שאפשר לצלות בשפוד של מתכת

הגמרא מביאה דעה החולקת על משנתינו: **מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁשַּׁפּוּד שֶׁל עֵץ אֵינוֹ נִשְׂרָף** - כשתוחבים אותו בפסח אין מה שבתוך הטלה נשרף, היות והשפוד מכוסה בטלה, **כָּךְ שַׁפּוּד שֶׁל מַתֶּכֶת אֵינוֹ מַרְתִּיחַ** - אין מה שבתוך הטלה מתחמם מחמת חום מקצתו היוצא חוץ לטלה, היות והחלק הפנימי שפוד מכוסה בטלה,

אָמְרוּ לוֹ: זֶה [שפוד של מתכת] **חַם מִקְצָתוֹ, חַם כּוּלּוֹ,** ואפילו מה שמכוסה מתחמם, שכאשר חלק מברזל חם, כולו חם. **וְזֶה** [שפוד של עץ] **חַם מִקְצָתוֹ, אֵינוֹ חַם כּוּלּוֹ** - שכאשר חלק מעץ חם, אין כולו חם.

✦✦✦

תנאים נוספים שנחלקו במחלוקת כיצד צליית הפסח

שנינו במשנה: **וְנוֹתֵן אֶת כְּרָעָיו וְכוּ׳** [ואת בני מעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר כמין בישול הוא זה אלא תולין חוצה לו].

תַּנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קוֹרֵיהוּ - רבי ישמעאל היה קורא לבשר הפסח, **תּוֹךְ תּוֹךְ,** שהוא סבר כרבי יוסי הגלילי שנותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו, וכשמרתיחים ומתבשלים בתוכו, הקול העולה מרתיחתן נשמע 'תוך תוך' כקול העולה מסיר בעת הבישול.

רַבִּי טַרְפוֹן קוֹרֵיהוּ - רבי טרפון היה קורא לבשר הפסח, **גְּדִי מְקוּלָּס** - שהוא סבר כרבי

עקיבא שתולין את כרעיו ובני מעיו למעלה בראשו, והרי הם נראים על הגדי ככובע נחושת על ראש גבור.

♦♦♦

איזהו גדי מקולס שאסור לאכול בליל פסח בזמן הזה

תָּנוּ רַבָּנַן, אֵיזֶהוּ גְּדִי מְקוּלָּס, דְּאָסוּר לֶאֱכוֹל בְּלֵילֵי פֶּסַח בַּזְּמַן הַזֶּה [ששנינו לעיל (נג.) שיש מקומות שנהגו איסור לאכול צלי בליל פסח בזמן הזה], **כָּל שֶׁצְּלָאוֹ כּוּלּוֹ כְּאֶחָד,** שאזי הוא דומה לפסח, ונראה כאוכל קדשים בחוץ.

אבל אם **נֶחְתַּךְ מִמֶּנּוּ אֵבֶר,** או **נִשְׁלַק** [נתבשל] **מִמֶּנּוּ אֵבֶר, אֵין זֶה גְּדִי מְקוּלָּס.**

שואלת הגמרא: **הַשְׁתָּא יֵשׁ לוֹמַר** - כעת יש להתבונן, ולומר: הנה אם כאשר **נֶחְתַּךְ מִמֶּנּוּ אֵבֶר, דְּאַף עַל גַּב דְּקָא מִטְּוֵי לֵיהּ בַּהֲדֵיהּ** - שאף שאיבר זה גם נצלה עם שאר הפסח, **אָמְרַתְּ, לָא** - שאינו גדי מקולס, אם כן כאשר **נִשְׁלַק** [נחתך ממנו איבר והוא גם נתבשל] **מִיבַּעְיָא** - וכי צריך לומר שאין זה גדי מקולס, והרי משעה שחתכו קודם צלייתו כבר אינו 'גדי מקולס'.

עונה הגמרא: **אָמַר רַב שֵׁשֶׁת:** מה שאמרה הברייתא 'נשלק', אין הכונה שהאיבר גם נחתך וגם נתבשל בנפרד, אלא כוונת הברייתא לומר **שֶׁשְּׁלָקוֹ בִּמְחוּבָּר,** וזה החידוש שאף שהוא גדי שלם, כיון שחלק ממנו התבשל אין זה 'גדי מקולס'.

♦♦♦

מולייתא (בשר ממולא בבשר), מותר באכילה, שכשם שהדם (היוצא מהבשר הפנימי) נבלע בבשר החיצוני, כך הוא נפלט ממנו

אָמַר רַבָּה: הַאי מוּלַיְיתָא - טלה או תרנגול (בשר או עוף) שמילאוהו בבשר שנמלח רק מעט (שבשר שצולים אותו מולחים אותו במעט מלח, ואחר כך בצלייה הדם יוצא ממנו), **שַׁרְיָא** - הרי זה מותר באכילה.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְהָא קָא בָלַע דְּמָא - והרי הבשר החיצוני בולע את הדם הנפלט מהבשר הפנימי, [ואין זה כסתם צליית בשר שצולה את הבשר והדם יוצא החוצה, שהרי כאן הדם היוצא מהבשר הפנימי נבלע בבשר החיצוני שעוטף אותו].

אֲמַר לֵיהּ רבה: **כְּבוֹלְעָהּ כָּךְ פּוֹלְטָהּ** - כמו שהבשר החיצוני בולע את הדם מהבשר הפנימי. כך הוא פולט את הדם שנבלע בו.

הצעת ראיה (א) ממה ששנינו במשנתינו שנותן את הכרעיים ובני המעיים לתוך הטלה

הגמרא מציעה ראיה לדין זה: **נֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ** - נאמר שיש סיוע וראיה לדין זה, ממה ששנינו במשנתינו: **נוֹתֵן אֶת כְּרָעָיו וְאֶת בְּנֵי מֵעָיו לְתוֹכוֹ, מַאי טַעְמָא** - מה הטעם שאין בזה חשש שדם הכרעיים ובני המעיים נבלע מדם הטלה, **לָאו** - אין זה אלא **מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן כְּבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ.**

דחיית הראיה: במשנתינו מדובר שהטלה פתוח במקום השחיטה, והדם יוצא משם

הגמרא דוחה את הראיה: **אָמְרִי, שָׁאנֵי הָתָם** - שונה שם בנידון משנתינו, **כֵּיוָן דְּאִיכָּא בֵּית**

הַשְׁחִיטָה דִּמְחַלְחֵל - כיון שבית השחיטה פתוח והוא רחב וכל הדם [עמוד ב] **מֵידָב דָּיְיבִי** - נוזל ויוצא משם. אם כן אין להוכיח לדין מולייתא.

הצעת ראיה (ב) ממה ששנינו שלב שיש בו דם, ונצלה, הלב מותר לאחר הצלייה (ובלבד שיקרע את הלב ויוציא ממנו דמו)

נֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ, הַלֵּב היות ויש ריבוי דם הכנוס בו, **קוֹרְעוֹ** - עושה בו חתך, **וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ,** ואחר כך יכול לבשלו.

ואם **לֹא קָרָעוֹ,** ובישלו כאשר הדם כנוס בו, **קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּישּׁוּלוֹ,** ומוציא את דמו, **וּמוּתָּר.**

והנה אפשר לבאר שמה שאמרה הברייתא 'קורעו לאחר בישולו', אין הכונה בדוקא שבישל את הלב לפני שקרעו, אלא אפשר לומר שמדובר גם באופן שצלאו קודם שחתכו, (שגם צליה נקראת בישול), ואף שבצלייה הדם כבר נבלע בלב, הרי זה מותר, **מַאי טַעְמָא, לָאו** - אין זה אלא **מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן כְּבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ.**

דחיית הראיה: הלב מותר מפני שהוא חלק ואינו בולע

הגמרא דוחה את הראייה: **שָׁאנֵי לֵב דְּשָׁשֵׁיעַ** - שונה הלב שהוא חלק, ולכן אינו בולע כלל את הדם בשעת הצלייה, ולכן אפילו אם מבשל את הלב (בלא לקורעו) אין הדם נבלע בו, ואם 'קורעו' לאחר הצלייה הרי הוא מותר.

הצעת ראיה (ג) שאומרים כבולעו כך פולטו

הגמרא מציעה ראיה נוספת שאומרים כבולעו כך פולטו: **(אינו) וְהָא רָבִין סָבָא הכין לרב עוף שדבוק עליו בצק** (מין מאפה שבתוכו בשר), **וַאֲמַר לֵיהּ** [לרב]: **אִי מְעַלֵּי טְפֵלֵיהּ הַב לִי וְאֵיכוֹל** - אם יש בו טעם יפה, תן לי ואוכלו, ואף שהבצק בלע מהדם הנפלט מהבשר, ומשמע שהיינו מפני שבשעת הצלייה הבצק בולע ופולט, והרי זה ראיה לדברי רבה שכבולעו כך פולטו.

הגמרא דוחה את הראיה: **הָהִיא בִּסְמִידָא דְּמִפְּרִיר** - דבר זה היה בעיסה של סלת, שאינה נדבקת כל כך, אלא נפרכת ומתפוררת, והדם יוצא ממנה. ואין זה ראיה למקום אחר שנאמר גם שם כבולעו כך פולטו.

שאלה: מדברי רבא מוכח שלא אומרים ככבולעו כך פולטו, האם נאמר שרבא חולק על רבה

שואלת הגמרא: **וְהָא רָבָא אִיקְּלַע לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא** - והרי רבא נקלע לביתו של ראש הגולה, **וּטְפַלוּ לֵיהּ בַּר אֲווֹזָא** - והכינו לו מאפה שבתוכו בן אווז, **אָמַר: אִי לָא דַּחֲזִיתֵיהּ דְּזִיג כְּזוּזָא חִיוָּרָא** - אם לא שראיתי את מוהל הבשר הזב מהבצק שהוא לבן וצלול, והרי הוא כזוז לבן וצרוף, שאין בו אדמימות דם, **לָא אָכֲלִי מִינֵּיהּ** - לא הייתי אוכל ממנו,

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ - ואם עולה על דעתך שאומרים: **כְּבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ, מַאי אִירְיָא כִּי זִיג** - למה אמר שיאכלו רק אם הוא צלול, **אֲפִילּוּ כִּי לָא זִיג נָמֵי** - אפילו אם אינו צלול גם יש להתירו באכילה, שכשם שהדם נבלע בו כך הוא נפלט ממנו.

עונה הגמרא: **הָתָם בְּחִיוָּרְתָּא דְּשָׁרִיר** - שם היה מדובר בבצק העשוי מקמח נקי כעין שלנו, שאינו מתפורר, אלא הוא קשה, ואינו פולט דם הנבלע בו.

הכרעת ההלכה: בקמח סולת, מותר. בקמח לבן, רק אם המוהל היוצא ממנו צלול. בשאר קמחים, אם המוהל היוצא אינו אדום מותר.

וְהֵילְכְתָא, דִּסְמִידָא [קמח סולת שהדרך היא שהוא מתפורר] **בֵּין אַסְמֵיק** [בין אם המוהל היוצא מהבצק אדום] **בֵּין לָא אַסְמֵיק** [ובין אם המוהל היוצא אינו אדום], **שַׁרְיָא** - המאכל מותר באכילה, שהדם ודאי יוצא מהקמח סולת כאמור מפני שהוא מתפורר, ומה שהמוהל היוצא אדום אינו דם אלא אדמומית שנשארה במוהל היוצא. שהדם ודאי יוצא, ואודם זה ודאי לא דמות דם הוא.

דְּחִיוָּרְתָּא - קמח לבן, **אִי זִיג כְּזוּזָא חִיוָּרָא** - אם המוהל היוצא ממנו הוא צלול כזוז לבן וצרוף, **שַׁרְיָא** - הרי המולייתא מותרת. **אִי לָא** - אם אינו יוצא צלול וצרוף, **אָסִיר.**

דְּשָׁאר קְמָחִים, אַסְמֵיק - אם המוהל היוצא, אדום, **אָסוּר. לָא אַסְמֵיק** - אם הדם היוצא אינו אדום, **שָׁרֵי** - הרי הוא מותר.

הכרעת ההלכה: מולייתא מותרת, שאומרים ככולעו כך פולטו

הַאי מוּלַיְיתָא - מאכל זה בשר שמילוהו בבשר וצלוהו, **מַאן דְּאָסַר** - מי שאוסרו באכילה, אוסרו **אֲפִילּוּ** אם **פּוּמָא לְתַחַת** - אפילו אם צולים אותו כאשר פיו למטה, מפני שאינו פתח רחב ולא כל הדם יוצא.

וּמַאן דְּשָׁרֵי - ומי שמתירו באכילה, מתירו **אֲפִילּוּ פּוּמָא לְעֵיל** - אפילו אם פיו למעלה. ואף על גב שאין נקב למטה שהדם יכול לצאת ממנו, מכל מקום: כבולעו כך פולטו, וחום האור שואבו.

וְהֵילְכְתָא, והכרעת ההלכה בזה היא: **מוּלַיְיתָא, שָׁרֵי** [מותרת] **אֲפִילּוּ פּוּמָא לְעֵיל** - אפילו אם פיה למעלה כשהיא תלויה בתנור.

✦✦✦

אוּמְצָא - חתיכות בשר שיש בהם אדמומית,

בֵּיעֵי - ביצי זכר,

וּמֵיזְרָקֵי - ורידים שבבית השחיטה,

בג' דברים אלו: **פְּלִיגִי בַּהּ** - נחלקו בהם **רַב אַחָא וְרָבִינָא,**

בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, בכל מקום שרב אחא ורבינא נחלקו בסתם, ואחד אמר כך ואחד אמר כך, ולא פירשו מי המיקל ומי המחמיר, **רַב אַחָא** הוא הסובר **לְחוּמְרָא, וְרָבִינָא** הוא הסובר **לְקוּלָּא, וְהֵילְכְתָא כְּרָבִינָא לְקוּלָּא, לְבַר מֵהָנֵי תְּלָת** - חוץ מאלו השלשה דברים, **דְּרַב אַחָא לְקוּלָּא, וְרָבִינָא לְחוּמְרָא, וְהֵלְכְתָא כְּרַב אַחָא לְקוּלָּא.**

דין א' שרב אחא סובר לקולא והלכה כמותו, חתיכת בשר שיש בה אדמומית וצלאה על גחלים, האם היא מותרת

הַאי אוּמְצָא דְּאַסְמִיק - חתיכת בשר שניכר בה אדמומית מרובה, **חַתְכֵיהּ וּמַלְחֵיהּ** - אם עשה בו כמה חיתוכים ומלח את החתיכה, **אֲפִילּוּ לְקֻדָּרָה שְׁרֵי** - מותר אפילו לבשלה בקדירה, שעל ידי שעשה בה חיתוכים, המליחה מועילה והדם יוצא. (ואין דינה כבשר אחר שלא צריך לעשות בה חיתוכים לפני המליחה).

שַׁפְּדֵיהּ בְּשַׁפּוּדָא שְׁרֵי - ואם הכניס שפוד בתוכה, וצלה אותה כך בתנור, הרי היא מותרת, שהרי **מֵידָם דָּיֵיב** - על ידי הצלייה הדם נמשך לבחוץ וכיון שהשפוד לא מונח על הגחלים אלא הוא צלוי באויר התנור יש לדם מקום לצאת, והוא נוזל החוצה. [ואף בזה צריך לפני הצלייה למולחו עכ"פ במעט מלח, שכל צלייה אינה מועלת להוציא את הדם מהבשר אלא אם מלחה תחילה במעט מלח].

אַחֲתֵיהּ אַגּוּמְרֵי - אם הניחו על גבי גחלים (ונמצא שאין לדם לאן לצאת), **פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָסַר וְחַד שָׁרֵי,**

מַאן דְּאָסַר מִצָּמְית צָמֵית - מי שאוסר סובר שהבשר מתכווץ על ידי הצלייה, ודמו נבלע בו.

וּמַאן דְּשָׁרֵי, מִישְׁאַב שָׁאֵיב - ומי שמתיר סובר שחום האש שואב את הדם מהבשר.

וְהֵילְכְתָא, מִישְׁאַב שָׁאֵיב.

דין ב' שרב אחא סובר לקולא והלכה כמותו, ביצים שיש בהם אדמומית וצלאה על גחלים, האם היא מותרת

וְכֵן בֵּיעֵי - וכן הדין בביצים שניכר בהם ריבוי דם, **חַתְכִינְהוּ וּמַלְחִינְהוּ** - אם עשה בהם חיתוכים ומלח אותם, **אֲפִילּוּ לְקֻדָּרָה שַׁרְיָין** - מותר אפילו לבשלם, שכאשר עושה בהם חיתוכים, הדם יוצא על ידי המליחה.

תְּלִינְהוּ בְּשַׁפּוּדָא - ואם תלה אותם בשפוד, **שַׁרְיָין, מֵידָם דָּיֵיב** - הרי הם מותרים, שהדם נוזל החוצה.

אַחְתִינְהוּ אַגּוּמְרֵי - הניחם על גבי גחלים, **פְּלִיגִי בֵּיהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָסַר וְחַד שָׁרֵי, מַאן דְּאָסַר מִצָּמְית צָמֵית** - מי שאוסר סובר שהביצים מתכווצים על ידי הצלייה ודמו נבלע בו. **וּמַאן דְּשָׁרֵי, מִישְׁאַב שָׁאֵיב** - ומי שמתיר סובר שעל ידי חום האש הדם נשאב מהבשר.

דין ג' שרב אחא סובר לקולא והלכה כמותו, ורידים שצלאם על גחלים, האם הם מותרים

וְכֵן מִזְרְקֵי - וכן הדין בורידים.

חַתְכֵיהּ וּמַלְחֵיהּ - אם עשה בו חיתוכים ומלחם, **אֲפִילּוּ לְקֻדָּרָה שְׁרֵי.**

תַּלְיֵיהּ בְּשַׁפּוּדָא - אם תלה אותו בשפוד, **בֵּית הַשְׁחִיטָה לְתַתַּאי שְׁרֵי, מֵידָם דָּאֵיב** - אם בית השחיטה למטה, מותר, שהדם נוזל.

אַחֲתֵיהּ אַגּוּמְרֵי - אם הניחם על גחלים, **פְּלִיגִי** - נחלקו בזה **רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָסַר וְחַד שָׁרֵי, מַאן דְּאָסַר מִצָּמְית צָמֵית** - מי שאוסר סובר שהורידים מתכווצים על ידי הצלייה והדם נבלע בהם. **וּמַאן דְּשָׁרֵי מִישְׁאַב שָׁאֵיב.**

וְהִלְכְתָא מִישְׁאָב שָׁאֵיב.

♦ ♦ ♦

דין המוהל היוצא מהבשר לאחר צלייתו

הַאי אוּמְצָא דְּאַסְּמִיק - בשר שניכר בו אדמומית והוציא דמו ממנו על ידי צלייה, **חַלְיֵיהּ אָסִיר** - המוהל היוצא מהבשר כאשר חותכו, הרי הוא אסור.

אבל אם **לָא אַסְּמִיק** - לא אם הוא בשר שאין בו אדמומית יתירה, **חַלְיֵיהּ שָׁרֵי** - המוהל היוצא ממנו מותר.

רָבִינָא אָמַר: אֲפִילּוּ לָא אַסְּמִיק נָמֵי חַלְיֵיהּ אָסִיר - אפילו אם לא ניכר בבשר אדמימות דם, המוהל היוצא מהבשר לאחר צלייתו, אסור, שהרי **אִי אֶפְשָׁר דְּלֵית בֵּיהּ שׁוּרְיָיקֵי דְּמָא** - שהרי אי אפשר שאין במוהל היוצא ממנו חוטי דם.

אֲמַר לֵיהּ מָר בַּר אַמֵּימָר לְרַב אָשֵׁי: אַבָּא מְגַמַּע לֵיהּ גַּמּוּעֵי - אבא היה שותה את המוהל הזה היוצא מהבשר שאינו דם.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, רַב אָשֵׁי גּוּפֵיהּ מְגַמַּע לֵיהּ גַּמּוּעֵי - רב אשי עצמו היה שותה מהמוהל הזה.

חומץ ששרו בו בשר לאחר צלייתו

אֲמַר לֵיהּ מָר בַּר אַמֵּימָר לְרַב אָשֵׁי: אַבָּא, הַאי חַלָּא דְּחָלֵיט בֵּיהּ חֲדָא זִימְנָא - חומץ זה, שחלט בו צלי כדי להוציא את הדם שנשאר בו, **תּוּ לָא תָּאנֵי חָלֵיט בֵּיהּ** - שוב לא חלט בו פעם אחרת לפי שכבר אין בו כוח להוציא את הדם.

שואלת הגמרא: **מַאי שְׁנָא מֵחַלָּא מַתְמְהָא דְּחָלְטִינַן בֵּיהּ** - מה זה שונה מחומץ חלש שחולטים בו.

עונה הגמרא: **הָתָם אִיתֵיהּ** (דף עה) **לְקִיּוּהָא דְּפִירָא בְּעֵינֵיהּ** - שם טעם הפרי עומד בו, שלא הוציאו ממנו כלום, ואף על פי שהוחלש מאליו ונתקלקל טעמו, יש בו כח להוציא דם, שכחו בקרבו. **הָכָא לֵיתָא לְקִיּוּהָא דְּפִירָא בְּעֵינֵיהּ** - אבל כאן אין בו את טעם הפרי, שטעם הפרי נבלע בצלי הראשון.

לקיוהא דפירא בעיניה הכא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה: אין צולין את הפסח וכו': מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני [א]ואם אסכלא מנוקבת מותר ואמר רבי צדוק מעשה בר"ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא מנוקבת בעא מיניה רב חיננא בר אידי מרב אדא בר אהבה [א]תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ואפה בו את הפת לדברי האוסר מהו א"ל [ב]הפת מותרת א"ל והאמר רב חיננא סבא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן [ג]תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח אין זה צלי אש שנאמר [1]צלי אש [2]צלי אש שתי פעמי' טעמא דגלי רחמנא צלי אש צלי אש שתי פעמים הא לא גלי רחמנא הוי אמינא צלי אש הוא א"ל גלי רחמנא התם וילפינן מינה ואי בעית אימא התם טעמא דכתב רחמנא צלי אש שתי פעמים הא לא כתב רחמנא צלי אש שתי פעמים הוה אמינא אאש קפיד רחמנא ואפילו גרפו נמי צלי אש הוא אבל הכא אעצים דאיסורא קא קפיד רחמנא והא ליתנהו ת"ר [ד]חתכו ונתנו על גבי גחלים רבי אומר אומר אני שזה צלי אש רמי ליה רב אחדבוי בר אמי לרב חסדא מי אמר רבי גחלים אש נינהו ורמינהו [3]מכות אש אין לי אלא שנכוה באש [ב][ה]נכוה בגחלת ברמץ בסיד רותח בגפסים רותח וכל דבר הבא מן האור לאיתויי חמי האור מניין ת"ל מכוה מכוה ריבה טעמא דרבי רחמנא מכוה מכוה הא לא רבי רחמנא מכוה מכוה גחלים לאו אש נינהו א"ל גחלת של עץ לא איצטריך קרא לרבויי כי איצטריך קרא לגחלת של מתכת וגחלים של מתכת לאו אש הוא והא גבי בת כהן דכתיב [4]באש תשרף [ג]ואמר רב מתנה [ו]פתילה של אבר היו עושין לה שאני התם דאמר קרא באש תשרף תשרף לרבות כל שריפות הבאות מן האש וכ"ש אש עצמה ונקיף לה חבילי זמורות ונקלה אתיא שריפה שריפה מבני אהרן מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים ונעביד לה חמי האור משום דר"נ [ז]דאמר ר"נ אמר קרא [5]ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה וכי מאחר דאיכא רב נחמן גזירה שוה למה לי אמרי אי לאו גזירה שוה ה"א שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא ואי משום דרב נחמן ניפוש לה חבילי זמורות טובא כי היכי דתמות בעגלא קמ"ל ואלא באש ל"ל לאפוקי אבר מעיקרו אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא וכל היכא דכתיב באש תשרף לרבות כל שריפות הבאות מחמת אש הוא והא גבי פרים הנשרפים דכתיב בהו [6]ושרף אותו על עצים באש ותניא באש [י]ולא בסיד רותח ולא בגפסים רותח א"ל הכי השתא התם כתיב באש והדר תשרף לרבות כל שריפות הבאות מחמת האש הכא כתיב ושרף אותו על עצים באש לבסוף אש למימרא דאש אין מידי אחרינא לא התם נמי כתיבא שריפה לבסוף דכתיב

על

רש"י

לקיוהא דפירא. איגדו"ר. טעם הפרי עומד בו שלא הוציאו ממנו כלום ואע"פ שהוחלש מאליו ונתקלקל טעמו מוציא דם שכחו בקרבו: **הכא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה.** שבלעו ללי הראשון: **מנוקבת.** עשויה כבריחים כעין שלנו ויש חלל גדול בין בריח לבריח ונותן השפוד לרוחבו וכל הטלה נצלה באויר שבין שני בריחים שאין בשרו נוגע בברזל: **לדברי האוסר.** בפרק כל שעה [לעיל כו:] רבי אומר הפת אסורה: **מהו.** הכא אין שבח עלים בפת: **צלי אש.** קרינא ביה וגבי עלי איסורא מיהא ניתסר דהתם לא כתיב מיעוטא: **אאש קפיד רחמנא.** וחום התנור תולדת אש הוא ואם תתן בו בגד נשרף ונעשה פחם ואש: **חתכו.** לפסח ולא הבדיל אלא חתכו בשנים ושלשה מקומות למהר צלייתו. אינקרני"ר בלע"ז: **ברמץ.** אפר רותח: **גפסים.** מין סיד הוא: **מניין.** שנידון משום מכוה ולא משום שחין. ואף על פי שמכוה ושחין שוין בטומאתן נפקא מינה דאי גריס מכת מכוה מחמת אור ואי גריס מכת שחין שהוא לקות חום אחר שלא היה מחמת האור אין מצטרפין. בהכל שוחטין (חולין דף ח.) מפרש: **פתילה של אבר.** מתיכו וזורקו לתוך פיה: **תשרף.** כל מיני שריפה משמע מדלא כתיב באש ונשתוק: **וכ"ש אש.** לשון קושיא הוא: **בני אהרן שריפת נשמה וגוף קיים.** הוא בסנהדרין (דף נב.) כמין ב' חוטין של אש נכנסו להן בחוטמיהן: **חמי האור.** רותחין דהוי נמי שריפת נשמה וגוף קיים: **גזירה שוה.** מבני אהרן למה לי תיפוק מהכא דלא מקפינן חבילי זמורות דהא ברור ליה מיתה יפה בעינן: **אי לאו גזירה שוה הוה אמינא.** על כרחך אש ממש כגון להקיף חבילי זמורות בעינן דאילו שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא וקרא שריפה אצרכה. ואי משום דרב נחמן דבעינן מיתה יפה ה"א נפיש לה חבילים טובא ירדו לה היסק גדול שתמות מהר: **קא משמע לן.** גזירה שוה דשריפת נשמה וגוף קיים נמי שריפה היא וכיון דשריפה היא אהני דרב נחמן לאפוקי זמורות ורותחין [א]: **אלא באש למה לי.** כיון דסופינו לרבות כל שריפות: **אבר מעיקרו.** שמוציאין אותו מן הקרקע רותח הוא בלא תולדת אש: **וכל היכא דכתיב אש.** וכתב נמי שריפה בהדיה לרבויי כל שריפות אתא בתמיה: **הכא.** כיון דכתב שריפה ברישא ומשמע כל שריפות והדר כתב אש משמע דוקא אש קאמר:

תוספות

וגרפו ואפה בו את הפת מהו. תימה לריב"א מאי קבעי הא קתני סיפא [ב] בישלה ע"ג גחלים דברי הכל מותרת ואפי' למאן דמוקי התם בגחלים עוממות לא גרע חומו מחום חרס התנור שגרפו ותירץ ר"י שאני גחלים שאין חומן בא מחמת השלהבת אלא מחמת עצמן ועפרא בעלמא הן אבל חום התנור שגרפו מחמת חום שלהבת האבוקה בא שהוא איסור גמור הילכך מיבעי ליה ותימה לר"י כיון דהפת אסור כשאבוקה כנגדו וחום אבוקה [א] אסור א"כ כשגרפו ואפה בו את הפת נמי יהא אסור הפת ופי' ר"י דאפילו כשאבוקה כנגדו לא אסור אלא מדרבנן ולא משמע כן בשמעתין וגם לא הוה שייך לפלוגי אי יש שבח עצים בפת אי לא [ב] ובירושלמי דייק כשהפסח נצלה בתנור והגחלים תחתיו הלא חום התנור כמו כן מבשלו והוי צלי מחמת דבר אחר ומפרש כי איכא אש האש נוצח כח התנור והתנור מצרף חום הגחלים שלא יתפזר: **אין לי אלא שנכוה באש מניין כו'.** אע"ג דשחין ומכוה שוין לכל דבר דשחין ומכוה מטמאים בשבוע אחד בשיער לבן ובפשיון מ"מ נפקא מינה לענין צירוף דשחין ומכוה אין מצטרפין: **נכוה בגחלת בגפסים כו'.** תימה מה בין גפסים רותח וסיד לחרסו של תנור דאמרינן לעיל טעמא דכתב רחמנא צלי אש שני פעמים הא לאו הכי צלי אש קרינא ביה והכא איצטריך סיד וגפסים רותח ריבויא אבל מאש לא הוה ידענא: **הא לאו הכי גחלת לא איקרי אש.** נראה לרשב"א דהוה מצי למימר גלי רחמנא במכוה וגמרינן מיניה ולא איצטריך לשנויי בע"א אלא משום לשון אחרון דלעיל מיהו תימה אמאי לא משני דרבי איירי בגחלים לוחשות והכא לא איצטריך לרבויי אלא עוממות דלא איקרי אש כדמוכח בסמוך וי"ל נהי דגחלת דקרא היינו עוממות סתם גחלת דמשנה ודברייתא הוי לוחשות: **באש תשרף לרבות כל שריפות.** דתשרף ריבויא הוא דהוה מצי למיכתב באש תמות: **למעוטי אבר מעיקרו.** הקשה ה"ר יוסף נימא באש פרט תשרף כלל ונעשה כלל מוסף על הפרט ורבי כל מילי ואפילו אבר מעיקרו דלא דמי לפרט וי"ל דכלל דתשרף קאי אפרט כלומר במה תשרף באש הלכך לא מרבינן מתשרף אלא דומיא דאש דקאי עילויה והוי כלל הצריך לפרט דאמרינן בכיסוי הדם (חולין דף פח:) דאין דנין אותו בכלל ופרט ריב"א. והקשה רבינו יעקב דאורלינ"ש אמאי איצטריך קרא למעוטי אבר מעיקרו הא שמעינן ליה מדאיצטריך לא תבערו למעוטי שאין שריפת בת כהן דוחה שבת מכלל דאין יכול לשורפה באבר מעיקרו דאי יכול לשורפה בו א"כ פשיטא דלא דחיא שבת כיון דיכול לעשות בלא דחיית שבת ואומר ר"י דלא פירכא היא כלל דאיצטריך קרא היכא דליכא אבר מעיקרו דאי לא תימה הכי תיקשי אמאי איצטריך קרא דלא דחי שבת כיון שיכול להרתיח פתילה של אבר מערב שבת: [ועיין תוס' יבמות ו': ד"ה טעמא]:

תלמוד

מסורת הש"ס

א) לעיל כו:, ב) [חולין ח.], ג) סנהדרין נב., ד) סנהדרין מה. וש"נ [וע"ש נ"ל ר"נ אמר רבה בר אבוה],

תורה אור השלם

1. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ: שמות יב ח
2. אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ: שמות יב ט
3. אוֹ בָשָׂר כִּי יִהְיֶה בְעֹרוֹ מִכְוַת אֵשׁ וְהָיְתָה מִחְיַת הַמִּכְוָה בַּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדֶּמֶת אוֹ לְבָנָה: ויקרא יג כד
4. וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תֵחֵל לִזְנוֹת אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף: ויקרא כא ט
5. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יח
6. וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַפָּר אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר אֶל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל עֵצִים בָּאֵשׁ עַל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף: ויקרא ד יב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קמ"ל וכו' לאפוקי זמורות ורותחין נ"ב נראה לפענ"ד דהאי לישנא דרש"י לגדין קא מפרשינן וה"ק דאהני דרב נחמן בהדי ג"ש לאפוקי זמורו' ורותחין דזמורות ממעטינן להו מג"ש ורותחין מדרב נחמן: (ב) תוס' ד"ה וגרפו וכו' קתני בסיפא נ"ב בפרק כל שעה דף כ"ו ע"ב:

מוסף רש"י

בקליפי ערלה. קליפי אגוזים ורמונים שאף הם בכלל פרי ואסורין משום ערלה (לעיל כו:). **בגחלת.** פחם שלא כבה (חולין ח.). **ברמץ.** אפר חם וכך שמו בלשון ערבי (שם). **בגפסים.** מין סיד ושורפין אותו כמין סיד (שם).

מוסף תוספות

א. שנאפה בו את הפת. תוס' שאנץ. ב. נ"א. ועוד ק"ל מה שייך לאפלוגי מדרבנן אי יש שבח עצים בפת או לא. שם.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ח מהל' ק"פ הלכה ט:
יב ב מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' כב טוש"ע י"ד סי' קמב סעיף ד:
יג ג ד מיי' פ"ח מהל' ק"פ הלכה י:
יד ה מיי' פ"ה מהל' טומאת צרעת הלכה א:
טו ו מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה ג:
ז [מיי' פ"ו מהל' מעשה הקרבנות הל' ה]:

לעזי רש"י

איגדו"ר. [איגרו"ר]. חדות, חריפות.
אינקרני"ר. לחרוץ.

רבינו חננאל

מתני' אין צולין את הפסח על האסכלה ואם היתה אסכלה מנוקבת מותר. ומבעיא לן אליבא דמאן דאסר לצלות את הפסח על האסכלה דסבר כיון שאין האש בעצמה סובבת אותו אינו צלי אש, **תנור שהסיקו בקליפי ערלה** שהן איסורי הנאה וגרפו ואפה בו את הפת, לדברי האוסר צליית הפסח באסכלה מהו. **אמר ליה רב אדא הפת מותרת.** איני והאמר רבי יוחנן תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח אין זה צלי אש משום שנאמר צלי אש שני פעמים (ודייקינן טעמא דכתיב צלי אש קרינא ביה). [נ"א: למעוטי כי האי גוונא צלי אש קרינן ביה]. ושנינן גלי רחמנא בצליית הפסח דלאו אש היא וילפינן מינה, אי בעית אימא כו'. **ת"ר חתכו ונתנו על גבי גחלים רבי אומר אומר אני שזה צלי אש.** ומי אמר רבי גחלת אש היא והתניא **מכות אש אין לי אלא שנכוה באש** ופרחה בה נגע הוא שהוא טמא, נכוה בגחלת ברמץ כו' מנין, ת"ל מכוה מכוה ריבה כלומר שינה ושלש הכתוב מכוה לרבות כל מכוה הבאה מחמת אש. מדרבי לגחלת מרבויא דקרא ש"מ דגחלת לאו אש הוא. ושנינן כי קא מרבי קרא גחלת של מתכת, אבל גחלת של עץ ודאי אש היא. איני דגחלת של מתכת אינה אש, והא בת כהן דכתיב בה באש תשרף וא"ר מתנה פתילה של אבר. ושנינן שאני התם דאמר קרא באש תשרף מדלא כתיב תשרף באש דמשמע אין שריפה עולה לה אלא באש, אלא כתב רחמנא באש תשרף לרבות כל שרפה הבאה מכח האש ואע"פ שאינה אש בעצמה. אבל פרים הנשרפים דכתיבא האש אחר שריפה שנאמר ושרף אותו על עצים באש, אין שריפה עולה לה אלא באש עצמה, למעוטי סיד רותח וגפסים רותחים וכיוצא בהן. פי' הייא מהרה. ס"א לעגל והוא מהרה. חילקם בלשון אבל הפתרון אחד.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

עה: כיצד צולין פרק שביעי פסחים

תלמוד לומר **ולקח** וגו' **משעת לקיחה בעינן דניהוי נחלים.** וא"ת אפילו לא כתיב ולקח מכל מקום גחלי מן העיגין דמיהו גחלים בשעת לקיחה לכעיולי לגיו לא מיקטרין דשמעינן ליה מקרא ומה לפני מלך כו' וע"כ מוקמינן ליה בשעת לקיחה וי"ל דולמי לא ניחא ליך קרא משום סכי מכל דמי מפסר לכתוב בע"ת מכל ולקח:

יטול את מקומו. ולא מצי ליה בקליפה לפי שהרוטב נצלע יותר בתוכו. ופסח תמהר נגע במרסו של תנור אחמי שמי ליה בקליפה הלא הרוטב שיש בתוכו כדי קליפה נצלע בשפה עד כדי שיטול את מקומו כמו נתוך מרוטבו ומזר אליו ולכל דבר שנאמר בגלי דקרי"ל לאיש נאמר אלא כדי קליפה מתמה הרוטב שבו יאמר עד כדי שיטול את מקומו ואיכא לאוקומא בשאין בו רוטב כי הם מעט ומעט רוטב הוא כי הם מעט כדאמרינן בגמ' שאני סיכה דמסאנו עבדי לה: **ואם** צלי **הוא** יקלוף **את החיצון.** בכל ענין מיירי רק הם בין בזון [ב] דמתוך שהוא רך בזוע מעי"ם שאינו הם דלומיי דמי קתני: **לפי שאין מוברין מעשר שני בירושלים.** פירש בקונטרס כדי שיהא ממך הלכך ונתפה בכשף כתיב וקשיא לר"י דהא קרא בפדיון מיירי שמוליו מקדושתו ומתלוין על דבר אחר אבל הכא אפילו בקדושתו לוכלו בקדושתו כדפי' בקונטרס נופיה וכי נמי משמע ליצנא דמוכרין מלא קתני מחלוין ויש ספרים שכתוב כאן שאין פודין אבל בפ"ק דש"י כתב שאין מוכרין ונראה לר"י דבירושלים גזרו מדרבנן מכירה אפי פדייה לאסור מן התורה ולרבצ"ע נראה לפי שאסרו מכירה אלא משום גזירן מגזה כדאמרן בריש מסכת מעשר שני (פ"ל מ"ח) שאין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין שוקלין כנגדו [ג]: תנן

מעל המזבח [א] משעת לקיחה ניהוי נחלים [ד] איבעיא להו אוממות או עוממות אמר רבי יצחק [ה] ארזים לא עממוהו בגן אלהים: **מתני'** [ב] נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו [ג] נתף מרוטבו על המולת יקמוץ את מקומו [ד] סכו בשמן תרומה אם חבורת כהנים יאכלו אם של ישראל אם חי הוא ידיחנו ואם צלי הוא יקלוף את החיצון [ה] סכו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורה [ו] שאין (ו) פודין מעשר שני בירושלים: **גמ'** [ז] איתמר [ח] חם לתוך חם דברי הכל אסור

[1] על שפך הדשן ישרף אמרי ההוא ישרף מיבעי ליה לכדתניא ישרף אע"פ שאין שם דשן ישרף אע"פ שהציח האור ברובו רבינא אמר כרוך ותני [2] מכות אש אין לי אלא שנכוה באש ובגחלת נכוה ברמץ בסיד רותח ובגפתים רותח ובכל דבר הבא מחמת האור לאיתויי חמי האור מניין ת"ל מכוה מכוה ריבה רבא רמי מי אמר ר' גחלים איקרו אש ורמינהי גחלי יכול עוממות ת"ל אש אי אש יכול שלהבת ת"ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות [ט] (אלמא גחלים לא איקרי אש אמרי) והא גופא קשיא אמרת גחלי יכול עוממות אלמא לוחשות אש נינהו אימא סיפא אי אש יכול שלהבת ת"ל גחלי אלמא אפילו לוחשות לאו אש נינהו ואמר רב ששת הכי קתני גחלי יכול בין עוממות בין לוחשות ת"ל אש אי אש יכול שלהבת ת"ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות מ"מ גחלים לא איקרי אש קשיא לרבי אמר אביי תריץ הכי גחלי יכול עוממות ולא לוחשות ת"ל אש אי אש יכול רצה שלהבת יביא רצה גחלת יביא ת"ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות אמר [י] רבה רצה גחלת יביא רצה שלהבת יביא שלהבת בלא גחלת היכי משכחת לה כגון דשפייה למנא משחא ואתלי ביה נורא ההוא למה לי קרא למעוטי [יא] השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה לא כל שכן אלא אמר רבא תריץ הכי גחלי יכול עוממות ולא לוחשות ת"ל אש אי אש יכול יביא מחצה גחלת ומחצה שלהבת אדעייל לגובאי הוי כוליה גחלת תלמוד לומר [יב] ולקח מלא המחתה גחלי אש

מיקרו גם וכי מצי הסם ממזמז המיזן לפני ולפניים הוה ליה כולה גחלת דמיזן לעיולי הכי לא מיקטרין מיעוטא דלפני מלך נמי ודם ואין מניחין חוב בשלהבתו מפני שמעלה עשן וכי מיקטרין מיעוטא לשעת לקיחה מיקטרין: **ת"ל כו'.** מסעת לקיחה להוי גחלי גם ואין שלהבת ממעמ גחלי גם: **ארזים לא עממוהו.** גם הכהו את מרמיזתו לפי שהיה נתה מכל מיזנות ועל מיזם מלך זור נאמר: **מתני' נגע בחרסו של תנור וכו'.** נגע בפסח מקום שנגע בתנור כדמפרש בגמ' שנתבשל פה ממום התנור ולא צלי גם הוא כדאמרן לעיל (ע"פ) מקום שנתמעה [יא] צלי גם צלי גם שני פעמים למעוטי תנור שנרפו וחכם להפעות בזוע ועומד הוא: **נתף.** בתנור מרוטב על החרס: **וחזר עליו.** שחזר שומן שנתמעט מן החרס ונבלע בפסח: **יעול את מקומו.** גלא מצי ליה בקליפה גלא בעיטרין יפה יפה בעוצי דשומן נבלע בתוכו הרבה ואותו שומן מבושל מן החרס (היה): **נתף מרוטבו על פסולת.** מפרש בגמ' (שם.) בקולת רותחת דמעוי ורוטבו ממוס קפולת והוי צלי מחמת דבר אחר ואפילו למיליה להוה רוטב שבתוך הפסולת משום גלא מצלה כי גם צלי גם הילך יקמוץ את מקומו ויברוך אותו קומץ כשאר קדשים פסולין: **גם זי ידיחנו.** גלא בעי: **צלי.** בעי קליפה משום דבלוע: **אין מוברין מעשר שני בירושלים.** ופפילו לאוכלו שם בקדושה דמי ירבה ממך הדלך ונתפה בכשף כתיב (דברים יד): **גמ' חם לתוך חם.** בשר רותח לתוך תבשיל רותח או תבשיל על גבי תיסר:

תפוך

מז א מיי' פ"ג מהל' ממרים הלכה ה ופ"ד מהל' עבודת יום"כ הלכה ג:

יז ב מיי' פ"ח מהל' קרבן פסח הלכה יג:

יח ג שם הלכה יב:

יט ד שם הלכה יג:

כ ה ו שם הלכה (יג) יד: ז ומיי' שם ופ"ב מהל' מעשר שני הל' ח):

כא ח וכן פוסק מולין פ"ח ה"ב ופ"ט ה"ב: וכ"כ"פ שם פוסק נזיר):

רבינו חננאל

רבינא מתרץ אליבא דרבי הכי מכות אש אין לי אלא שנכוה באש ובגחלת נכוה ברמץ כו' ש"מ גחלת אש היא. רבא רמי מי אמר רבי גחלת אש היא, ותהניא ולקח מלא המחתה גחלי אש יכול שלהבת ת"ל גחלי אש הא כיצד כו'. מדקתני יכול שלהבת ת"ל גחלי אש מכלל דגחלים לאו אש נינהו. ושנינן הכי קתני גחלי יכול עוממות ולא לוחשות ת"ל אש מכלל שהגחלים הלוחשות הן אש. שלהבת בלא גחלת כבר פירשנוהו למעלה. ואסיקנא גחלים עוממות מלשון ארזים לא עממוהו, איכה יזעם זהב. נגע בשר הפסח בחרסו של תנור, נצלה מן החרס ולא מן האש, לפיכך יקלף אותו מקום. איתמר חם לתוך חם כגון בשר חם בחלב חם דברי הכל אסור.

ג) ר"מ מ"ו, **ד)** [ע"פ] ל"י רפ"ק], **ה)** [שבת עד: יומא מז.], **ו)** כרכות נב: [ע"פ], **ז)** [שבת עד: ע"פ], **ח)** [שבת יב].

תורה אור השלם

1. וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַפָּר אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם שָׁהוֹר אֶל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל עֵצִים בָּאֵשׁ עַל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף:

ויקרא ד יב

2. אוֹ בְּשָׂר כִּי יִהְיֶה בְעוֹרוֹ מִכְוַת אֵשׁ וְהָיְתָה מִחְיַת הַמִּכְוָה בַּהֶרֶת לְבָנָה אַדַמְדֶּמֶת אוֹ לְבָנָה:

ויקרא יג כד

3. וְלָקַח מִלֹּא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְיָ וּמִלְאוּ חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת:

ויקרא טז יב

4. אֲרָזִים לֹא עִמְּמוּהוּ בְּגַן אֱלֹהִים בְּרוֹשִׁים לֹא דָמוּ אֶל סְעַפֹּתָיו וְעַרְמוֹנִים לֹא הָיוּ בְּפִארֹתָיו כָּל עֵץ בְּגַן אֱלֹהִים לֹא דָמָה אֵלָיו בְּיָפְיוֹ: יחזקאל לא ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' בגמרא על כני מבוכה (שלמן פוריון) תפ"מ וכ"כ פ"ק שאין מוכרין:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואם צלי. דמתוך שהוא רך. עי' מולין נו: תוס' ד"ה אבל גלגל:

מוסף רש"י

ארזים לא עממוהו. לפי שמתוכו מגלחין לשום פס נפיס ממנו (שבת עז:).

מוסף תוספות

א. [נ]נראה הכל טעם אחד. תוס' שאנץ.

לְקִיּוּהָא דְּפִירָא בְּעֵינֵיהּ הָכָא לֵיתָא לְקִיּוּהָא דְּפִירָא בְּעֵינֵיהּ: [התבאר בדף הקודם].

♦♦♦

שנינו במשנה: **אֵין צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח וְכוּ'** [לא על השפוד ולא על האסכלא. אמר רבי צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלה].

שואלת הגמרא: **מַעֲשֶׂה לִסְתּוֹר** - וכי המשנה מביאה מעשה לסתור את מה שאמרה בתחילה.

אם צולה את הפסח על אסכלה מנוקבת שאין 'הפסח' נוגע בברזלים מותר לצלות בו את הפסח

עונה הגמרא: **חַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: וְאִם אַסְכְּלָא מְנוּקֶּבֶת** [שיש חלל גדול בין ברזל לברזל, ונותן השפוד לרוחב הברזלים, ונמצא שקצה אחד של השפוד על ברזל אחד, וראשו השני של השפוד על ברזל אחר, והטלה עומד באויר שבין שני הברזלים, ואין בשרו נוגע בברזלים], **מוּתָּר,** שהפסח נצלה מחום האש ולא מחום הברזלים. **וְאָמַר רַבִּי צָדוֹק: מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאָמַר לְטָבִי עַבְדּוֹ, צֵא וּצְלֵה לָנוּ אֶת הַפֶּסַח עַל הָאַסְכְּלָא מְנוּקֶּבֶת.** ובנוסח זה, המעשה מסייע לדברי המשנה.

♦♦♦

ספק: מה דין פת שנאפתה בתנור שהסיקוהו בקליפי ערלה וגרפוהו

בָּעָא מִינֵּיהּ רַב חִינָּנָא בַּר אִידִי מֵרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּקֶלִיפֵּי עָרְלָה, וּגְרָפוּ - וגרף את הגחלים מהתנור, **וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפַּת, לְדִבְרֵי הָאוֹסֵר** [לאכול מאכל שנאפה בתנור שהוא מוסק בעצי ערלה (כשלא גרף את הגחלים)], **מַהוּ** - מה הדין כאן באופן שגרף את הגחלים.

אֲמַר לֵיהּ רב אדא בר אהבה: **הַפַּת מוּתֶּרֶת.**

שאלה: ממה שבפסח יש לימוד מיוחד שאם גרף את הגחלים אין זה צלי אש, משמע שבמקום אחר הוא 'צלי אש'

אֲמַר לֵיהּ רב חיננא בר אידי: **וְהָאֲמַר רַב חִינָּנָא סָבָא אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ וּגְרָפוּ, וְצָלָה בּוֹ אֶת הַפֶּסַח, אֵין זֶה צְלִי אֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר 'צְלִי אֵשׁ', 'צְלִי אֵשׁ', שְׁתֵּי פְּעָמִים.**

ומלימוד זה משמע: **טַעְמָא דְּגַלְּי רַחֲמָנָא** - הטעם שאנו אומרים שאין זה צלי אש, מפני שנאמר **'צְלִי אֵשׁ', 'צְלִי אֵשׁ', שְׁתֵּי פְּעָמִים,** לכן אנו אומרים שאם גרף את התנור מהגחלים וצלה בו את הפסח אין זה צלי אש, **הָא לָא גַּלְּי רַחֲמָנָא** - אבל אם התורה לא היתה מגלה לנו זאת, **חֲזֵי אֲמֵינָא** - הייתי אומר: **צְלִי אֵשׁ הוּא,** ואם כן גבי לגבי המסיק תנור בעצי ערלה וגרפו, צריך לאסור את הפת שהרי לגבי ענין זה אין מיעוט שאין זה נקרא צלי אש.

תשובה א': מהפסוק שכתוב בפסח לומדים לשאר מקומות

אֲמַר לֵיהּ רב אדא בר אהבה: **גַּלְּי רַחֲמָנָא הָתָם וְיָלְפִינַן מִינַּהּ** - התורה גילתה שם (לגבי פסח), ולומדים משם לשאר מקומות שאם גרף את התנור מהגחלים, אין זה צלי אש.

תשובה ב': רק בפסח צריך לימוד מיוחד, כי הייתי אומר שזה נחשב 'צלי אש', כי הוא נצלה מתולדת האש. אבל לגבי איסור, לאחר שגרף את הגחלים - האיסור איננו

וְאִי בָּעֵית אֵימָא, הָתָם טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא - שם, לגבי פסח, רק בגלל שהתורה כתב **'צְלִי אֵשׁ' שְׁתֵּי פְּעָמִים,** לכן אנו אומרים שאם גרף את הגחלים אין זה צלי אש,

הָא לָא כְּתַב רַחֲמָנָא - אבל אם התורה לא היתה כותבת **'צְלִי אֵשׁ' שְׁתֵּי פְּעָמִים, הֲוָה אָמֵינָא** - הייתי אומר: **אַאֵשׁ קָפֵיד רַחֲמָנָא** - התורה הקפידה על צליה באש, **וַאֲפִילּוּ גָּרְפוֹ נָמֵי צְלִי אֵשׁ הוּא** - והרי אפילו אם הוא גרף את הגחלים הרי זה אש, שהרי התנור חם מחום האש.

אֶבָל הָכָא [אבל כאן, לגבי פת שאפה בעצי איסור], **אַעֵצִים דְּאִיסּוּרָא קָא קָפֵיד רַחֲמָנָא** - התורה הקפידה שלא יאפה בעצי איסור, **וְהָא לֵיתְנְהוּ** - והעצים הרי לא נמצאים, ועל כן הפת מותרת, ולא צריך לימוד לכך.

◆◆◆

צליה בגחלים הוא צלי אש

תָּנוּ רַבָּנָן, חָתְכוֹ - חתך את הפסח (לא שחתך לגמרי את הפסח, שהרי הפסח צריך להיות שלם, אלא עשה כמה חתכים בשנים ושלשה מקומות למהר צלייתו) **וּנְתָנוֹ עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים, רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁזֶּה צְלִי אֵשׁ.**

שאלה: לגבי נגעים יש לימוד שגחלים הם אש, ומשמע שבמקומות אחרים שאין לימוד זה גחלים אינם אש

רָמֵי לֵיהּ רַב אַחְדְּבוּי בַּר אַמֵּי לְרַב חִסְדָּא, מִי אָמַר רַבִּי גֶּחָלִים אֵשׁ נִינְהוּ - וכי רבי אמר שגחלים הם אש,

וּרְמִינְהוּ - והרי קשה על כך מברייתא, שכך שנינו: נאמר בתורה לגבי נגעים: **'מִכְוַת אֵשׁ'** - שאם יש לאדם כויה מאש ונהיה בה מראה של צרעת, הרי הוא מצורע,

אֵין לִי אֶלָּא שיש דיני צרעת במי **שֶׁנִּכְוָה בְּאֵשׁ,**

אבל אם **נִכְוָה בְּגַחֶלֶת,**

או **בְּרֶמֶץ** (אפר רותח),

או **בְּסִיד רוֹתֵחַ,**

או **בְּגִפְסִיס** (מין סיד) **רוֹתֵחַ,**

וְכָל דָּבָר הַבָּא מִן הָאוּר - וכל דבר הבא מן האש, והברייתא מבארת מה באו לרבות במשפט זה: **לְאֵיתוֹיֵי** - לרבות **חַמֵּי הָאוּר** - מים חמים מאש,

מְנַיִין שאם קיבל כוויה מאחד מאלו, הרי זה נידון כצרעת המכוה, [שיש צרעת אחרת הנקראת 'צרעת השחין', ומכוה ושחין שוין בטומאתן, אלא שצרעת שאין בה שיעור במכה של 'מכוה', וצרעת שאין בה שיעור במכה של שחין אינם מצטרפים],

תַּלְמוּד לוֹמַר 'מִכְוָה' 'מִכְוָה' רִיבָּה,

ומשמע: **טַעְמָא דְּרַבִּי רַחֲמָנָא** - הטעם שאנו אומרים שכויה בגחלת היא 'מכת אש', בגלל

שהתורה ריבתה **'מִכְוָה', 'מִכְוָה', הָא לָא רַבִּי רַחֲמָנָא** - אבל אם התורה לא היתה מרבה **'מִכְוָה' 'מִכְוָה',** הייתי אומר: **גֶּחָלִים לָאו אֵשׁ נִינְהוּ,** ואם כן מה המקור לומר בפסח שנתנו על גבי גחלים שהוא צלי אש.

תשובה א: בנגעים הריבוי נצרך לגחלת של מתכת, אבל גחלת של עץ היא אש בכל מקום

אֲמַר לֵיהּ רב חסדא: **גַּחֶלֶת שֶׁל עֵץ לָא אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוּיֵי** - גחלת של עץ לא צריך הפסוק לרבות שהיא נקראת אש, **כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא** - ומה שהוצרך הפסוק ללמדנו שגחלים הם בכלל 'מכות אש', היינו **לְגַחֶלֶת שֶׁל מַתֶּכֶת.** ומה שאמרו שפסח שצלאו על גבי גחלים הוא צלי אש, היינו בגחלים של עץ.

[שאלה א: וכי גחלת של מתכת היא אש רק לגבי נגעים, והרי גם לגבי מחויבי שריפה מבואר שגחלת של אש דינה כאש]

שואלת הגמרא: **וְגֶחָלִים שֶׁל מַתֶּכֶת לָאו אֵשׁ הוּא, וְהָא גַּבֵּי בַּת כֹּהֵן דִּכְתִיב 'בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף' וְאָמַר רַב מַתְנָה פְּתִילָה שֶׁל אֶבֶר הָיוּ עוֹשִׂין לָהּ,** שהיו מתיכים עופרת ונותנים לתוך פיה, ומוכח שמתכת של אש שהתיכוה באש (וזו היא 'גחלת של מתכת') הרי היא אש.

[תשובה: לגבי מחויבי שריפה יש גם לימוד שגחלת של אש הרי היא אש]

עונה הגמרא: **שָׁאנֵי הָתָם** - שונה שם לגבי בת כהן, **דְּאָמַר קְרָא 'בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף',** ומכך שלא נאמר בפסוק רק באש אלא נאמר גם **'תִּשָּׂרֵף'** לומדים **לְרַבּוֹת כָּל שְׂרֵיפוֹת הַבָּאוֹת מִן הָאֵשׁ.**

[שאלה ב': אם כן ודאי שאש עצמה היא שריפה, ולמה לא מקיפים את המחוייב שריפה בעצים ושורפים אותו]

שואלת הגמרא: **וְכָל שֶׁכֵּן אֵשׁ עַצְמָהּ** - אם הפסוק מרבה שריפות מחמת האש, כל שכן שאפשר לשורפה באש ממש, אם כך קשה: **וְנַקִּיף לַהּ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת וְנִקְלַהּ** - נקיף מסביבה חבילי זמורות עצים ונשרפה באש ממש.

[תשובה: לומדים שהשריפה צריכה להיות פנימית]

עונה הגמרא: **אָתְיָא** - דבר זה בא ונלמד, בגזירה שווה, **'שְׂרֵיפָה', 'שְׂרֵיפָה' מִבְּנֵי אַהֲרֹן, מָה לְהַלָּן** בשריפת בני אהרן היה זה **שְׂרֵיפַת נְשָׁמָה וְגוּף קָיְים,** ששריפת בני אהרן היתה על ידי שכמין שני חוטין של אש נכנסו להן בחוטמיהן, והנשמה נשרפה והגוף היה קיים, **אַף כָּאן** בשריפת בת כהן הרי זה **שְׂרֵיפַת נְשָׁמָה וְגוּף קָיְים,** שזהו שריפה על ידי שפיכת עופרת לתוך פיה, שהיא שריפה פנימית ללא שריפה חיצונית של הגוף.

[שאלה ג': למה לא שורפים את המחוייבי שריפה על ידי מים רותחים]

שואלת הגמרא: **וְנַעֲבֵיד לַהּ חַמֵּי הָאוּר** - ונעשה לה שריפה במים רותחים שהורתחו מהאש, שזה גם שריפת נשמה וגוף קיים.

[תשובה: ברור לו מיתה יפה]

עונה הגמרא: **מְשׁוּם דְּרַב נַחְמָן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן: אָמַר קְרָא 'וְאָהֲבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ', בְּרוֹר לוֹ מִיתָה יָפָה,** ומיתה על ידי פתילה של אבר היא מיתה יותר יפה ממיתה על ידי שריפה במים רותחים.

שואלת הגמרא: **וְכִי מֵאַחַר דְּאִיכָּא רַב נַחְמָן** - וכיון שיש את דרשת רב נחמן שצריך לברור מיתה יפה אם כן **גְּזֵירָה שָׁוָה לְמָה לִי** - למה צריך את הגזירה שוה מבני אהרן ללמוד שלא מקיפים אותם בחבילי זמורות.

עונה הגמרא: **אָמְרִי, אִי לָאו גְּזֵירָה שָׁוָה, הֲוָה אָמֵינָא שְׁרֵיפַת נְשָׁמָה וְגוּף קַיָּים, לָאו שְׁרֵיפָה הִיא,** והרי התורה הצריכה שריפה, **וְאִי מִשּׁוּם דְּרַב נַחְמָן** [שצריך מיתה יפה], **נֵיפּוֹשׁ לֵהּ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת טוּבָא כִּי הֵיכִי דְּתֶמּוּת בַּעֲגָלָא** נרבה לה היסק גדול שתמות מהר, **קָא מַשְׁמַע לַן** - גזירה שוה ששריפת נשמה וגוף קיים הוא גם שריפה.

ואחר שלמדנו בגזירה שוה ששריפת נשמה וגוף קיים, הוא שריפה, לומדים מדרשת רב נחמן שצריך לברור לה מיתה יפה ולהורגה בפתילה של אבר.

שואלת הגמרא: **וְאֶלָּא 'בָּאֵשׁ' לְמָה לִי** - כיון שאנו לומדים מתיבת 'תשרף' ששריפה היא בכל דבר, מה לומדים ממה שנאמר 'באש'.

עונה הגמרא: **לְאַפּוֹקֵי אֲבָר מֵעִיקָּרוֹ** - להוציא עופרת שהיא רותחת מתחילה, שכאשר מוציאים אותה מהקרקע הרי היא רותחת, ואינה תולדת אש, והיא אינה כשרה לשרוף מחוייבי שריפה.

[שאלה ד: והרי בפרים הנשרפים כתוב 'ושרף וכו' באש' ולא מרבים כל שריפות הבאות מחמת אש]

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה **לְרַבִּי זֵירָא: וְכֹל הֵיכָא דִּכְתִיב** - וכי בכל מקום שכתוב: **'בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף', לְרַבּוֹת כָּל שְׂרֵיפוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת אֵשׁ הוּא, וְהָא** [והרי] **גַּבֵּי פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים, דִּכְתִיב בְּהוּ** - שכתוב בהם **'וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל עֵצִים בָּאֵשׁ', וְתַנְיָא: 'בָּאֵשׁ' וְלֹא בְּסִיד וְלֹא בְּגִפְסִים וְלֹא בְּגִפְסִים רוֹתֵחַ.**

[תשובה: בפרים הנשרפים כתוב 'ושרף' ואחר כך 'אש', לומר שהשריפה היא רק באש]

אָמַר לֵיהּ רבי זירא: **הָכִי הַשְׁתָּא, הָתָם כְּתִיב** [שם, לגבי בת כהן כתוב] **'בָּאֵשׁ', וַהֲדַר** - ואחר כך כתוב **'תִּשָּׂרֵף',** וכיון שלאחר תיבת 'באש' יש ריבוי 'תשרף' אנו לומדים: **לְרַבּוֹת כָּל שְׂרֵיפוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת הָאֵשׁ.**

אבל **הָכָא כְּתִיב** [כאן, בפרים הנשרפים כתוב] **'וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל עֵצִים בָּאֵשׁ',** וכיון שכתוב שריפה בתחילה, **וּלְבַסּוֹף** כתוב **אֵשׁ, לְמֵימְרָא** - הרי זה בא לומר, **דְּאֵשׁ אִין** - שאש, כן, **מִידֵּי אַחֲרִינָא לָא** - דבר אחר, לא.

שואלת הגמרא: **הָתָם נָמֵי כְּתִיבָא** [שם, בפרים הנשרפים גם כתוב] **שְׂרֵיפָה לְבַסּוֹף, דִּכְתִיב** [עמוד ב] **'עַל שֶׂפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף'.**

עונה הגמרא: **אָמְרִי, הָהוּא 'יִשָּׂרֵף' מִיבְּעֵי לֵיהּ** - שם מה שכתוב 'ישרף' נצרך ללימוד אחר, **לְכִדְתַנְיָא: 'יִשָּׂרֵף', אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם דֶּשֶׁן,** שלא תאמר שהפסוק מקפיד לשורפו דוקא על הדשן (הנמצא מחוץ למחנה במקום שלשם היו מוציאים את הדשן של מזבח החיצון), אלא אם אין שם דשן צריך לשרוף את בפרים במקום הדשן, דהיינו במקום שלשם היו מוציאים את הדשן.

וממה שכתוב **'יִשָּׂרֵף'** דורשים: **אַף עַל פִּי שֶׁהִצִּית הָאוּר בְּרוּבּוֹ** - אף שהאש 'תפסה' כבר ברוב הפר, צריך להתעסק בשריפתו עד שתגמר השריפה.

תשובה ב': גם לגבי נגעים לא צריך לימוד מיוחד שגחלים הם אש

רָבִינָא אָמַר [ליישב מה שהקשו לעיל שלגבי נגעים יש לימוד שגחלים הם אש, ומשמע שבמקומות אחרים שאין לימוד זה גחלים אינם אש]: **כְּרוֹךְ וּתְנִי** [המשנה ששנינו בה לעיל שלומדים גחלת מריבוי, יש בה שיבוש, שיש ללמוד בברייתא גחלת יחד עם אש, ששניהם הם בכלל 'אש', ואינם צריכים לימוד מיוחד, שכך הוא לשון הברייתא:] **'מִכְוַת אֵשׁ', אֵין לִי אֶלָּא שֶׁנִּכְוָה בְּאֵשׁ וּבְגַחֶלֶת,** ששניהם בכלל 'אש', **נִכְוָה בְּרֶמֶץ,** או **בְּסִיד רוֹתֵחַ, וּבְגִפְסִיס רוֹתֵחַ, וּבְכָל דָּבָר הַבָּא מֵחֲמַת הָאוּר - לְאֵיתוֹיֵי חַמֵּי הָאוּר מִנַּיִין, תַּלְמוּד לוֹמַר 'מִכְוָה' 'מִכְוָה' רִיבָּה.** ולפי זה מבואר שגם לגבי נגעים אין לימוד מיוחד שגחלת היא אש, שבפשטות גחלת היא בכלל אש, ולכן גם לגבי פסח אנו אומרים ללא לימוד שגחלת היא בכלל אש.

♦♦♦

שאלה: וכי צליית הפסח בגחלים נקרא 'צלייה באש', והרי בברייתא מבואר שאם היה כתוב רק 'אש' לא היינו אומרים שאפשר להביא 'גחלים', הרי שגחלים אינם נקראים אש

רָבָא רָמֵי, מִי אָמַר רַבִּי גֶּחָלִים אִיקְּרוּ אֵשׁ, וּרְמִינְהִי, 'ולקח מלא המחתה **גַּחֲלֵי',** ואם נאמר גחלי ולא נאמר אש **יָכוֹל** [גחלים] **עוֹמְמוֹת** - כבויות, ולא גחלים בוערות (שגחלים בוערות הם בכלל 'אש' ולא בכלל 'גחלי'), **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אֵשׁ',** לרבות שגם גחלים בוערות הם בכלל 'גחלים'.

גחלי	גחלים כבויות (ולא גחלים בוערות)
גחלי אש	גחלים בוערות

אִי - אם נאמר רק **'אֵשׁ',** ולא נאמר 'גחלי', **יָכוֹל 'שַׁלְהֶבֶת'** - הייתי אומר שצריך דוקא שלהבת, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'גַּחֲלֵי',** שיש להביא גחלים ולא אש, **הָא כֵּיצַד, מֵבִיא מִן הַלּוֹחֲשׁוֹת** - מביא מהגחלים הבוערות).

אש	שלהבת (ולא גחלים בוערות)
גחלי אש	גחלים בוערות

(אַלְמָא גֶּחָלִים לָא אִיקְּרִי אֵשׁ אָמְרִי) - המהר"ם לא גורס שורה זו).

כדי לבאר את הקושיא מהברייתא, מבאר רבא בתחילה את הברייתא: **וְהָא גּוּפָא קַשְׁיָא** - והברייתא עצמה קשה, **אָמְרַתְּ 'גַּחֲלֵי' יָכוֹל עוֹמְמוֹת** - כבויות, ולא בוערות, **אַלְמָא לוֹחֲשׁוֹת אֵשׁ נִינְהוּ** - הרי משמע שגחלים בוערות אינם בכלל 'גחלים', אלא הם קרויים אש.

אֵימָא סֵיפָא, אִי 'אֵשׁ' יָכוֹל שַׁלְהֶבֶת, ולא גחלים, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'גַּחֲלֵי', אַלְמָא אֲפִילּוּ לוֹחֲשׁוֹת לָאו אֵשׁ נִינְהוּ** - הרי משמע שגחלים בוערות אינם קרויים 'אש', ולומדים אותם ממה שכתוב 'גחלי' ולא מ'אש'.

וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הָכִי קָתָנֵי 'גַּחֲלֵי', יָכוֹל בֵּין עוֹמְמוֹת בֵּין לוֹחֲשׁוֹת - יכול יביא איזה גחלים שרוצה בין כבויות ובין בוערות, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אֵשׁ'** שיביא דוקא גחלים בוערות ולא כבויות.

גחלי	גחלים בוערות, או גחלים כבויות
גחלי אש	גחלים בוערות ולא כבויות

אִי אֵשׁ - ואם היה נאמר רק אש, **יָכוֹל שַׁלְהֶבֶת** - אש ממש, ולא גחלים אפילו בוערות, **תַּלְמוּד לוֹמַר ׳גַּחֲלֵי.**

הָא כֵּיצַד: מֵבִיא מִן הַלּוֹחֲשׁוֹת - מהגחלים הבוערות.

אש	שלהבת (ולא גחלים בוערות)
גחלי אש	גחלים בוערות

אחרי שהגמרא ביארה את הברייתא, מסיים רבא את קושייתו: **מִכָּל מָקוֹם** משמע מהברייתא ש**גֶּחָלִים לָא אִיקְרֵי אֵשׁ,** שהרי הברייתא אומרת שרק שלהבת קרויה אש, ולא גחלים אפילו בוערות,

קַשְׁיָא לְרַבִּי, שאומר שמותר לצלות פסח על גחלים, אף שנאמר בתורה צלי אש.

תשובה: הברייתא לא אומרת שגחלים בוערות אינם נקראים אש, אלא שאש היינו או שלהבת או גחלים בוערות

אָמַר אַבָּיֵי: תָּרֵיץ הָכִי - תפרש כך את הברייתא: **׳גַּחֲלֵי׳, יָכוֹל עוֹמְמוֹת, וְלֹא לוֹחֲשׁוֹת. תַּלְמוּד לוֹמַר ׳אֵשׁ׳.**

גחלי	גחלים כבויות ולא בוערות.
גחלי אש	גחלים בוערות.

אִי אֵשׁ, יָכוֹל רָצָה שַׁלְהֶבֶת יָבִיא, רָצָה גֶּחָלֶת יָבִיא. תַּלְמוּד לוֹמַר ׳גַּחֲלֵי׳, הָא כֵּיצַד מֵבִיא מִן הַלּוֹחֲשׁוֹת - גחלים בוערות, ושלהבת אינה נקראת 'גחלי אש' אלא אש.

אש	או שלהבת או גחלים בוערות
גחלי	גחלים בוערות ולא שלהבת

לפי ביאור זה בברייתא מבואר שגם גחלים בוערות הם בכלל 'אש'.

רבה מקשה על ביאורו של אביי בברייתא: לא צריך מיעוט שאין מביאים שלהבת בלי גחלת

אָמַר (רַבָּה) [רבא]: כיצד אפשר לבאר בברייתא שאם נאמר אש הייתי אומר: **רָצָה גַּחֶלֶת, יָבִיא. רָצָה שַׁלְהֶבֶת, יָבִיא.** והרי קשה על כך: **שַׁלְהֶבֶת בְּלֹא גַּחֶלֶת הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ** - איך שייך גחלת בלי שלהבת, אין זה אלא **כְּגוֹן דְּשַׁפְּיֵיהּ לְמָנָא מִשְׁחָא** - שמשח כלי בשמן, **וְאַתְלִי בֵּיהּ נוּרָא** ונתלה בו אש, והרי **הָהוּא** - אש כזו, **לְמָה לִי קְרָא לְמַעוֹטֵי** - למה צריך פסוק למעטה, והרי: **הַשְׁתָּא לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם אֵין עוֹשִׂין כֵּן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן** שאין עושים כך.

ביאורו של רבא בברייתא: הברייתא לא אומרת שגחלים בוערות אינם נקראים אש, אלא שאש היינו מחצה גחלת ומחצה שלהבת

אֶלָּא אָמַר רָבָא: תָּרֵיץ הָכִי: ׳גַּחֲלֵי׳, יָכוֹל עוֹמְמוֹת וְלֹא לוֹחֲשׁוֹת,

תַּלְמוּד לוֹמַר ׳אֵשׁ׳,

גחלי	גחלים כבויות ולא גחלים בוערות
גחלי אש	גחלים בוערות

אִי 'אֵשׁ', יָכוֹל יָבִיא מֶחֱצָה גַּחֶלֶת וּמֶחֱצָה שַׁלְהֶבֶת, אַדְּעֲיֵיל לְגַוַּאי הָוֵי כּוֹלֵיהּ גַּחֶלֶת - שהייתי אומר שבין גחלת ובין שלהבת נקראים אש, ובודאי שאין כוונת הפסוק לומר שיכנס לקודש הקדשים עם עץ שחלקו בוער וחלקו גחלת, שהרי אפילו לפני מלך בשר ודם אין נכנסים עם עץ בוער מפני שהוא מעלה עשן, אלא היה מקום לומר שיביא עץ שהוצתה האש ברובו, ועד שיכנס לבפנים לקודש הקדשים יהיה כולו גחלת,

תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ', מִשְּׁעַת לְקִיחָה נִיהֲוֵי גֶּחָלִים.

אש	חצי גחלת חצי שלהבת
גחלי אש	גחלים מתחילה

לפי ביאור זה בברייתא מבואר שגם גחלים בוערות הם בכלל 'אש'.

◆◆◆

אוממות או עוממות

אִיבַּעְיָא לְהוּ, האם יש לגרוס בברייתא: **'אוֹמְמוֹת' אוֹ 'עוֹמְמוֹת'.**

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: נאמר בסוק: **'אֲרָזִים לֹא עִמָּמֻהוּ בְּגַן אֱלֹהִים',** הרי מפורש בפסוק שהגירסא היא 'עוממות' ולא 'אוממות'.

משנה

אם נגע הפסח בחרסו של תנור – צריך לקלוף את הפסח במקום שנגע בתנור

נָגַע [הפסח] **בְּחַרְסוֹ שֶׁל תַּנּוּר, יְקַלּוֹף אֶת מְקוֹמוֹ** - יקלוף מן הפסח את המקום שנגע בחרסו של התנור, שנצלה שם מחום חרסו של התנור, ולא צלי אש הוא, משום שנאמר 'צלי אש' 'צלי אש' שני פעמים, וממעטים מכך תנור שגרף את הגחלים ממנו, וכן חרס הדפנות אינו אש ממש אלא הרי זה כתנור שגרפו ממנו את הגחלים.

אם נבלע בפסח שומן שנצלה מהחרס – צריך ליטול מהפסח את המקום שנבלע בו השומן

נָטַף [בתנור] **מֵרוֹטְבוֹ עַל הַחֶרֶס, וְחָזַר אֵלָיו** - שחזר השומן שנתחמם מן החרס ונבלע בפסח, **יִטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ** - שהרוטב שנפל על החרס נצלה מחום החרס ואינו צלי אש, וכשהוא חזר ונבלע בבשר הרי הוא אוסר את הבשר, וכיון שהרוטב הוא 'שומן' הרי הוא נבלע הרבה בתוך הפסח, ולכן לא מספיק לקלף את מקומו אלא צריך ליטול מהפסח 'נטילה יפה' [נטילה היא יותר מקליפה].

נטף מרוטבו על הסולת – יקמוץ את מקמו

נָטַף מֵרוֹטְבוֹ [של הפסח] **עַל הַסּוֹלֶת,** והסולת רותחת, ונמצא שנצלה רוטבו מחום הסולת,

והרי זה צלי מחמת דבר אחר, **יְקַמּוֹץ אֶת מְקוֹמוֹ** - יקמוץ את מקום הסולת שנבלע בו הרוטב, שאסור לאכול רוטב זה שבתוך הסולת, כי הוא לא צלי אש.

סך את הפסח בשמן תרומה

סָכוֹ בְּשֶׁמֶן תְּרוּמָה - אם סך את הפסח בשמן של תרומה,

אִם חֲבוּרַת כֹּהֲנִים, יֹאכְלוּ.

אִם הפסח **שֶׁל יִשְׂרָאֵל,** שהם אסורים לאכול תרומה, **אִם חַי הוּא** - אם הפסח חי, שעדיין לא נצלה, **יְדִיחֶנּוּ** - שהוא עדיין לא בולע. **וְאִם צָלִי הוּא** - אם הפסח כבר נצלה, הרי הוא כבר בולע, ועל כן **יְקַלּוֹף אֶת הַחִיצוֹן** - החלק החיצון של הבשר משום שבלוע בו שמן של תרומה.

סכו בשמן של מעשר שני

סָכוֹ - אם סך את הפסח **בְּשֶׁמֶן שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, לֹא יַעֲשֶׂנּוּ דְּמִים עַל בְּנֵי חֲבוּרָה** - לא יקח מבני החבורה תשלום על השמן, **שֶׁאֵין (פּוֹדִין) [מוכרין] מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם,** והאיסור למכור מעשר שני בירושלים הוא אפילו אם מוכרו כדי לאוכלו שם בקדושה, ואם גובה תשלום על השמן נמצא שהוא מוכר את השמן לבני החבורה.

◆◆◆

אִיתְּמַר חֵם לְתוֹךְ חַם דִּבְרֵי הַכֹּל [יתבאר בדף הבא]

תנן נסך מרובטו על החרם בו'. מתיסא דקתני נגע במקום של מטר יקלוף את מקומו ליכא למקשוי אפי' למאי דס"ד מהתם קאמר דכ"ע מודו דמתחלה בלע כדי קליפה וה"מ למאי דס"ד מעט מצטל בפסח כדי קליפה[א] אי נמי כיון דקתני נגע אין להוכיח מ"מ נגע מלמעלה או מלמטה אבל הכא דקתני נקוב משמע למטה אי נמי מלמטה של מטר ולמאי דס"ד מהתם קאמר דכ"ע מודו דמתחלה בלע כדי קליפה וה"מ למאי דס"ד מעט מצטל בפסח כדי קליפה[א] אי נמי כיון דקתני נגע אין להוכיח מ"מ נגע מלמעלה או מלמטה אבל הכא דקתני נקוב משמע למטה אי נמי מלמטה של מטר ולמאי דס"ד

בשלמא למ"ד תאה גבר אוקודי מיקר ליה. ס"ג נכל הספריס ובפ"ח ביטול את מקומו סגי ורש"י מתקן משום דקשיא ליה כיון דאוקודי מיקר מה מיסרון יש ברובו ודוחק לומר כגון שהסולת על מבוכה מתרת ומשום הכי הרובו נפי שאינו מניחו[ב] ול"ת נילף בנגלה ליה שפיר דע"כ מיירי כגון שהרובו נפי נגלה כל עוכרו וכו'[ל] מכדברים דנגלה כל עוכרו לא הוה מו מפסיל משום נלי מתמת דבר אחר ונגלה ואחר כך ניבלו דוקא במיס משום ריווח[ל] דוקא במבוטל מכל מקום כלאחר כמוף כל שעה (לעיל דף מג.). אבל בדבר אחר לא ומקשי לה הכי הוא דקאמר דבע"מ היה לו לסול נלי נגלה ומכחי לה דאמר שמואל[ג] מליה הרי הוא כברוב הרי הוא כמבושל אמר רבא הא דאמר שמואל מליה הרי הוא כרותה (וכו') [ל] אמרן אלא שלא נאבל מחמת מלחו אבל נאבל מחמת מלחו לא [ד]ההוא בר גוזלא דנפל לבדא דכמכא שרייא רב חיננא בריה [ה]דרבא מפשרוניא אמר רבא מאן חכים למישרא מילתא כי הא אי לאו רב חיננא בריה [ו]דרבא מפשרוניא דגברא רבה הוא אמר לך כי אמר שמואל מליה הרי הוא כרותה שאין נאבל מחמת מלחו האי נאבל מחמת מלחו [ז]והני מילי חי אבל צלי בעי קליפה ולא אמרן אלא דלית ביה פילי אבל אית ביה פילי אסור ואי מתובל בתבלי אסור אמר רב בשר

וכגון שסכו מחי שנלחו ולא נתנה נתנות מחי סיכה כלל שמא לא כן ע"י רמיסת התנור היה נגלע לפני למען שלא נאבל בלי בעי קליפה. ואי אית ביה פילי. פי' פלחי כמין גומות, בלע כוליה ואסור. ואי לית ביה פילי ומתבלע אגב חורפא דתבלין בלע כוליה ואסור.

תניא אידך בשר רותח בר'. מימה מה מו למה לי להניפה ותימר ר"ת דקמ"ל דלפילו מלא שרי בפע"ש דחם לתוך נוען בעי קליפה נדבר שיכול לעשות קליפה נדבר דלא שייך קליפה כמו בחלב מוסר מלבלע קמני מיסורא גבי חלב דלקתני קליפה גבי בשר וביצ"ע מוקק בזה ומנייהר שפיס כדי קליפה:

אסור נוען לתוך נוען דברי הכל מותר חם לתוך נוען ונוען לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר תנן נסך מרובטו על החרם וחזר אליו יטול את מקומו קא סלקא דעתך בחרם נוננת בשלמא לרב דאמר עילאה גבר משום הכי יטול את מקומו דאזל רוטב מרתח ליה לחרם והדר חרם מרתח ליה לרוטב וכי הדר רוטב אפסח מקא מטוי פסח מחמת חמימותא דחרם ורחמנא אמר [ו]צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר אלא לשמואל דאמר תתאה גבר חרם כיון דצונן הוא אקורי מיקר ליה לרוטב אמאי יטול את מקומו בדאמר רבי ירמיה אמר שמואל בסולת רותחת תנן נסך מרובטו על הסולת יקנוץ את מקומו קא סלקא דעתך בסולת צוננת בשלמא לרב דאמר עילאה גבר משום הכי יקנוץ את מקומו דמרתח לה לסולת הדדר הודרניה והדרא סולת ומרתחא ליה לדידיה וקא מטוי רוטב מחמת חמימותא דסולת ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר אלא לשמואל דאמר תתאה גבר סולת כיון דצוננת היא אקורי קא מיקר ליה למה לי יקמוץ את מקומו [ח](תסגי ליה ביטול את מקומו) א"ר ירמיה אמר שמואל בסולת רותחת תנן סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו אם של ישראל אם חי הוא ידיחנו אם צלי הוא יקלוף את החיצון בשלמא לרב דאמר עילאה גבר אמטו להכי סגי ליה בקליפה משום דעילאה צונן הוא אלא לשמואל דאמר תתאה גבר כיון דחם הוא מבלע בלע אמאי סגי ליה בקליפה

ניתסר לגמרי שאני סיכה דמשחו בעלמא הוא דעבידא תניא כוותיה דשמואל [ט]אחם לתוך חם אסור וכן צונן שנתן לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא קליפה מיהא ניבעי אלא אימא [י]חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח תניא אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן שנפל לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח חם לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא קליפה מיהא ניבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח אמר מר צונן לתוך צונן מדיח אמר רב הונא לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור [כ]דאמר שמואל [כ]מליח הרי הוא כברוש הרי הוא כמבושל אמר רבא הא דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח (וכו') [ל] אמרן אלא שלא נאבל מחמת מלחו אבל נאבל מחמת מלחו לא [ד]ההוא בר גוזלא דנפל לבדא דכמכא שרייא רב חיננא בריה [ה]דרבא מפשרוניא אמר רבא מאן חכים למישרא מילתא כי הא אי לאו רב חיננא בריה [ו]דרבא מפשרוניא דגברא רבה הוא אמר לך כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח שאין נאבל מחמת מלחו האי נאבל מחמת מלחו [ז]והני מילי חי אבל צלי בעי קליפה ולא אמרן אלא דלית ביה פילי אבל אית ביה פילי אסור ואי מתובל בתבלי אסור אמר רב בשר

ממי

מסורת הש"ס

ב) ר"מ מ"ו, ג) [טוספתא מולין פ"ח ה"כ], ג) מולין נ: קיב. קיג, ד) שם קיב, ה) ג"ז לרכה מפרקין, ו) [בכורות מט:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לקולח וכו' סמוך הס"ח וחמ"כ מ"ם אקורי קא מיקר ליה ומ"ש ומ"ש יקמוץ: (ב) ד"ה הכי הוא וכו' בולל אסור הס"ל:

לעזי רש"י

קרבצ"ש [קרביצ'ש]. סדקים (על גבי בשר צלוי).

מוסף רש"י

מליח הרי הוא כרותח. שלם נמלח עם קלפו, הכי הוא לעולם הבשר בלעה פורתא לתלג מעיר ואסור לאכול לאחו שנפל לעולם (האורח סי' קמ). בבושל. כחוש ומבושל, וכ"ב בהן לישור ויחמר יחד, שע"י"ל בלע"ז (חולין צז). הרי הוא כמבושל. לפי שחוק החומץ מוליח שם הבשר ומוליד כמו מלח ולפיכך שם יפיס תחיסה בשר בדלה שלין מין נאכל לא נגמרני קלמר שלין שום מלח יכול לאוכלו מלא כן היה מדיחו. ואפי' אין נאכל לאו דגמרי קלמר כחומץ כדי למנוע הבשר וים עמה תחיסה לישור, הרי הוא כמבושל. ואפי' נאכל לאו דגמרי קלמר, מ"מ אסור משום מבושל (האורח שם). לח: שלם מלח כבשר בקעריס דמי לחלוי בשלו בקדירה בדלה מלמיה ואסור לאכול אותו בשר לעולם ואפילו לאו, שלא יטלכנו לגוי ויבקעריס אין לה תקנה עד שיגעילנה (שם). שלא נאבל מחמת מלחו. אין נוח לאכל מרוב מלח שנו עד שנוכרו ומ"מ אותו בשר בטיס כעין מלמית שלו בשר בלמינו (חולין קיב). שרייא רב חיננא. שע"י שסכוהו מלח הוא (שם). האי נאבל מחמת מלחו. כלומר נאכל ממלחו הוא (שם). בעי קליפה. מלמעלה כפני (שם). אבל מלמעלה לא בעי קליפה. ונקיים אית ביה פילי. נקעיס והוא שלי לא קנעל ליה בקליפה לפי שפולע דלך בקעיס והלי אסור (שם). ראי נתבלי בתבלי אסור. כתבלין שנתבשלו עמו מלכסין שלמה ואוסו לבלוע וכשנאכל לבוחה היה למה לא נאכל (שם).

מוסף תוספות

א. וכמו שם לחוך נוען והואיל ואינו אוסר אלא כדי קליפה בענין זה אין חילוק בין עילאה לתתאה. שלמן. ב. ד"ה ומאי אמאי קלמי חרס טפי משאר דברים. שם. ג. ההיכן דיבר באיסור שלא למנויה. שם. ד. והשתא אתיא מסקנא דפרידכא שפיר וכו' שהרי הרובה (נמי) נא הוא כדבר' ולהכי צריך שיטול את מקומו. שם. ה. ומכלל זה אנו יודעים על נא. שם. ו. שהרי התילהו נא הוא. שם.

תורה אור השלם

ו. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהָ: שמות יב ח

רבינו חננאל

צונן לתוך צונן דברי הכל מותר חם לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר. תנן נסך מרובטו על החרם וחזר עליו יטול את מקומו. קס"ד בחרם צוננת בשלמא לרב דאמר עילאה גבר כיון דרוטב החרם והוא צונן ארתחיה לחרס ונעשה חם, והדר חרס אחים ליה לחרוב דכי הדר רוטב אבישרא דפסח, אשמכה דפסח קמטוי מחמת חמימה דחרס והוה ליה צלי מחמת דבר אחר, ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר. אלא לשמואל דאמר תתאה גבר, כיון דחרס צונן הוא אקורי קא מיקר ליה לרוטב אמאי תניון יטול את מקומו. ומשני בחרס רותחת היא מתני' והוא חם לתוך חם. תנן נסך מרובטו על חסלת יקנוץ את מקומו קס"ד בסלת צוננת וכו' מקומו סגיא אמאי יקנוץ. ושני ר' ירמיה בסלת רותחת. פ"ש מתני' סכו בשמן של תרומה, אם חבורת כהנים יאכלו, ואם חבורת ישראל אם חי הוא ולא נצלה עדיין ידיחנו, ואם צלי יקלוף את מקומו החיצון ומותר אפי' לישראל. בשלמא לרב כיון דשמן צונן הוא אקורי קא מיקר ליה לפסח ובקליפה סגי ליה. אלא לשמואל כיון דפסח חם הוא, מחמם ליה לשמן ונעשה חם בחם דלדברי הכל אסור אמאי הני יקלוף את החיצון. ודחינן שאני סיכה דמשהו עבדי, וכיון שהוא מרוטב אינו נבלע אלא מחיצון בלבד. תניא כותיה דשמואל בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן לתוך חם אסור. לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח. והא דתני צונן לתוך חם וצונן לתוך צונן לא שנו אלא שאינו מלוח אבל מלוח אסור. דאמר שמואל מליח הרי הוא כמבושל. והני מילי דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח מליח שאינו נאכל מחמת מלחו, כלומר הוא מלוח הרבה. אבל אם נאכל מחמת מלחו לא. וקי"ל כותיה דשמואל דתניא בוותיה. ורב הונא

כא א ב מיי' פ"ע מהל' מ"א הל"ב ח סמג לאוין קמג טוש"ע יו"ד סימן צג סעיף ד וסימן קה סעיף ג:

כב ג ד מיי' שם הלכה יח סמג שם טור שו"ע יו"ד סימן צג סעיף ה:

כג ה מיי' שם הלכה יט סמג שם טור שו"ע שם סעיף ז:

עו: כיצד צולין פרק שביעי פסחים

כד א מיי׳ פט״ו מהל׳ מ״ב הלכה לג סמג לאוין (קלו) קמ״ל טוש״ע יו״ד סימן קח סעיף ו כ״ב ולעיל מז״ז דף כ״ה. ושם כל הסוגיא דהכל וכ״ה בהל״ח פרק ה׳ מהלכות ע״ז סימן קז:

כה ב מיי׳ ס״ח מהל׳ ק״ש הלכה יד:

כו ג ד מיי׳ פט״ו מהל׳ תרומות הלכה יג טוש״ע יו״ד סימן קח סעיף ד:

כז ה מיי׳ ס״ט מהלכות מ״ב הלכה כג סמג לאוין קמג טור או״ח יו״ד סימן קז סעיף ג:

כז ו [טוש״ע יו״ד סי׳ קמו סעיף ה]:

כח ז מיי׳ פ״ל מהלכות גירושין סעיף ה:

כט ח מיי׳ פ״ו מהלכות ק״ש הלכה ח:

ל ט מיי׳ פ״ל מהלכות מגילה הלכה ח:

רבינו חננאל

אמר רב בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור מאי טעמא מפטמי מהדדי ולוי אמר אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר מאי טעמא ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מילתא היא עביד לוי עובדא בי ריש גלותא ובדר אחר מיתיבי אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובת מאי לאו התערובת טעמים וקשיא ללוי לא מפני תערובת גופין הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא אפילו גדי וטלה אי אמרת בשלמא מפני גופין היינו דקתני אפי׳ גדי וטלה אלא אי אמרת מפני תערובת טעמים מה לי גדי וטלה מה לי גדי וגדי אלא מאי על כרחיך מפני תערובת גופין הוא דאסור אבל תערובת טעמים שרי לימא תיהוי תיובתיה דרב אמר רב ירמיה הכא במאי עסקינן כגון שצלאו בשתי קדירות בשתי קדירות סלקא דעתך אלא אימא כגון שתי קדירות והבי קאמר אין צולין שני פסחים כאחד מפני תערובת מאי תערובת תערובת טעמים ואפי׳ בעין שתי קדירות דליכא תערובת טעמים אסור משום תערובת גופין ואפילו גדי וטלה אמר רב מרי כתנאי הורודה פת חמה ונתנה ע״פ חבית יין של תרומה ר״מ אוסר ורבי יהודה מתיר ורבי יוסי מתיר בשל חיטין ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות מאי לאו תנאי היא דמר סבר ריחא לאו מילתא היא ומר סבר ריחא מילתא היא ללוי ודאי תנאי היא לרב נימא תנאי היא אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא היא לאו איתמר עלה דההיא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותר לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית חתומה פת צוננת וחבית פתוחה והא נמי כפת חמה וחבית פתוחה דמיא תני רב כהנא בריה דרב חנינא סבא פת שאפאה עם צלי בתנור אסור לאכלה בכותחא ההיא ביניתא דאיטווא בהדי בישרא אסרה רבא מפרזיקיא למיכליה בכותחא מר בר רב אשי אמר אפי׳ במילחא נמי אסורה משום דקשיא לריחא ולדבר אחר: **מתני׳** חמשה דברים באין בטומאה ואינן נאכלין בטומאה העומר ושתי הלחם והפנים וזבחי שלמי צבור ושעירי ראשי חדשים והפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה: **גמ׳** חמשה למעוטי מאי למעוטי חגיגת חמשה עשר דסלקא דעתך אמינא כיון דקרבן ציבור הוא וקביעא ליה מועד תדחי טומאה קא משמע לן כיון דאית ליה תשלומין כל שבעה לא דחיא שבת ומדשבת לא דחיא דחיא טומאה וניתני נמי שעירי הרגלים הא תנא ליה זבחי שלמי צבור אי הכי שעירי ראשי חדשים נמי לא ניתני דהא תנא זבחי שלמי צבור אמרי שעירי

מאי לאו תערובת טעמים. לפי מה שפי׳ בקונטרס לעיל לא שרי אלא בדיעבד קשיא מה פריך דסכא לכתחלה קתני אבל הוא. וכ״ש שחוטה כחושה ונבילה שמינה דהכא. תימה מאי קושיא הא לאחר מעשה מעורבת טעמים היינו היכא דמשיים לליכא תערובת טעמים:

אברה רבא מפרזיקיא כו׳. מכאן פוסק ר״ת בכל ובכל נמי דשרי בפת מיפה (ע״ז דף סו:) מלי סבר כווותיה ושם מפורש ובתוספות [גדולים] שלנו נראה למורר לאפות לחם עם חותו פסקינ״ל כחולין ומכוסות היטב הוי כעין שתי קדרות ולפי׳ פלוגי״ם שיש להסתיק אין נראה לרבי שיהא לפול שיש טורי מרוסה בתנור והסבל מתפצל:

ס״ג קא משמע לן בין **הא דהיא טומאה.** ולא גרס כיון דאית להו תשלומין שאין הטעם תלוי בכך לעיל בפרק אלו הכשיר (דף ע:) ילפינן להו לחיל שבת מומאומה ונו׳. ועוד פסח נמי אית ליה תשלומין בשני ומחי טומאה ועוד מגיגה ט״ו אימא למ״ד ט) בפיקיעין ליית להו תשלומין בטומאה בעיקר שאם טימאו בעליהם ביום ט״ו ולא חזו ביום קניעת מוספיהם כה״ג ליית להו תשלומין עיקר

בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור מאי טעמא מפטמי מהדדי ולוי אמר א**אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר מאי טעמא ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מילתא היא עביד לוי עובדא בי ריש גלותא ובדר אחר מיתיבי** ב**אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובת מאי לאו התערובת טעמים וקשיא ללוי לא מפני תערובת גופין הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא** ג**אפילו גדי וטלה אי אמרת בשלמא מפני גופין היינו דקתני אפי׳ גדי וטלה אלא אי אמרת מפני תערובת טעמים מה לי גדי וטלה מה לי גדי וגדי אלא מאי על כרחיך מפני תערובת גופין הוא דאסור אבל תערובת טעמים שרי לימא תיהוי תיובתיה דרב אמר רב ירמיה הכא במאי עסקינן כגון שצלאו בשתי קדירות בשתי קדירות סלקא דעתך אלא אימא כגון שתי קדירות והבי קאמר אין צולין שני פסחים כאחד מפני תערובת מאי תערובת תערובת טעמים ואפי׳ בעין שתי קדירות דליכא תערובת טעמים אסור משום תערובת גופין ואפילו גדי וטלה אמר רב מרי כתנאי** ד**הורודה פת חמה ונתנה ע״פ חבית יין של תרומה ר״מ אוסר ורבי יהודה מתיר ורבי יוסי** ה**מתיר בשל חיטין ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות מאי לאו תנאי היא דמר סבר ריחא לאו מילתא היא ומר סבר ריחא מילתא היא ללוי ודאי תנאי היא לרב נימא תנאי היא אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא היא לאו איתמר עלה דההיא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש** ו**בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותר לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית חתומה פת צוננת וחבית פתוחה והא נמי כפת חמה וחבית פתוחה דמיא תני רב כהנא בריה דרב חנינא סבא** ז**פת שאפאה עם צלי בתנור אסור לאכלה בכותחא ההיא ביניתא דאיטווא בהדי בישרא אסרה רבא מפרזיקיא** ח**למיכליה בכותחא מר בר רב אשי אמר אפי׳** ט**במילחא נמי אסורה משום דקשיא לריחא ולדבר אחר: מתני׳** י**חמשה דברים** יא**באין בטומאה ואינן נאכלין בטומאה העומר ושתי הלחם והפנים וזבחי שלמי צבור ושעירי ראשי חדשים** יב**והפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה: גמ׳** יג**חמשה למעוטי מאי למעוטי חגיגת חמשה עשר דסלקא דעתך אמינא כיון דקרבן ציבור הוא וקביעא ליה מועד תדחי טומאה קא משמע לן כיון דאית ליה תשלומין כל שבעה לא דחיא שבת ומדשבת לא דחיא דחיא טומאה וניתני נמי שעירי הרגלים הא תנא ליה זבחי שלמי צבור אי הכי שעירי ראשי חדשים נמי לא ניתני דהא תנא זבחי שלמי צבור אמרי שעירי**

יא) [ובקונטרס ליתא]. ב) [ע״ז סו:]. ג) [ע״ז סו:]. ד) [ע״ז סו:]. ה) [ע״ז סו:]. ו) [ע״ז סו:]. ז) [ע״ז סו:]. ח) [ע״ז סו:]. ט) [ע״ז סו:]. י) [ע״ז סו:]. יא) [ויקרא כג:]. יב) [ויקרא כג:]. יג) [ע״ז סו:].

גליון הש"ס

גמ׳ למעוטי מאי למעוטי. עי׳ לעיל ג. תוד״ה ופסי׳ בתחלת]. מתני׳ באין במטומאה. עי׳ יומא מז ע״ש תוד״ה ממלתו דומה:

מוסף רש"י

ר״ה אוסר. לפי שאפאה עם היא שיין (ע״ז סו:). שלא בא מתחילתו אלא לאכילה. לא נאמרה הכאת עיקר אפסח אלא לאכילה, וכי אריבה ממנה לתיתוי בטומאה בגוף ציבור, מהכאי לוים אלא בא מתחילתו לאכילה ואחרון אחרון נאמר לפסח שני ואין ציבור נזקקין, תלמיד מלמליה לרבים (לעיל ב:).

מוסף תוספות

א. דהבתר הוא. תוס׳ שאנן.

רבינו חננאל (המשך)

בפת צוננת וחבית פתוחה, והכא גבי בשר שחוטה שנצלה עם בשר נבילה כפת חמה וחבית פתוחה הוא דלדברי הכל אסור. וקיימא לן כרב ואע״ג דלוי מיתוקמא כתנאי, לוי כר׳ יהודה, הא אחמר עלה דחבית פתוחה ופת חמה דברי הכל אסורה, ומסתבר טעמא דבר, ולא עוד אלא הא תני רב כהנא פת שאפאה בתנור עם בשר צלי אסור לאכלה בכותחא כרב, ותוב ההיא ביניתא שנצלית עם בשר ואסרה רבא מפרזיקיא לאכלה בכותחא שיש בו נסיובי דחלבא. מר בר רב אשי אסר לאוכלה אפילו במלח משום דסבר דג ובשר קשר לריחיא ולדבר אחר. מי דבר אחר נגע צרעת. תני כלהו כרב הלכך כרב. עבדינן דראינו מי שאמר קיימא לן כלוי ואנן לא סבירא לן כוותיה אלא הלכתא כרב.

מתני׳ חמשה דברים באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה. העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי צבור ושעירי ראשי חדשים. **הפסח שבא בטומאה** נאכל בטומאה שלא בא בטומאה מתחילתו אלא לאכילה. ואמרינן תמשה כלומר מנין חמשה ולא יתר מה בא למעט. בא למעט חגיגת חמשה עשר, דכיון דאית לה תשלומין דתנן מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג והולך מי הדגל וכו׳ אע״פ שהוא קרבן צבור וקביע ליה מועד לא דחיא שבת ומטמא. ובכלל זבחי צבור משמע אפילו שעירי רגלים דהא זבחי צבור הן.

יום שישי כג שבט תשפ"א **פסחים דף עו**

גמרא

אִיתְּמַר, חַם לְתוֹךְ חַם - מאכל בשרי רותח שנפל על מאכל חלבי רותח, או מאכל של איסור רותח שנפל על מאכל של היתר רותח, **דִּבְרֵי הַכֹּל** (דף עו) **אָסוּר** - המאכלים אסורים באכילה, שהם בולעים זה מזה, כיון ששניהם חמים ומאכלים חמים בולעים זה מזה.

צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן - אם נפל מאכל חלבי צונן על מאכל בשרי צונן, או מאכל היתר צונן שנפל על מאכל של איסור צונן, **דִּבְרֵי הַכֹּל מוּתָּר** - המאכל היתר מותר באכילה לפי שאינו בולע מהמאכל איסור. וכן המאכל חלבי מותר לפי שאינו בולע מהמאכל הבשרי, כיון ששניהם צוננים, ומאכלים צוננים אינם בולעים זה מזה.

אם עילאה גבר או תתאה גבר

חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן - אם נפל מאכל של איסור חם לתוך של איסור צונן, או מאכל בשרי חם לתוך מאכל חלבי צונן,

וְצוֹנֵן לְתוֹךְ חַם - וכן אם נפל מאכל של איסור צונן לתוך היתר חם, או מאכל בשרי צונן לתוך מאכל חלבי חם,

נחלקו בזה רב ושמואל:

רַב אָמַר: עִילָּאָה גָּבַר - העליון נוצח, לכן אם הם המאכל העליון חם, הוא נוצח, והרי הוא מבליע בתחתון, לדוגמא: אם המאכל העליון הוא מאכל איסור והתחתון היתר, הרי התחתון בולע מהאיסור. וכן אם המאכל העליון בשרי חם והוא נפל לחלבי צונן, הרי הם נאסרים זה מזה. אבל אם נפל בשר צונן לחלבי רותח אינם נאסרים.

העליון	התחתון	הדין
בשר רותח	לתוך חלבי צונן	אסור
איסור רותח	היתר צונן	אסור
בשר קר	לתוך חלבי חם	מותר
איסור קר	לתוך היתר חם	מותר

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: תַּתְּאָה גָּבַר - התחתון נוצח, לכן אם הם המאכל התחתון חם, הוא נוצח, והרי הוא מבליע בעליון, לדוגמא: אם המאכל התחתון הוא מאכל איסור והעליון היתר, הרי העליון בולע מהאיסור. וכן אם המאכל התחתון בשרי חם ונפל לתוכו חלבי צונן, הרי הם נאסרים זה מזה. אבל אם נפל בשר חם לחלבי צונן אינם נאסרים.

העליון	התחתון	
בשר רותח	לתוך חלבי צונן	מותר
איסור רותח	היתר צונן	מותר
בשר קר	לתוך חלבי חם	אסור
איסור קר	לתוך היתר חם	אסור

שאלה א' על שמואל ממשנתינו: כיון שתתאה גבר אין הרוטב החם מחמם את החרס הצונן, ואין הרוטב נצלה מהחרס

תְּנַן, נָטַף מֵרוֹטְבוֹ עַל הַחֶרֶס וְחָזַר אֵלָיו, יִטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ.

קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ - בפשטות הננו מעלים על דעתינו שהמשנה מדברת **בְּחֶרֶס צוֹנֵנֶת,**

והנה **בְּשְׁלָמָא** - בשלום, כלומר נוח ומבואר **לְרַב דְּאָמַר 'עֵילָאָה גָּבַר', מְשׁוּם הָכִי יִטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ** של הפסח במקום שהרוטב חזר אל הפסח,

דְּאָזֵל רוֹטֶב מַרְתֵּחַ לֵיהּ לְחֶרֶס - שבתחילה הלך הרוטב החם, שהוא העליון, והרתיח את החרס הצונן שהוא התחתון,

וְהָדַר חֶרֶס מַרְתֵּחַ לֵיהּ לְרוֹטֶב - ואחר כך חזר החרס והרתיח את הרוטב,

וְכִי הָדַר רוֹטֶב אַפֶּסַח - וכאשר הרוטב חוזר לפסח, **קָא מְטֵי פֶּסַח מֵחֲמַת חַמִּימוּתָא דְּחֶרֶס** - הרי נצלה הפסח מחמימות החרס, שבלוע בפסח רוטב שנצלה מחום החרס ולא מהאש, **וְרַחֲמָנָא אָמַר 'צְלִי אֵשׁ', וְלֹא צָלִי מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר.**

העליון	התחתון	
רוטב הפסח חם	חרס צוננת	החרס מתחמם, והוא מרתיח את הרוטב, ונמצא שיש בפסח רוטב שנצלה מהחרס

אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר תַּתָּאָה גָּבַר, חֶרֶס כֵּיוָן דְּצוֹנֵן הוּא אַקּוֹרֵי מֵיקַר לֵיהּ לְרוֹטֶב - כיון שהחרס צונן, הרי הוא מקרר את הרוטב, ואין הרוטב מחמם את החרס, וממילא אין הרוטב נצלה מהחרס, אם כן **אַמַּאי יִטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ** - למה יטול את המקום שהרוטב בלוע בפסח הרי הרוטב לא נצלה מהחרס.

העליון	התחתון	
רוטב הפסח חם	חרס צוננת	הרוטב מתקרר, ואין החרס מתחמם, והרוטב לא נצלה מהחרס

תשובה: מדובר שהחרס (שהוא התחתון) רותח, וממילא הרוטב נצלה מהחרס

עונה הגמרא: **כְּדְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל** (להלן) לגבי המשך המשנה (נטף מרוטבו על הסולת) שמדובר: **בְּסוֹלֶת רוֹתַחַת, הָכָא נָמֵי** - כאן גם לגבי נטף מרוטבו על החרס, מדובר: **בְּחֶרֶס רוֹתֵחַ,** וממילא הרוטב נצלה ממנו, שהרי חם לתוך חם לכולי עלמא הרי הם מחממים זה את זה.

העליון	התחתון	
רוטב הפסח חם	חרס חמה	הרוטב נצלה מהחרס החם

שאלה ב' על שמואל ממשנתינו: כיון שתתאה גבר אין הרוטב החם מחמם את הסולת הצוננת, ואין הרוטב נצלה מהסולת

תְּנַן, נָטַף מֵרוֹטְבוֹ עַל הַסּוֹלֶת יְקַמּוֹץ אֶת מְקוֹמוֹ,

קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ - בפשטות הננו מעלים על דעתינו שהמשנה מדברת **בְּסוֹלֶת צוֹנֶנֶת,**

והנה **בְּשְׁלָמָא** - בשלום, כלומר נוח ומבואר **לְרַב דְּאָמַר עִילָּאָה גָּבַר, מְשׁוּם הָכִי יְקַמּוֹץ אֶת מְקוֹמוֹ, דְּמַרְתַּח לַהּ לְסוֹלֶת דְּהָדַר הוּדְרָנֵיהּ** - שהרוטב העליון מרתיח את הסולת התחתונה שנמצאת סביבותיה,

וְהָדְרָא סוֹלֶת וּמַרְתְּחָא לֵיהּ לְדִידֵיהּ - והסולת שהתחממה חוזרת ומרתיחה את הרוטב, **וְקָא מְטַוֵּי רוֹטֶב מֵחֲמַת חֲמִימוּתָא דְּסוֹלֶת** - ונמצא שהרוטב נצלית מחמת חמימות הסולת,

וְרַחֲמָנָא אָמַר 'צְלִי אֵשׁ', וְלֹא צָלִי מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר.

העליון	התחתון	
רוטב הפסח חם	סולת צוננת	הסולת מתחממת, והיא מרתיחה את הרוטב, ונמצא שיש בפסח רוטב שנצלה מהסולת

אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר תַּתָּאָה גָּבַר, סוֹלֶת כֵּיוָן דְּצוֹנֶנֶת הִיא אַקּוֹרֵי קָא מֵיקַר לֵיהּ - כיון שהסולת (התחתונה) צוננת, הרי היא מקררת את הרוטב החם, ואין הסולת מתחממת, וממילא אין הרוטב נצלה ממנה, אם כן **לְמָה לִי יְקַמּוֹץ אֶת מְקוֹמוֹ (תִּסְגֵּי לֵיהּ בְּיִטּוּל אֶת מְקוֹמוֹ).**

העליון	התחתון	
רוטב הפסח חם	סולת צוננת	הרוטב מתקרר, ואין הסולת מתחממת, והרוטב לא נצלה מהסולת

תשובה: מדובר שהסולת (שהיא התחתונה) רותחת, וממילא הרוטב נצלה מהסולת

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל: במשנה מדובר **בְּסוֹלֶת רוֹתַחַת,** וממילא הרוטב נצלה ממנו, שהרי חם לתוך חם לכולי עלמא הרי הם מחממים זה את זה.

העליון	התחתון	
רוטב הפסח חם	סולת חמה	הרוטב נצלה מהסולת החמה

שאלה ג' על שמואל ממשנתינו: כיון שתתאה גבר, למה הסך שמן על הבשר החם (שהוא תתאה) אין הבשר נאסר לגמרי

תְּנַן, סָכוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, אִם חֲבוּרַת כֹּהֲנִים, יֹאכְלוּ. אִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אִם חַי הוּא, יְדִיחֶנּוּ. אִם צָלִי הוּא, יְקַלּוֹף אֶת הַחִיצוֹן.

והנה **בְּשֶׁלְמָא לְרַב דְּאָמַר עִילְאָה גָּבַר, אַמְטוּ לְהָכִי סַגִּי לֵיהּ בְּקֻלִּיפָּה** - מטעם זה מספיק לו קליפה, **מִשּׁוּם דְּעִילְאָה צוֹנֵן הוּא,** שהשמן של תרומה הוא צונן, והבשר הוא התחתון והוא חם, וכיון שעילאה גבר אין השמן הקר גובר ואינו מבליע בבשר, ולכן מספיק רק 'קליפה'.

העליון	התחתון	
שמן תרומה צונן	בשר חם	השמן הקר לא נבלע בבשר, והפסח אינו בלוע מהשמן (אלא קליפה)

אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר תַּתָּאָה גָּבַר, כֵּיוָן דְּחַם הוּא מִבְלָע בָּלַע - כיון שהבשר (שהוא התחתון) חם, הרי הוא בולע, אם כן: **אַמַּאי סַגִּי לֵיהּ בְּקֻלִּיפָּה** - למה מספיק לו קליפה, **נִיתְּסַר לִגְמָרֵי** - שיאסר לגמרי.

העליון	התחתון	
שמן תרומה צונן	בשר חם	הבשר החם בולע

תשובה: כיון שסך רק במעט שמן (אף שהתחתון חם) אינו אוסר לגמרי

עונה הגמרא: **שָׁאנֵי סִיכָּה דְּמַשֶּׁהוּ בְּעָלְמָא הוּא דַּעֲבִידָא** - שונה דין סיכה, כיון שהסיכה נעשית במעט שמן (משהו בעלמא), ואין בכוחה להיבלע בכל הפסח, אלא רק בקליפה ממנו.

ברייתא כדברי שמואל שתתאה גבר

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: חַם לְתוֹךְ חַם, אָסוּר.

וְכֵן צוֹנֵן שֶׁנָּתַן לְתוֹךְ חַם, אָסוּר, כיון שתתאה גבר.

חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, וְצוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֻדָּיחַ, כיון שהתחתון צונן, אינו בולע.

שואלת הגמרא על מה ששנינו: **חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֻדָּיחַ.** מדוע מספיק הדחה והרי **כֵּיוָן דְּחָם הוּא** [העליון], **אַדְּמֵיקַר לֵיהּ אִי אֶפְשָׁר דְּלָא בָּלַע פּוּרְתָּא** - עד שהתחתון מקרר אותו אי אפשר שהוא לא בלע קצת לפני שהוא מצטנן, ואם כן: **קֻלִּיפָּה מִיהָא נִיבְעֵי** - נצרך לפחות קליפה למעט שנבלע.

עונה הגמרא: **אֶלָּא אֵימָא** - אלא כך תאמר בברייתא: **חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, קוֹלֵף,** כיון שנבלע מעט עד שהצונן צינן את החם. **צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֻדָּיחַ.**

ברייתא נוספת כדעת שמואל

תַּנְיָא אִידַּךְ, בָּשָׂר רוֹתֵחַ שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ חָלָב רוֹתֵחַ, וְכֵן צוֹנֵן שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ חַם, אָסוּר, כיון שתתאה גבר.

חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, וְצוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֻדָּיחַ, כיון שהתחתון צונן אינו בולע.

שואלת הגמרא על מה ששנינו: **חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֻדָּיחַ.** מדוע מספיק הדחה והרי **כֵּיוָן דְּחָם הוּא** [העליון], **אַדְּמֵיקַר לֵיהּ אִי אֶפְשָׁר דְּלָא בָּלַע פּוּרְתָּא** - עד שהתחתון מקרר אותו אי אפשר שהוא לא בלע קצת לפני שהוא מצטנן, ואם כן: **קֻלִּיפָּה מִיהָא נִיבְעֵי** - נצרך לפחות קליפה למעט שנבלע.

עונה הגמרא: **אֶלָּא אֵימָא** - אלא כך תאמר בברייתא: **חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, קוֹלֵף,** כיון שנבלע מעט עד שהצונן צינן את החם. **צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֵדִיחַ.**

♦♦♦

אָמַר מָר, שנינו בברייתא: **צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֵדִיחַ.**

מלחו אסור, מליח כרותח. כבוש כמבושל

אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ [שצונן לתוך צונן מדיח] **אֶלָּא שֶׁלֹּא מְלָחוֹ,**

אֲבָל מְלָחוֹ, אָסוּר. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מָלִיחַ, הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ - אם האיסור מלוח [אף שהוא צונן] דינו כאילו הוא רותח, והרי הוא מבליע טעמו באיסור [ההבלעה על ידי דבר מלוח אינה מבליעה טעם בכל המאכל כבישול, אלא כדי קליפה, כדין ב' מאכלים (שאחד מהם איסור) שנגעו זה בזה בלא רוטב שאין טעם האיסור נבלע על ידי חום בלא בישול אלא כדי קליפה].

ואם הוא **כָּבוּשׁ** - שכבש איסור והיתר יחד, **הֲרֵי הוּא כְּמְבוּשָׁל,** ושניהם אסורים, שעל ידי הכבישה טעמם נבלע זה בזה.

מלוח דינו כרותח, רק המאכל אינו נאכל מחמת מלחו

אָמַר רָבָא: הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ (וכו'), לָא אֲמַרַן אֶלָּא שֶׁלֹּא נֶאֱכָל מֵחֲמַת מְלָחוֹ - שמלחו הרבה עד שמתקלקל מעט טעמו, ואינו ראוי לאוכלו אלא אם כן היה מדיחו. **אֲבָל אם הוּא נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ, לָא** - אינו נחשב כרותח.

מעשה רב בעניין זה

הָהוּא בַּר גּוֹזָלָא דִּנְפַל לְכַדָּא דְּכַמְכָא - היה גוזל צונן שנפל לכותח (שהוא מאכל חלבי)

שַׁרְיֵיא רַב חִינָּנָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מִפַּשְׁרוּנְיָא - רב חיננא בנו של רבא התיר לאכול את הגוזל ואת הכותח.

אָמַר רָבָא: מַאן חֲכִים לְמִישְׁרֵא מִילְּתָא כִּי הָא אִי לָאו - מי חכם להתיר דבר כזה אם לא **רַב חִינָּנָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מִפַּשְׁרוּנְיָא דְּגַבְרָא רַבָּה הוּא** - שאדם גדול הוא, **אָמַר לָךְ** - והוא (רב חיננא) יאמר לך: **כִּי אָמַר שְׁמוּאֵל מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ,** היינו רק באופן **שֶׁאֵין נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ,** אבל **הַאי** - כותח זה שהבן גוזל נפל לתוכו, **נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ,** ולכן אינו אוסר את מה שנפל לתוכו.

צלי [קר] שנפל לחלב, והדין כשיש בצלי סדקים או שהוא מתובל בתבלין

וְהָנֵי מִילֵּי חַי - ואלו הדברים שאין בליעה בצונן נאמרו בבשר חי, **אֲבָל צָלִי בָּעֵי קְלִיפָּה** - אבל אם בשר צלי אפילו קר נפל לחלב, הרי הוא בולע, וצריך קליפה.

וְלָא אֲמַרַן [שאם הוא צלי די לו בקליפה], **אֶלָּא דְּלֵית בֵּיהּ פִּילֵי** - אלא אם אין בבשר סדקים, **אֲבָל אִית בֵּיהּ פִּילֵי אָסוּר** - אבל אם יש בו סדקים כולו אסור.

וְאִי מְתוּבַּל בְּתַבְלֵי - וכן אם הגוזל מתובל בתבלינים, הרי הוא **אָסוּר,** שהתבלין מרכך אותו, והרי הוא בולע.

♦♦♦

רב: ריחא מילתא, ולכן בשר כשר שמן שצלאו עם בשר נבילה לא שמן, הבשר הכשר נאסר

אָמַר רַב [עמוד ב] **בְּשַׂר שְׁחוּטָה שָׁמֵן שֶׁצְּלָאוֹ** בתנור **עִם בְּשַׂר נְבֵילָה כָּחוּשׁ,** בשני שפודים זה רחוק מזה (אף שאינם נוגעים אחד בשני), **אָסוּר** - הבשר הכשר נאסר באכילה.

מַאי טַעְמָא, מִפַּטְמֵי מֵהֲדֵי - היות והבשר הכשר 'שמן', ומאכל שמן יוצא ממנו 'ריח' בצלייתו, וריח זה נכנס לבשר נבילה הכחוש, וכיון שהבשר הכחוש קיבל טעם שומן, אזי גם הבשר נבילה הכחוש מוציא את ריחו ומפטם (משמין, ונותן טעם) בבשר השמן הכשר.

וכל שכן שאם צלה בתנור אחד בשר שחוטה כחושה עם בשר נבילה שמינה, שהבשר שחוטה נאסר, שהרי הבשר נבילה השמן נותן ריח בבשר הכשר.

לוי: ריחא לאו מילתא, ולכן אפילו בשר כשר כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן, הבשר הכשר לא נאסר

וְלֵוִי אָמַר: אֲפִילּוּ בְּשַׂר שְׁחוּטָה כָּחוּשׁ, שֶׁצְּלָאוֹ עִם בְּשַׂר נְבֵילָה שָׁמֵן מוּתָּר.

מַאי טַעְמָא, רֵיחָא בְּעָלְמָא הוּא, וְרֵיחָא לָאו מִילְּתָא הִיא - הריח שיוצא ממאכל בעת צלייתו הוא ריח בעלמא, ואין בו דבר לומר שהוא מעביר טעם ואוסר את הבשר השני.

עָבֵיד לֵוִי עוֹבְדָא בֵּי רֵישׁ גָּלוּתָא בִּגְדֵי וְדָבָר אַחֵר - לוי עשה מעשה כשיטתו, וכשבא לפניו מעשה בגדי וחזיר שנצלו בתנור יחד - התיר את הגדי באכילה.

שאלה: בברייתא משמע שריחא מילתא ואוסרים שני פסחים שנצלו יחד משום שמתערב טעם פסח זה בטעם הפסח השני ונמצא הפסח נאכל שלא למנוייו

מֵיתִיבִי, אֵין צוֹלִין שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאֶחָד מִפְּנֵי הַתַּעֲרוֹבֶת,

מַאי לָאו תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים - ולכאורה אין ביאור הברייתא אלא שחוששים ששני הפסחים יתפטמו זה מזה, שמריח הצלייה יתערבו טעמיהם, ונמצא פסח נאכל שלא למנוייו, **וְקַשְׁיָא לְלֵוִי** שסובר ריחא לאו מילתא היא.

תשובה: בברייתא לא אסרוהו משום תערובת טעמים ומכיון שריחא מילתא, אלא מחשש שבני החבורות יטעו ויחליפו פסחם זה עם זה, ונמצא הפסח שלא למנוייו

עונה הגמרא: **לָא,** אין זה החשש של הברייתא, אלא החשש הוא **מִפְּנֵי תַּעֲרוֹבֶת גּוּפִין** - שלא יתערבו הפסחים עצמם זה בזה, ואפילו שתי פסחים שאחד מהם הוא גדי ואחד מהם טלה, אין צולים אותם כאחד שמא לא ישים אל ליבו איזה פסח של איזו חבורה, והפסחים יתחלפו ונמצא פסח שלא למנוייו.

הגמרא מוכיחה כביאור זה: **הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא** - כך גם מסתבר ממה ששנינו בסיפא: **אֲפִילּוּ גְּדֵי וְטָלֶה, אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא מִפְּנֵי גּוּפִין** - אם אתה אומר שהחשש הוא מפני שיש חשש שהפסחים עצמם יתערבו זה בזה, **הַיְינוּ דְּקָתָנֵי אֲפִילּוּ גְּדֵי וְטָלֶה** - שאף שהם שונים

במראיהם חוששים שיחליפם זה בזה. **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מִפְּנֵי תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים, מָה לִי גְּדִי וְטָלֶה, מָה לִי גְּדִי וּגְדִי** - איזה חידוש יש יותר בגדי וטלה מגדי וגדי, הרי הענין הוא התערובת של הטעמים ובזה אין הבדל בין גדי וגדי לגדי וטלה.

שאלה: אם הברייתא אסרה משום תערובת גופים, משמע שאין איסור בתערובת טעמים, שריחא לאו מילתא, וקשה על דעת רב

שואלת הגמרא: **אֶלָּא מַאי,** אלא מה יש לפרש את הברייתא, **עַל כָּרְחָךְ,** כיון שהברייתא אומרת 'אפילו גדי וטלה', הרי משמע: **מִפְּנֵי תַּעֲרוֹבֶת גּוּפִין הוּא דְּאָסוּר, אֲבָל תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים שְׁרֵי,** כיון שריחא לאו מילתא, ואם כך קשה: **לֵימָא תֵּיהְוֵי תְּיוּבְתֵּיהּ דְּרַב** - נאמר שזו קושיא על רב, שאומר ריחא מילתא היא.

תשובה: מה שהברייתא אומרת שלא חוששים לתערובת טעמים מדובר שצלאו בשתי קדירות

עונה הגמרא: **אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: הָכָא** - כאן בברייתא שאמרו 'אפילו גדי וטלה' ומשמע שאין חוששים לתערובת טעמים, **בְּמַאי עָסְקִינַן** - באיזה אופן אנו עוסקים, **כְּגוֹן שֶׁצְּלָאוֹ בִּשְׁתֵּי קְדֵירוֹת,** ועל כן אין בזה 'ריחא', שכל פסח בכלי בפני עצמו, וממילא אין חשש 'ריחא'.

שואלת הגמרא: **בִּשְׁתֵּי קְדֵירוֹת סָלְקָא דַּעְתָּךְ** - וכי תעלה על דעתך שמדובר בשתי קדירות, וכי צולים פסח בקדירה.

עונה הגמרא: **אֶלָּא אֵימָא כְּעֵין שְׁתֵּי קְדֵירוֹת** - שפוד מכאן ושפוד מכאן, ותל גדול של גחלים או אפר באמצע, **וְהָכִי קָאָמַר: אֵין צוֹלִין שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאֶחָד מִפְּנֵי תַּעֲרוֹבֶת, מַאי תַּעֲרוֹבֶת, תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים, וַאֲפִילּוּ כְּעֵין שְׁתֵּי קְדֵירוֹת דְּלֵיכָּא תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים, אָסוּר מִשּׁוּם תַּעֲרוֹבֶת גּוּפִין, וַאֲפִילּוּ גְּדִי וְטָלֶה.**

הצעת תליית המחלוקת [אם ריחא מילתא] במחלוקת תנאים אם פת חמה שהניחוה על חבית יין של תרומה נאסרת לזרים

אָמַר רַב מָרִי: כְּתַנָּאֵי - מחלוקת זו אם ריחא מילתא היא מחלוקת תנאים, שכך שנינו: **הָרוֹדֶה** [המוציא מהתנור] **פַּת חַמָּה, וּנְתָנָהּ עַל פִּי חָבִית יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה,**

רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר [את הפת לזרים (למי שאינו כהן) כיון שנכנס בפת ריח התרומה].

וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר [את הפת לזרים, כיון שריח התרומה לא נכנס בפת].

וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּשֶׁל חִיטִּין, וְאוֹסֵר בְּשֶׁל שְׂעוֹרִים, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂעוֹרִים שׁוֹאֲבוֹת [את ריח היין, והחיטים אינם שואבות],

והגמרא מבררת: **מַאי לָאו, תַּנָּאֵי הִיא, דְּמָר** [שרבי יהודה שמתיר] **סָבַר, רֵיחָא לָאו מִילְּתָא הִיא. וּמָר** [ורבי מאיר שאוסר] **סָבַר, רֵיחָא מִילְּתָא הִיא.**

והנה לְלֵוִי [דאמר ריחא לאו מילתא היא] **וַדַּאי תַּנָּאֵי הִיא,** שהרי רבי מאיר ודאי סובר שריחא מילתא וכן רבי יוסי, ודלא כשיטת לוי, ורק רבי יהודה סובר שריחא לאו מילתא.

אבל **לְרַב** [שאומר ריחא מילתא] יש להסתפק: **נֵימָא תַּנָּאֵי הִיא** - האם נאמר שזה מחלוקתם תנאים, שלרבי מאיר ורבי יוסי ריחא מילתא, ולרבי יהודה ריחא לאו מילתא. או שנאמר

שגם לרבי יהודה ריחא מילתא והטעם שהוא מתיר פת שנתנה על חבית של יין, מפני שהוא סובר שלא נכנס בה הריח מטעם אחר.

דחיית ההצעה לשיטת רב: הטעם שלרבי יהודה הפת לא נאסרת (אף שריחא מילתא) מפני שהפת צוננת או שהחבית חתומה

אָמַר לֵיהּ רַב: דְּכוּלֵי עָלְמָא רֵיחָא מִילְּתָא הִיא, ואף רבי יהודה סובר שריחא מילתא, ואעפ"כ הפת מותרת, מפני שמדובר באופן שריח החבית לא נכנס לפת, כדלהלן:

שהרי **לָאו אִיתְּמַר עֲלַהּ דְּהַהִיא** - וכי לא שנינו על הברייתא הנ"ל: **אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: בְּפַת חַמָּה וְחָבִית פְּתוּחָה, דִּבְרֵי הַכֹּל אָסוּר,** כי 'ריח' היין החם עולה מהחבית הפתוחה לפת.

וכן **בְּפַת צוֹנֶנֶת וְחָבִית מְגוּפָּה** (סגורה), **דִּבְרֵי הַכֹּל מוּתָּר,** כי גם הפת צוננת וגם החבית סגורה, ובאופן זה ודאי אין 'ריח היין' נכנס בחבית.

לֹא נֶחְלְקוּ [רבי מאיר, רבי יהודה ורבי יוסי] **אֶלָּא בְּפַת חַמָּה וְחָבִית חֲתוּמָה,** או **בְּפַת צוֹנֶנֶת וְחָבִית פְּתוּחָה,** האם בגלל שהחבית חתומה וסגורה, או בגלל שהפת צוננת אין 'ריח היין' נכנס בפת, או שרק אם יש רק שתי מעלות (גם הפת צוננת וגם החבית פתוחה) אזי אין הריח נכנס בפת.

וְהָא נָמֵי כְּפַת חַמָּה וְחָבִית פְּתוּחָה דָּמְיָא - והנידון כאן שעליו אמר רב שריחא מילתא הוא בשתי חתיכות בשר שנצלו יחד, והוא כמו פת חמה וחבית פתוחה, שכולם מודים בזה, שריחא מילתא. נמצא שדברי רב אינם תלויים במחלוקת תנאים.

מאמרים נוספים שמבואר בהם שריחא מילתא [פת שאפאה עם צלי בתנור אחד אסור לאוכלו עם חלב]

תָּנֵי רַב כָּהֲנָא בְּרֵיהּ דְּרַב חִינָּנָא סָבָא: פַּת שֶׁאֲפָאָהּ עִם צְלִי בַּתַּנּוּר, אָסוּר לְאָכְלָהּ בִּכּוּתָּחָא (בכותח, שהוא מאכל חלבי), היות והפת בלעה מריח הצלי שהוא בשרי.

[דג שנצלה עם בשר בתנור אחד, אסור לאוכלו עם חלב]

מספרת הגמרא: **הֲוָה בִּינֵיתָא דְּאִיטְּווּא בַּהֲדֵי בִּישְׁרָא** - היה דג שנצלה עם בשר בתנור אחד, **אַסְרַהּ רָבָא מִפַּרְזִיקְיָא לְמֵיכְלֵיהּ בִּכּוּתָּחָא** - רבא ממקום שנקרא 'פרזיקא' אסר לאוכלו עם כותח שהוא מאכל חלבי, משום שסבר ריחא מילתא.

אכילת דג שיש בו ריח בשר

מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: לגבי הדג שנצלה עם בשר, **אֲפִילּוּ בְּמֵילְּחָא נָמֵי אָסוּרָה** - אפילו במלח אסור לאכול דג זה, **מִשּׁוּם דְּקַשְׁיָא לְרֵיחָא וּלְדָבָר אַחֵר** - מפני שהדבר קשה, כלומר יכול להזיק ולגרום לריח רע ולצרעת, שאכילת דג עם בשר גורמים לדברים אלו.

משנה

ה' דברים באים בטומאה ואין נאכלים בטומאה

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים בָּאִין בְּטוּמְאָה, וְאֵינָן נֶאֱכָלִין בְּטוּמְאָה, ישנם חמשה קרבנות שמקריבים אותם

בטומאה, אם רוב הציבור טמאי מתים, כדי להוציא את הרבים ידי חובתם, ומכל מקום אינה נאכלים בטומאה:

א. **הָעוֹמֶר** - מנחת העומר הקריבה בט"ז ניסן.

ב. **וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם** - שתי החלות שמניפים אותם בחג השבועות.

ג. **וְלֶחֶם הַפָּנִים.**

ד. **וְזִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר** - כבשי השלמים הקרבים יחד עם שתי הלחם בחג השבועות.

ה. **וּשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים.**

הפסח שבא בטומאה, נאכל בטומאה

אבל **הַפֶּסַח שֶׁבָּא בְּטוּמְאָה** - כגון שרוב הציבור טמאים, אינו כחמשה הנ"ל, אלא הוא גם **נֶאֱכָל בְּטוּמְאָה, שֶׁלֹּא בָּא מִתְּחִילָּתוֹ אֶלָּא לַאֲכִילָה** - שעיקר הציווי על הפסח הוא כדי שיאכלוהו, דכתיב 'לפי אכלו', ומה שהתורה התירה להביאו בטומאה, הוא כדי שיאכלוהו.

גמרא

מבררת הגמרא: מה שהמשנה מנתה **'חֲמִשָּׁה'** קרבנות, **לְמַעוֹטֵי מַאי** - איזה קרבנות באה המשנה למעט שאינם באים בטומאה, שהרי המשנה יכלה לומר 'אלו דברים הבאים בטומאה', ולמה המשנה מונה 'חמשה דברים'.

המשנה ממעטת את קרבן החגיגה שמקריבים ברגלים שאינו קרב בטומאה

מבארת הגמרא: המשנה באה **לְמַעוֹטֵי חֲגִיגַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר** - שהוא קרבן חגיגה הקרב בחג הפסח, וכן בחג השבועות וחג הסוכות, שקרבנות אלו אינם קרבים בטומאה.

דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא - שהיה עולה על דעתך לומר: **כֵּיוָן דְּקָרְבַּן צִיבּוּר הוּא** - אף שכל יחיד חייב בקרבן חגיגה, מכל מקום בגלל שהוא בא בכינוס הרבים, באסיפת חברים ברגל, הרי הוא נקרא 'קרבן ציבור', **וּקְבִיעָא לֵיהּ מוֹעֵד** - וקבוע לו זמן להביאו ברגל, הייתי אומר **תִּדְחֵי טוּמְאָה** - שקרבן זה גם ידחה את הטומאה, ואם הציבור טמאים יביאוהו בטומאה.

קָא מַשְׁמַע לַן - לכן השמיעה לנו המשנה שרק חמשה קרבנות באים בטומאה וקרבן חגיגה אינו בא בטומאה, **כֵּיוָן דְּאִית לֵיהּ** [כיון שיש לו] **תַּשְׁלוּמִין כָּל שִׁבְעָה** - שאם לא הקריבוהו ביום הראשון של החג אפשר להשלים את הבאתו בכל שבעת ימי החג, **לָא דָּחֲיָא שַׁבָּת** - אינו דוחה שבת, **וּמִדְּשַׁבָּת לָא דָּחֲיָא לָא דָּחֲיָא טוּמְאָה** - ומכך שאינו דוחה שבת, אינו דוחה גם טומאה.

◆◆◆

וְנֵיתֵּנִי נָמֵי שְׂעִירֵי הָרְגָלִים הָא תְּנָא לֵיהּ זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר אִי הָכִי שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים נָמֵי לָא נֵיתֵּנִי דְּהָא תְּנָא זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר אָמְרִי [יתבאר בדף הבא].

שעירי ראשי חדשים איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הא לא כתיב בהו מועד קמ"ל דראש חדש איקרי מועד כדאביי [א] דאמר אביי תמוז דהאי שתא מלויי מליוה דכתיב [1] קרא עלי מועד לשבור בחורי למימרא דכולהו ממועד אתו מנהני מילי [ב] דתנו רבנן [2] וידבר משה את מועדי ה' מה תלמוד לומר לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח שנאמר בהו במועדו במועדו [ג] [א] ואפילו בשבת במועדו ואפילו בטומאה שאר קרבנות ציבור מניין שנאמר [3] אלה תעשו לה' במועדיכם מניין לרבות עומר והקרב עמו שתי הלחם והקרב עמם ת"ל וידבר משה את מעדי ה' אל בני ישראל הכתוב קבעו מועד אחד לכולן וכל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא תמיד הוה אמינא תמיד שכן תדיר וכליל אבל פסח לא קמ"ל ואי כתב רחמנא פסח פסח שהוא ענוש כרת אבל תמיד דאין ענוש כרת אימא לא קמ"ל ואי כתב רחמנא הני תרתי הוה אמינא הני הוא [ד] יש בהן צד חמור תמיד תדיר וכליל פסח שהוא ענוש כרת אבל שאר קרבנות ציבור אימא לא כתב רחמנא אלה תעשו לה' במועדיכם ואי כתב רחמנא אלה תעשו לה' במועדיכם הוה אמינא שאר קרבנות ציבור הבאין לכפר אבל עומר ושתי הלחם דאין באין לכפר אלא להתיר בעלמא נינהו לא קמ"ל ואי כתב רחמנא עומר ושתי הלחם לחודייהו הוה אמינא אדרבה עומר ושתי הלחם דאלימי דבאין להתיר אבל הנך לא קמ"ל סברוה [ב] דלכולי עלמא טומאה דחויה היא בציבור ובעי' ציץ לרצות דליכא תנא דשמעת ליה דאמר טומאה הותרה בציבור אלא רבי יהודה דתניא [ה] ציץ בין שישנו על מצחו ובין שאינו על מצחו מרצה דברי ר"ש ר' יהודה אומר [ג] עודיהו על מצחו מרצה אין עודיהו על מצחו אינו מרצה אמר לו ר"ש כהן גדול ביום הכפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה אמר לו הנח ליום הכפורים שטומאה הותרה בציבור מכלל דר"ש סבר טומאה דחויה היא בציבור ודכולי עלמא [ד] אין הציץ מרצה על אכילות דליכא תנא דשמעת ליה דאמר [ו] הציץ מרצה על אכילות אלא ר"א דתניא [ז] ר"א אומר הציץ מרצה על אכילות רבי יוסי אומר אין הציץ מרצה על אכילות נימא מתניתין דלא כרבי יהושע [ח] דתניא [4] ועשית עולותיך הבשר והדם רבי יהושע אומר [ה] אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם רבי אליעזר אומר דם אף על פי שאין בשר שנאמר [4] ודם זבחיך ישפך ומה אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם לומר לך [ט] מה דם בזריקה אף בשר בזריקה הוי אומר [י] [ו] לול קטן יש בין כבש למזבח ורבי יהושע נמי הכתיב ודם זבחיך ישפך אמר לך הא כתיב גביה והבשר תאכל והני

רש"י

הא לא כתיב בהו מועד. ולא לידחו טומאה דהא כל קרבנות ציבור ממועד נפקי לן כדלקמן: קרא עלי מועד. תמוז דשילוח מרגלים מלויי מליוה וכלו ארבעים דידהו בט' באב בפרק בתרא דתענית [כט.] והוקבעה להם בו בכיה לדורות ויום עיבור החדש קרי מועד: וידבר משה וגו'. בתורת כהנים[י] הוא גבי עומר ושתי הלחם: שלא למדנו כו' שנאמר בהן מועד. לדחות שבת וטומאה: במועדו. משמע לא יעבור זמנו ואפילו הן טמאין ואפילו הוא שבת: אלה תעשו וגו'. בפרשת פינחס כתיב גבי מוספים: מניין לרבות עומר והקרב עמו. ועשיתם ביום הניפכם וגו' (ויקרא כג): ושתי הלחם. והכבשים הקרבין עמהן האמור בתורת כהנים[ל] ואינם אמורים בפרשת פינחס[מ]: ת"ל. בשילהי ההיא פרשתא דשור או כשב או עז וידבר משה וגו': כל הני למה לי. לכתוב חד וליתי הנך מיניה: שאר קרבנות ציבור. מוספין דעולה מכפרת אעשה כדתניא ביומא (דף לו.) אין עולה באה אלא על עשה ולא תעשה שניתק לעשה: עומר ושתי הלחם. אינן באין אלא להתיר את החדש זה במדינה וזה במקדש: סברוה. האמוראין בני ישיבה היו סבורין כן לפיכך הוצרך להם לישאל הא דבעי לקמיה לימא מתניתין דלא כר' יהושע: דחויה. אף על גב דאכשרה רחמנא למיתי בטומאה לאו היתר גמור הוא אלא היכא דלא מישתכחי טהורין וכיון דלאו היתר גמור הוא בעי' ציץ לרצויי: בין שישנו על מצחו. בשעה שאירעה טומאה בקרבנות: כהן גדול ביום הכפורים יוכיח. בשעת עבודת פנים: שאינו על מצחו. דהא אין נכנס שם בבגדי זהב [ט] כדאמרינן [בראש השנה] (דף כו.) דאין קטיגור נעשה סניגור: ומרצה. אם באו בטומאה דהא קיימא לן כל קרבנות הציבור הקבוע להן זמן דוחין את הטומאה ורבי שמעון אית ליה טומאה דחויה היא בציבור ואי לאו משום דציץ מרצה אטומאה לא הוו מיתכשרי: שטומאה הותרה בציבור. ואין קרבן ציבור צריך ריצוי הציץ אלא קרבן יחיד: ודכולי עלמא. כלומר הנך רבנן דסתם מתניתין סברי אין הציץ מרצה על אכילות על טומאה שנטמא בבשר ובשירי מנחה הנאכלים אלא על טומאת הדם והקמצים [ו] (ואימורין): לימא מתניתין. דאמר עומר ושתי הלחם באין בטומאה ואף על גב דבעינן ריצוי ציץ וציץ אאכילות לא מרצי ונמצא שאין כאן שיריים הנרצין אלא הקומץ לבדו שהציץ מועיל וכן במיני דמים לא הועיל ציץ לבשר אלא לדם וקתני דהדם נזרק: דלא כר' יהושע. דאמר אין דם ראוי. אם אין בשר. ראוי כגון שנטמא או שנאבד אין הדם נזרק: לול. אויר יש בין כבש למזבח לא היה ראש הכבש מחובר למזבח שיש אויר מעט בינתים והמסדר את האברים עומד על הכבש וזורקן על מערכת העצים לקיים מצות זריקה: הא כתיב גביה והבשר תאכל. אלמא בשר קיים בעינן: והני

תוספות

שעירי ראשי חדשים איצטריך ליה. תימה וליתני שעירי ראשי חדשים ולא ליתני אידך: סלקא דעתך אמינא הא לא כתיב בהו מועד. ואע"ג דבפרשת פינחס כתיב נמי ראש חדש [א] ה"א דאלה תעשו במועדיכם דכתיב בסוף פרשת פינחס לא קאי אראש חדש אלא אשאר ימים טובים דכתיבי בתריה דאיקרי רגל דהכי נמי לא קאי [ס] אשבת ותמיד ומצרכי' להו קרא בסמוך:

שכן יש בהן צד חמור. פר"ת שכן ישנן לפני הדיבור [ב] וכמאן דאמר (חגיגה דף ו.) עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי ולחם הפנים [ג] אומר ריב"א מדכתיב תמיד ילפינן ליה דמשמע אפילו בשבת ובתורת כהנים איכא מאן דדריש דתמיד דחי שבת מדכתב ביה תמיד ומיהו [ד] מתרי מינייהו הוה מצי למילף כולהו [ע] ואומר ר"י דשמא יש שום פירכא דאי לאו הכי אמאי צריך קרא בשאר. וקשה דבפרק קמא דיבמות (דף ה:) בעי למימר עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת מפסח ותמיד ופריך מה לפסח ותמיד שכן ישנן לפני הדיבור ואמאי לא יליף משאר קרבנות ציבור דדחי שבת כדמסקינן הכא [פ]:

דלא אשכחן תנא דאית ליה טומאה הותרה אלא ר' יהודה. ואם תאמר מאי אולמא דר"ש טפי מדרבי יהודה אדרבה אשכחן במי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) דר' יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה וי"ל דאשכחן לקמן (דף עח.) ר' יוסי דנמוקו עמו דסבר טומאה דחויה היא תימה לר"י דבשמעתין משמע דלמאן דאמר טומאה דחויה אינה דחויה אלא על ידי ריצוי ציץ ואמאי הא טומאה דגברא דדחויה בציבור [א] אע"פ שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף כדתנן בפירקין (דף פ:):

רבי אליעזר אומר הציץ מרצה כו'. רבי אליעזר גרסינן ולא ר' אלעזר דלקמן פריך וליטעמיך כיון דאמר ר' אליעזר יש דם אף על פי שאין בשר הציץ מרצה על אכילות למאי הילכתא:

נימא מתני' דלא כר' יהושע. משמע משום דסבירא ליה דבעינן דם ובשר ותימה דלפי' סבירא ליה נמי דם בלא בשר כיון דס"ד דטומאה דחויה ואין הציץ מרצה על אכילות לא אתיא מתני' כוותיה משום שתי הלחם [ה]:

נימא דלא כר' יהושע. תימה לר"י והא ע"כ כרבי יהושע אתיא דקתני סיפא ובמוקדשין אף על פי שנטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם משמע הא נטמאו שניהם אינו זורק והיינו כרבי יהושע כדאמר לקמן וי"ל דס"ק נימא דלא כר' יהושע והא ע"כ סיפא אתיא כוותיה ואם כן קשיא סיפא:

אויר קטן היה בין כבש למזבח. [ב] בלא אויר נמי היה יכול לקיים מצות זריקה אלא לכך היה אויר שע"י כך יזכור לזרוק:

דם אף על פי שאין בשר שנאמר ודם זבחיך וגו'. תימה לרשב"א מנא ליה דעולה דיש דם אף על פי שאין בשר אימא דווקא שלמים אבל עולה דכולה כליל אימא אין בשר אין דם יש דם אף על פי שאין בשר [ג] [מנא לן] שאין

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הל' ט י]:
לא ב מיי' שם הל' טו טז:
לב ג שם הלכה ח:
לג ד שם הלכה ז:
לד ה מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה לד:
לה ו מיי' פ"ו מהלכות מעשה קרבנות הלכה ד:
לו ז מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' יג:

מוסף תוספות

א. גבי שאר מועדות תחילה לכולם. תוס' שאנ"ץ. ב. ולא חש הש"ס לפרשה. תוס' כתובות לג: ג. דלא מזכיר כלל שנשנה במשנה מנלן. תוס' שאנ"ץ. ד. יש לתמוה הכא. שם. ה. דתנן דבאין בטומאה. שם.

רבינו חננאל

ואפילו שעירי ראשי חדשים כיוצא כשעירי הרגלים הם, מיהו הוצרך להודיע כי ראש חדש נמי איקרי מועד שנאמר קרא עלי מועד. מנא הני מילי דת"ר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מה ת"ל לפי כו' התמיד שכן תדיר שכן כליל. פי' התמיד חובה קבועה בכל יום והוא עולה כליל, מה שאין כן בפסח, כי הפסח הוא פעם אחד בשנה ונאכל כי אין למזבח ממנו אלא האימורין בלבד. ויש בפסח מה שאין בתמיד שמי שאינו עושה פסח ענוש כרת שנאמר וחדל לעשות הפסח ונכרתה, מה שאין כן בתמיד, כי התמיד אין בו עונש כרת. לפיכך הוצרך לפרש בזה במועדו, ובזה במועדו להיות שניהן דוחין השבת והטומאה שאין למדין זה מזה. והני תרוייהו לא גמירי מינייהו שכן ישנן לפני הדיבור כלומר ניתנין לישראל ועשאום קודם מתן תורה פסח שעשוהו במצרים שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וגו'. תמיד דגרסינן בתחלת חגיגה עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד היא. ואי כתיב הני לא ילפי האחרים מינייהו, דאיכא למיפרך מה להני שכן ישנן לפני הדבור כדאמרן, אי נמי שכן יש בהן צד חמור, התמיד תדיר וכליל, הפסח ענוש כרת, משא"כ בשאר הנקרבין. לפיכך הוצרך לפרש בהן במועדו. והני מילי בקרבנות דמכפרי אבל עומר ושתי הלחם דאין בהן כפרה אלא להתיר, כדגרסינן עומר מתיר חדש במדינה כו' העומר בששה עשר בניסן מותרין ישראל לאכול תבואה חדשה, וכיון שהקריבו שתי הלחם בעצרת הותרו ישראל להקריב מנחה מן התבואה החדשה, לפיכך הוצרך לכתוב בכל אחד במועדו שיהיו כולן דוחין הטומאה כמו שאמרנו. [אין הציץ מרצה על אכילתו כגון מי שאכל הקודש בטומאה וכיוצא בה. סברוה דכ"ע טומאה דחויה בצבור ובעיא ציץ לרצות, דליכא תנא דשמעת ליה דאמר טומאה הותרה בצבור אלא ר' יהודה, דתניא בין שישנו על מצחו וכו', ודכולי עלמא סברי אין הציץ מרצה על אכילות, כגון מי שאכל קודש בטומאה וכיוצא בה, [וליכא תנא דאמר הציץ מרצה על

מסורת הש"ס

א) שבועות י. תענית כט., ב) מנחות עב: [ע"ש], ג) [יומא מו.], ד) [כתובות לג. סוטה כט: מכות ד:], ה) סנהדרין יב: יומא ז:, ו) [מנחות טו.], ז) [לקמן עח.] מנחות כה:, ח) [תוספתא דזבחים רפ"ד] זבחים קד., ט) שם סב:, י) [לעיל לד. זבחים סב: קד. ע"ש], כ) [אמור סוף פרשה יב], ל) [ויקרא כג], מ) [במדבר כח], נ) ר"ת מ"ז, ס) גי' רש"א לא קאי אפסח, ע) [וע"ע תוס' כתובות לג. סד"ה שכן ותוס' מנחות עג: ד"ה משום], פ) [וביבמות ה: ד"ה ומכולהו כתבו תוספות בשם ר"י תירוץ ע"ז ע"ש], צ) רש"ל.

תורה אור השלם

1. סִלָּה כָל אַבִּירַי אֲדֹנָי בְּקִרְבִּי קָרָא עָלַי מוֹעֵד לִשְׁבֹּר בַּחוּרָי גַּת דָּרַךְ אֲדֹנָי לִבְתוּלַת בַּת יְהוּדָה: איכה א טו
2. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי יְיָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא כג מד
3. אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיְיָ בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם: במדבר כט לט
4. וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל: דברים יב כז

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שאינו על מצחו. כדאמרינן בר"ה. תמוה לי וכי צריך ראיה לזה הלא מפורש בכתוב לפני ולפנים עובד רק בד' בגדים אלא דבר"ה אמרינן טעמא לקרא: תוס' ד"ה אויר. בלא אויר וכו'. עי' תשו' חו"ל סי' קנ"ג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה דלא וכו'. דדחויה בציבור וכו'. נ"ב עיין מנחות ע"ו ע"א תוס' ד"ה והכא מאי איך וכו' וע"ע ודו"ק: ב] שם ד"ה אויר וכו'. יכול לקיים מצות זריקה. נ"ב עיין שו"ת חו"ל סימן קנ"ג:

מוסף רש"י

תמוז דהאי שתא מלויי מליוה. תמוז דהאי שתא של שנה השניה ליציאת מצרים שנשתלחו בה המרגלים בעשרים ותשעה בסיון, מלויי מליוהו לתמוז להיות שלשים יום, וכלו ארבעים יום שהלכו המרגלים בתשעה באב, ובכו העם בלילה ההוא, ונקבעה להם בכיה לדורות (שבועות י.). מה תלמוד לומר. והלא כל המועדות אמורין למעלה ומשה אמרן (מנחות עב:). במועדיכם. ואפילו בשבת (שם). מניין לרבות עומר. בפרשת אמור (שם). והקרב עמו. כבש הבא עם העומר (שם). שתי הלחם והקרב עמם. כבשי עצרת (שם). ת"ל וידבר משה וגו'. ובהאי פרשתא דאמור אל הכהנים כתיב עומר ושתי הלחם

(שם). בין שישנו על מצחו. של כהן גדול כשאירע טומאה על הקרבן (יומא ז:). מרצה. ציץ מרצה על טומאת זבחים לעלות לרצון (סנהדרין יב:). כהן גדול ביום הכפורים. יוכיח. שאינו לובש בגדי זהב ואם אירעה טומאה בקרבנות שלו ביום הכפורים, יוכיח. שאינו נכנס לפנים בבגדי זהב (יומא ז:). הנח ליום הכפורים שטומאה הותרה בציבור. שכולו עבודת צבור (שם) שכולו קרבן צבור וטומאה הותרה בקרבן צבור כשהיא גמורה ואין צריך לרצות אלמא שהיא היתר גמור הוא (סנהדרין יב:). מכלל דר"ש סבר טומאה דחויה היא בצבור.

אכילתו] אלא ר' אליעזר דתניא ר' אליעזר אומר הציץ מרצה על אכילות. ר' יוסי אומר אין הציץ מרצה על אכילות. נימא מתני' דקתני חמשה דברים באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה דלא כר' יהושע, דהא ר' יהושע שמעינן ליה דתרתי הוא דקא בעי דם ובשר, דתניא ועשית עולותיך הבשר והדם ר' יהושע אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם. ואקשינן עליה והכתיב ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך, הנה דם אע"פ שאין בשר. ומשני הכתיב ביה והבשר תאכל.

[illegible] על אכילות. [illegible] וידבר משה אל בני ישראל [illegible] זריקה שעומד בכבש זורק את האיברים למערכה (שם).

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

והני תרי קראי למה לי חד בעולה וחד בשלמים וצריכא דאי כתב רחמנא בעולה הוה אמינא עולה היא דחמירא שכן כליל אבל שלמים דלא חמירי אימא לא ואי כתב רחמנא שלמים הוה אמינא אדרבה דאית בהו שתי אכילות אבל עולה דלית בה שתי אכילות אימא לא קמ"ל ור' אליעזר נמי הכתיב והבשר תאכל אמר לך ההוא מיבעי ליה [א]שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם אי הכי אימא כוליה להכי הוא דאתא דם אע"פ שאין שם בשר מנלן אמר לך אם כן נכתוב רחמנא הבשר תאכל והדר ודם זבחיך ישפך כדכתיב ברישא [1]ועשית עולותיך הבשר והדם מאי שנא דאקדמיה לדם זבחיך שמע מינה דם אע"פ שאין בשר ושמע מינה שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם ור' יהושע אין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם [א]קל וחומר הוא ומה אימורין דכי ליתנהו לא מעכבי כי איתנהו מעכבי דם דכי ליתיה מעכב כי איתיה לא כל שכן דמעכב ורבי אליעזר [ב]מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא ור' יהושע [ג]כל היכא דאיכא למדרש דרשינן השתא לימא מתני' דלא כרבי יהושע דכיון דאמר בעינן תרתי וציץ אאכילות לא מרצה היכי אתי בטומאה אפילו תימא רבי יהושע אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על העולין הא תינח זבחים דאיכא עולין אלא עומר ושתי הלחם דליכא עולין מאי איכא למימר אמרי כי אמר רבי יהושע נמי דבעינן תרתי בזבחים במנחות לא אמר [ד]והתנן נטמאו שיריה אבדו שיריה כמדת רבי אליעזר כשירה כמדת רבי יהושע [ה]פסולה כמדת ולא כמדת כמדת רבי יהושע דבעינן תרתי ולא כמדת רבי יהושע דאילו רבי יהושע בזבחים אמר במנחות לא אמר ואילו האי תנא סבר אפילו במנחות ומנו האי תנא דקאי כוותיה ומחמיר טפי מיניה ועוד תניא [ו]א"ר יוסי רואה אני את דברי רבי אליעזר במנחות ובזבחים ודברי רבי יהושע בזבחים ובמנחות דברי רבי אליעזר בזבחים שהיה אומר דם אף על פי שאין שם בשר ודברי רבי יהושע בזבחים שהיה אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם דברי רבי אליעזר במנחות שהיה אומר קומץ אף על פי שאין שירים דברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר אם אין קומץ אין שירים אם אין שירים אין קומץ אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על [ז][העולין ועל] האכילות אי הכי אמאי כמדת רבי יהושע פסולה אאבוד ושרוף אלא נטמא למאן קתני לרבי אליעזר פשיטא השתא יש לומר אבוד ושרוף דליתנהו מכשיר רבי אליעזר נטמא דאיתיה מיבעיא אלא פשיטא לרבי יהושע וקתני פסולה ועוד [ח]תניא רבי יהושע אומר [ג]כל זבחים שבתורה [ט]בין שנטמא בשר וחלב קיים ובין שנטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם אבל נטמאו תרווייהו לא אלמא קסבר רבי יהושע אין הציץ מרצה [א] על העולין ולא על האכילות אלא לעולם רבי יהושע היא מתני' ולא קשיא כאן לכתחלה כאן דיעבד כי אמר רבי יהושע לכתחלה דיעבד לא ומנא תימרא דשני ליה לרבי יהושע בין לכתחלה לדיעבד [י]דתניא נטמא בשר או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים ר"א אומר יזרק ר' יהושע אומר [ד]לא יזרק ומודה ר' יהושע [ה]שאם זרק הורצה חדא דפסולה דיעבד משמע ועוד חמשה דברים באין לכתחלה משמע
אלא

והני תרי קראי. לר' יהושע למה לי: **וחד בשלמים.** זבחיך שלמים: **שכן כליל.** הילכך חשיבא ומחמרינן בה: **אם כן.** דכולי אתא למימר דדם מתיר בשר באכילה ולאו למימר דם אע"פ שאין בשר: **לכתוב ובשר זבחיך תאכל והדר והדם ישפך.** והוי משמע נמי והדם ישפך תחלה קודם לאכילה דהא לא כתיב והדם תשפוך מאי שנא דאקדמיה לדם זבחיך ישפך ברישא: **ש"מ.** למדרש ודם זבחיך ישפך מכ"מ: **אימורים דכי ליתנהו לא מעכבי.** וכגון נטמאו או אבדו לא מעכבי אכילת בשר כדאמרן בתמיד נשחט (לעיל דף נט:): **כי איתנהו מעכבי.** אכילת בשר כדאמרן התם: **דם דכי ליתיה מעכב.** דהא תרווייהו מודו אם אין דם אין בשר דמתחלת הקדשן הן נאסרין וכפרה אינה באה אלא בדם וכהנים משולחן גבוה קא זכו וכיון דכפרה ליתיה איסורא להיכא אזל: **לימא דלא כר' יהושע.** אמילתיה קא מהדר דאמרן לעיל [ע"א] מתני' דלא כר' יהושע: **בעינן תרתי.** דם ובשר: **וליך אאכילות לא מרצי.** והשתא בשר ליכא אלא דם לחודיה דמרצי ליך עלה ה"נ דלא אתו בטומאה: **הציץ מרצה על העולין.** על טומאת הנקטרין על האשים דהיינו אימורין ומודי רבי יהושע דאי איכא כזית חלב לאכילת מזבח זורק את הדם כדאמר לקמן בברייתא בפירקין (ד' עט.) רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק הדם: **עומר ושתי הלחם דליכא עולין.** לבד הקומץ שהוא במנחה כזריקת דם בזבחים אבל בשיריים ליכא הקטרה וכיון דבעי ר' יהושע תרתי צריך להיות קומץ ושיריים קיימין והכא שיריים ליכא ושתי הלחם דכוליה אכילות אפילו חדא נמי ליכא. בשלמא לר"א דאית ליה הציץ מרצה על אכילות כולהו כמאן דלא איטמו נינהו: **כי אמר ר' יהושע דבעינן תרתי:** **נטמאו שיריה.** של מנחה לאחר שנקמצה ועדיין לא נקטר קומצה: **כמדת ר' אליעזר.** שהיה אומר בזבחים (ד' קד.) דם אף על פי שאין בשר כשירה להקטיר קומצה ונפטרו הבעלים: **ומאן האי תנא כו'.** היכא אשכחן תנא דאמר הכי: מילתיה דר' יוסי מיפרשא לקמן [עח.] בשמעתין: **אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על אכילות.** ומיתוקמא מתני' אליביה דהא איכא תרתי וגבי שתי הלחם נמי כיון דציץ מרצה על אכילות הוה ליה כמעיקרא ומתירין במקדש: **אי הכי נטמאו שיריה.** (ב) כיון דנטמאו לר' יהושע אמאי פסולין ומשני כי קתני פסולה שאבדו שיריה ונשרפו שיריה: **אלא נטמאו שיריה.** כיון דרבי יהושע לא עלה פליג: **למאן קתני לה לר' אליעזר וכו'.** להודיע לנו דברי מי שנאה להודיענו בה דברי רבי אליעזר דלמדתו כשירה בתמיה פשיטא השתא יי"ל כו' אלא פשיטא על כרחיך ר' יהושע פליג עלה ולאשמעינן דרבי יהושע פסיל בה תניא ורבותא אשמעינן דאף על גב דליתא בעינא פסול: **ולא על העולין.** דהיינו חלב דאי מרצי אחד מינייהו אמאי פסול: **אלא לא קשיא.** מתני' ודרבי יהושע מתני' דיעבד ודר' יהושע לכתחלה תרתי בעי ואי אייתוה מתכשר דיעבד: **נפסל.** בטבול יום: **חדא דפסולה דיעבד משמע כו'.** אתקפתא היא: **ועוד.** אי נמי משמע פסולה להקטיר קומצה לכתחלה מתני' דאין לכתחלה קתני:
ביחיד

שאין בשר ניתר באכילה עד שיזרק הדם. תימה אימא דוקא שלמים דאית ביה תרי אכילות אבל עולה מנלן דאימא כי היכי דלית בה מעילה אחר שנזרק הדם כדתנן במעילה בפרק חטאת העוף (דף ט.) לית בה נמי מעילה קודם זריקה דהאי קרא בשלמים כתיב וי"ל דר"א לא חשיב הך חומרא ורשב"א מתרץ דר"א יליף עולה מקל וחומר דר' יהושע ובשלמים[א] טרח וכתב לה קרא כדאמר בסמוך: **עומר ושתי הלחם דליכא עולין מאי איכא למימר.** וא"ת ובשתי הלחם מה שייך באין בטומאה ויש לומר משום תנופה דאית בהו: **קסבר ר' יהושע הציץ מרצה על העולין.** וא"ת לענין מה מפיק קרא בעולה אם אין בשר אין דם הלא הציץ מרצה ויש לומר לענין אבוד ושרוף דלא מרצה ציץ: **כי אמר ר' יהושע בזבחים במנחות לא אמר.** השתא משתי הלחם לא תירץ כלום ובלאו הכי פריך שפיר: **אלא פשיטא ר' יהושע קתני לה.** תימה לרשב"א אמאי לא משני כדלעיל כמדת ר' יהושע דבעי תרתי ולא כמדת ר' יהושע דאיהו ס"ל הציץ מרצה על אכילות ואנן סבירא לן דלא מרצה:
הא

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פי"א מהלכות מעשה קרבנות הל"ד:
לח ב מיי' פי"א מהל' פסולי מוקדשין הלכה כ:
לט ג מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה לד:
מ ד ה שם הלכה לג:

רבינו חננאל

ותרי קראי בחד ענינא למה לי, ומשני האי קרא ודם זבחיך ישפך שלמים הן והאי דכתיב ועשית עולותיך בעולה. וצריכין, דאי כתב רחמנא בעולה לא אתו שלמים מינה, דפרכינן מה לעולה שכן כליל וכו'. ר' אליעזר אומר דם אע"פ שאין בשר שנאמר ודם זבחיך ישפך ומה אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם ללמד כי הבשר נזרק על גבי המזבח כמו הדם, הוי אומר אויר יש בין כבש למזבח שאינו יכול לעבור ועומד בכבש וזורק על גבי המזבח. והאי דכתיב והבשר תאכל בא ללמד שאין הבשר נאכל אלא אחרי שיזרוק דם ה(מ)זבח כדכתיב ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל, ומדלא כתיב והבשר תאכל ברישא והדר ודם זבחיך ישפך כדכתיב ועשית עולותיך הבשר והדם, ש"מ דדם ישפך לעולם מ"מ ואם יש בשר יאכל אחריו. ואם אין בשר ראוי לאכילה אינו מעכב הדם. ואם נאמר משנתנו לר' יהושע היא והנה הוא לית ליה כי הציץ מרצה על אכילות, [ד]הא (ד)אמרן דר' אליעזר לבדו הוא דאית ליה האי סברא היכי אתו הני חמשה דברים בטומאה. ואמרינן אפילו תימא ר' יהושע קסבר הציץ מרצה על העולין, כלומר אפילו קרבין כשהן טמאין הציץ מרצה. בשלמא זבחים איכא אימוריהן שהן עולין אפילו טמאין וגם הדם נזרק והציץ מרצה. אלא עומר ושתי הלחם דקתני באין בטומאה וליכא בהו תרתי שהן עולין אמאי באין בטומאה. ושנינן לא בעי ר' יהושע (תרתי אלא בזבחים אבל במנחות אית ליה קומץ אף על פי שאין שירים. [נ"א: ושנינן כי בעי ר' יהושע תרתי בזבחין אבל במנחות אית ליה אף על פי שאין שירים]. איני והתנן במנחות פ"ג נטמאו שיריה נשרפו שיריה אבדו שיריה כמדת ר' אליעזר כשרה כמדת ר' יהושע פסולה, מכלל דכי היכי דפליגי בזבחים, הכי [נמי] פליגי במנחות. ומשני האי תנא דמנחות שנאה כמדת ר' יהושע דבעי תרתי ולא כמדת ר' יהושע, דאלו ר' יהושע בזבחים בעי תרתי במנחות לא בעי תרתי. ואקשינן ומאן האי תנא דקאי בשיטת ר' יהושע דבעי תרתי ומחמיר טפי מיניה דבמנחות נמי בעי תרתי. ועוד תניא א"ר יוסי [רואה אני] את דברי ר' אליעזר בזבחים ודברי ר' יהושע בזבחים דברי ר' אליעזר במנחות ודברי ר' יהושע במנחות, כי הנה בהדיא תאני ר' יוסי כי ר' יהושע סבר במנחות אם אין קומץ אין שירים אם אין שירים אין קומץ. (ופי') [ופריך] אלא לעולם קסבר ר' יהושע הציץ מרצה על אכילות. אי הכי כי הציץ מרצה על האכילות אמאי תנינן כמדת ר' יהושע פסולה (תאכל) כי הציץ מרצה. ושנינן כי קתני פסולה אאבדו שיריה ונשרפו שיריה דהא ליתנהו אבל נטמאו שיריה דברי הכל

רבינו חננאל (המשך)

כשרה (ולא הוצרך התנא לפרש כי ר' אליעזר מכשיר בה). ודחינן הכי השתא, באבדו ונשרפו דליתנהו כלל מכשיר בה ר' אליעזר, בנטמאו דאיתנהו והציץ מרצה על אכילות מיבעיא ליה דודאי מכשיר. אלא לא הוצרך נטמאו שיריה אלא לר' יהושע קתני לה, וקתני פסולה. [ולא הוצרך התנא לפרש כי ר' אליעזר מכשיר בה]. ועוד תניא ר' יהושע אומר כל הזבחים בין נטמא בשר וחלב קיים בין נטמא חלב ובשר קיים זורק הדם הא נטמאו תרוויהו לא, אלמא קסבר ר' יהושע אין הציץ מרצה לא על העולין ולא על האכילות. ושנינן שינויא כי קא בעי ר' יהושע תרתי לכתחלה כגון המנחות, אבל דאיעבד כגון משנתנו אפי' חדא (לא) [סגי]. ותניא הכי דשני ליה לר' יהושע בין לכתחלה ובין דאיעבד דתניא נטמא הבשר או נפסל או יצא חוץ לקלעים ר' אליעזר אומר יזרק ר' יהושע אומר לא יזרק ומודה ר' יהושע שאם זרק הורצה. ואקשינן חדא דפסולה דקתני בנטמאו שיריה דאיעבד משמע דהאי נטמאו קתני ואפי' נטמאו הכי פסולה. ועוד מתני' דקתני חמשה דברים באין בטומאה לכתחלה משמע.

מסורת הש"ס

א) נ"א מנ"ל, ב) [לעיל יח: וש"נ], ג) [קדושין ד: חולין קיח:], ד) מנחות ט. כו. ע"ש, ה) [לקמן עח.], ו) ס"א ל"ג, ז) לקמן עט., ח) [לעיל סב.], ט) לעיל לד: [זבחים קד.],

תורה אור השלם

1. וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל: דברים יב כז

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין הציץ מרצה לא על העולין: (ב) רש"י ד"ה אי הכי ניטמו שיריה לר' יהושע כצ"ל ותיבות כיון דניטמו נמחק:

מוסף רש"י

כמדת ר' אליעזר. דאמר ועשית עולותיך הבשר והדם, דם אע"פ שאין בשר (מנחות ט.) הכי נמי קומץ אע"פ שאין שירים, כשרה. להקטיר הקומץ (שם כו.). כמדת ר' יהושע. דאמר אם אין בשר אין דם, אם אין דם אין בשר (שם ושם), פסולה. להקטיר הקומץ (שם ט.). ר"א אומר יזרק. את הדם, ר"א לטעמיה דאמר דם אע"פ שאין בשר (לעיל לד:). ר' יהושע אומר לא יזרק. ר' יהושע לטעמיה דאמר אם אין בשר אין דם, ויצא חוץ לקלעים בבשר קדשי הקדשים קאמר, שמחיצה שלהן חומת עזרה כדכתיב בכולהו בחצר אהל מועד יאכלוה, ואם יצאה נפסלת כדילפינן מאל הקודש פנימה (שם).

מוסף תוספות

א. נמי הוה מצי למילף אלא מילתא דאתיא בק"ו. תוס' שאנץ.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

שאלה: מדוע המשנה לא כתבה גם שעירי הרגלים שדוחים טומאה

שואלת הגמרא: **וְנֵיתְנֵי נָמֵי** - שהמשנה תאמר גם **שְׂעִירֵי הָרְגָלִים** - שעיר החטאת שמביאים בכל הג' רגלים יחד עם המוספים, שהם דוחים את הטומאה ואינם נאכלים בטומאה.

תשובה: כתוב זבחי שלמי ציבור, ומכך למדים לשאר קרבנות הציבור

עונה הגמרא: **הָא תְּנָא לֵיהּ** - הרי התנא שנה: **זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר** - שאינם נאכלים בטומאה, ומכך אנו לומדים גם לשאר קרבנות הציבור.

שאלה: אם כן שגם לא יכתבו שעירי ראשי חדשים, כי כתוב זבחי שלמי ציבור

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי** [אם כך] **שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים נָמֵי לָא נֵיתְנֵי** [גם לא נשנה], **דְּהָא תְּנָא** [שהרי התנא שנה] **זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר.**

תשובה: בשעירי ראשי חדשים יש חידוש, שאף שלא כתוב בהם מועד הם דוחים טומאה

עונה הגמרא: **אָמְרִי,** (דף עז) **שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ** - התנא הוצרך לומר שעירי ראשי חדשים שהם דוחים את הטומאה, **סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא** - שהיה עולה על הדעת לומר: **הָא לָא כְּתִיב בְּהוּ** [הרי לא כתוב בתורה לגבי ראש חודש] **'מוֹעֵד',** ושלא ידחה את הטומאה, שהרי מה שקרבנות הציבור דוחים את הטומאה לומדים ממה שכתוב 'מועד'.

קָא מַשְׁמַע לַן דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיקְּרִי - לזאת השמיעה לנו המשנה שראש חודש גם נקרא **'מוֹעֵד', כִּדְאָבָיֵי,**

דְּאָמַר אַבָּיֵי: תַּמּוּז דְּהַאי שַׁתָּא מַלּוּיֵי מַלְיוּהּ - תמוז שלא אותו שנה שבה שלחו את המרגלים, היה חודש מלא, שעיברו את החודש שיהיה 30 יום, **דִּכְתִיב 'קְרָא עָלַי מוֹעֵד לְשָׁבֵר בַּחוּרָי',** דהיינו שהוסיפו יום בחודש תמוז שעיברו את החודש, ויום העיבור נקרא 'מועד', ועל ידי הוקבע להם בכיה לדורות, שהמרגלים נשלחו בכ"ט סיון, וכיון שתמוז של אותה שנה היה חודש מעובר, עולה שחזרו המרגלים בח' אב, ובכו בלילה ההוא - ליל ט' אב. [הרי שראש חודש נקרא מועד]

1 כ"ט סיון	2 ל' סיון	3 א' תמוז	4 ב' תמוז	5 ג' תמוז	6 ד' תמוז	7 ה' תמוז
8 ו' תמוז	9 ז' תמוז	10 ח' תמוז	11 ט' תמוז	12 י' תמוז	13 יא תמוז	14 יב תמוז
15 י"ג תמוז	16 יד תמוז	17 טו תמוז	18 טז תמוז	19 יז תמוז	20 יח תמוז	21 יט תמוז
22 כ' תמוז	23 כא תמוז	24 כב תמוז	25 כג תמוז	26 כד תמוז	27 כה תמוז	28 כו תמוז
29 כ"ז תמוז	30 כח תמוז	31 כט תמוז	32 ל תמוז	33 א' אב	34 ב' אב	35 ג' אב
36 ד' אב	37 ה' אב	38 ו' אב	39 ז' אב	40 ח' אב		

◆ ◆ ◆

פסוקי הקרבנות שכתוב בהם מועד, ומהם לומדים שקרבנות הציבור דוחים טומאה

מבררת הגמרא: **לְמֵימְרָא דְּכוּלְּהוּ מְמוֹעֵד אָתוּ** - נאמר שמה שכל הקרבנות דוחים את הטומאה נלמד ממה שכתוב 'מועד' בהם, **מְנָהֲנֵי מִילֵּי** - מנין אלו הדברים,

מבארת הגמרא: **דְּתָנוּ רַבָּנָן** - שכך שנינו בברייתא: נאמר לגבי העומר ושתי הלחם: **וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי ה', מָה תַּלְמוּד לוֹמַר, לְפִי שֶׁלֹּא לָמַדְנוּ** שקרבנות דוחים את הטומאה, **אֶלָּא לְתָמִיד וּפֶסַח, שֶׁנֶּאֱמַר בְּהוּ 'בְּמוֹעֲדוֹ',** ודורשים: **'בְּמוֹעֲדוֹ'** - יש להקריב את קרבנות אלו בזמן **וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת.** וכן דורשים: **'בְּמוֹעֲדוֹ'** - יש להקריבם קרבנות אלו בזמן, **וַאֲפִילּוּ בְּטוּמְאָה,**

שְׁאָר קָרְבְּנוֹת צִיבּוּר מִנַּיִן שהם קרבים בשבת ובטומאה, **שֶׁנֶּאֱמַר** - לגבי קרבנות המוספים: **'אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם'.**

מִנַּיִן לְרַבּוֹת עוֹמֶר וְהַקָּרֵב עִמּוֹ, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְהַקָּרֵב עִמָּם [והכבשים הקרבים עמהם], **תַּלְמוּד לוֹמַר** 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', **הַכָּתוּב קִבְּעוֹ מוֹעֵד אֶחָד לְכוּלָּן.**

הטעם שצריך לימוד מיוחד לתמיד, לפסח, לשאר קרבנות ציבור שבאים לכפר, לעומר ושני הלחם

שואלת הגמרא: **וְכָל הָנֵי לְמָה לִי** - וכל אלו למה, מדוע צריכים פסוק מיוחד לכל קרבן ציבור שהוא דוחה טומאה, ומדוע אין לומדים מקרבן אחד לשני.

עונה הגמרא: **צְרִיכִי** - צריך פסוק בנפרד לכל קרבן בפני עצמו, **דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא** - שאם התורה היתה כותבת שקרבן **תָּמִיד** דוחה שבת וטומאה, **הֲוָה אָמֵינָא** הייתי אומר: **תָּמִיד** דוחה שבת וטומאה, **שֶׁכֵּן תָּדִיר וְכָלִיל** - שהוא קרבן שקרב תמיד בכל יום, ומקריבים אותו כליל, **אֲבָל פֶּסַח לָא, קָא מַשְׁמַע לַן** - לכן השמיעה לנו התורה שגם פסח דוחה שבת וטומאה.

וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא - ואם התורה היתה כותבת שקרבן **פֶּסַח** דוחה שבת וטומאה, הייתי אומר: **פֶּסַח** דוחה שבת וטומאה **שֶׁהוּא עָנוּשׁ כָּרֵת** - שמי שאינו מביא קרבן פסח ענוש כרת. **אֲבָל תָּמִיד דְּאֵין עָנוּשׁ כָּרֵת, אֵימָא לָא** [הייתי אומר שאינו דוחה שבת וטומאה], **קָא מַשְׁמַע לַן** - לכן השמיעה לנו התורה שגם תמיד דוחה שבת וטומאה.

וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא הָנֵי תַּרְתֵּי - ואם התורה היתה כותבת על אלו השתים (תמיד ופסח) שהם דוחים שבת וטומאה, **הֲוָה אָמֵינָא הָנֵי הוּא** [הייתי אומר אלו הם שיש] **יֵשׁ בָּהֶן צַד חָמוּר, תָּמִיד** [חמור שהרי הוא] **תָּדִיר וְכָלִיל.** וכן **פֶּסַח** [חמור] **שֶׁהוּא עָנוּשׁ כָּרֵת, אֲבָל שְׁאָר קָרְבְּנוֹת צִיבּוּר** [מוספים, שאין בהם צד חמור] **אֵימָא לָא** [הייתי אומר שאינם דוחים שבת וטומאה] **כְּתַב רַחֲמָנָא** - לכן כתבה התורה **'אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם',** שגם שאר קרבנות הציבור יש להקריבם במועדם והם דוחים שבת וטומאה.

וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא - ואם כתבה התורה **'אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם',** שפסוק זה נאמר על קרבנות המוספים, **הֲוָה אָמֵינָא** [הייתי אומר] **שְׁאָר קָרְבְּנוֹת צִיבּוּר הַבָּאִין לְכַפֵּר** [קרבנות מוספים, שעולה מכפרת על עשה, ועל לא תעשה שניתק לעשה], הם דוחים שבת וטומאה. **אֲבָל עוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, דְּאֵין בָּאִין לְכַפֵּר, אֶלָּא לְהַתִּיר בְּעָלְמָא נִינְהוּ** [אלא להתיר בעלמא הם, שהם מתירים את התבואה החדשה], **לָא** - הייתי אומר שאינם דוחים שבת וטומאה, **קָא מַשְׁמַע לַן** - לכן השמיעה לנו התורה שהם דוחים שבת.

וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא - ואם התורה היתה כותבת, **עוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם לְחוֹדַיְיהוּ** [לבדם], **הָוֶה אָמֵינָא** - הייתי אומר: **אַדְרַבָּה עוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם דְּאַלִּימִי** [שהם חזקים] **דְּבָאִין לְהַתִּיר, אֲבָל הָנָךְ לָא** - אבל אלו שאינם באים לכפר, הייתי אומר שאינם דוחים שבת וטומאה, **קָא מַשְׁמַע לַן** - לכן השמיע לנו התורה שהם דוחים שבת וטומאה.

♦♦♦

הקדמה (א): התנא של משנתינו סובר: טומאה דחויה היא בציבור

הגמרא להלן מבררת אם משנתינו היא דלא כשיטת רבי יהושע שסובר שזורקים את הדם רק אם יש בשר שראוי לאכילה. וכדי לברר קושיא זו מקדימה הגמרא כמה הקדמות. הקדמה א': **סַבְרוּהָ** [האמוראים בני הישיבה היו סבורים] **דִּלְכוּלֵי עָלְמָא** - שדעת התנאים ששנו את משנתינו כשיטה המוסכמת כמעט על כל התנאים **שטּוּמְאָה דְּחוּיָה הִיא בְּצִיבּוּר** - מה שהתירו להקריב קרבן ציבור בטומאה אין זה 'היתר' גמור, אלא הטומאה נדחית בציבור, **וּבָעֲיָא צִיץ לְרַצּוֹת** - וכיון שהטומאה 'נדחית', ולא 'הותרה' - צריך 'ריצוי' על ההקרבה בטומאה, והריצוי הוא ה'ציץ' שעל מצחו של הכהן הגדול שהוא מרצה על הקרבנות שהוקרבו בטומאה שיעלו לרצון,

וההוכחה לומר שכך סובר התנא של משנתינו: **דְּלֵיכָּא תַּנָּא דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאָמַר** - שהרי אין תנא ששמעת שהוא אומר: **טוּמְאָה הוּתְּרָה בְּצִיבּוּר, אֶלָּא רַבִּי יְהוּדָה,** ומסתבר שהתנא של משנתינו גם סובר כשאר רוב התנאים שסוברים שטומאה דחויה היא בציבור.

[מחלוקת התנאים אם טומאה דחויה בציבור או דחויה בציבור:] **דְּתַנְיָא, צִיץ, בֵּין שֶׁיֵּשְׁנוֹ עַל מִצְחוֹ** [של הכהן גדול בשעה שאירעה טומאה בקרבנות], **וּבֵין שֶׁאֵינוֹ עַל מִצְחוֹ, מְרַצֶּה, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.**

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עוֹדֵיהוּ עַל מִצְחוֹ, מְרַצֶּה. אבל אם **אֵין עוֹדֵיהוּ עַל מִצְחוֹ, אֵינוֹ מְרַצֶּה.**

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים יוֹכִיחַ, שֶׁאֵינוֹ עַל מִצְחוֹ [בשעת העבודה בקודש הקדשים, שהרי הכהן לא נכנס לקודש הקדשים בבגדי זהב], **וּמְרַצֶּה** [ואעפ"כ הוא מרצה על קרבנות שבאו בטומאה, שהרי כל קרבנות הציבור הקבוע להן זמן דוחין את הטומאה], ומוכח שרבי שמעון סובר 'טומאה דחויה היא בציבור', ורק משום ריצוי הציץ הקרבן קרב בטומאה.

אָמַר לוֹ רבי יהודה: **הַנַּח לְיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁטּוּמְאָה הוּתְּרָה בְּצִיבּוּר,** ועל כן העבודה כשרה בו אף בטומאה, ולא משום שהציץ מרצה [שאין קרבן ציבור צריך ריצוי הציץ], ובאופן שצריך ריצוי הציץ, אינו מרצה אלא בעודו על מצחו.

מִכְּלָל - ומתוך הדברים משמע, **דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר: טּוּמְאָה דְּחוּיָה הִיא בְּצִיבּוּר** - אף על גב שהתורה הכשירה להביא קרבנות ציבור בטומאה, אינו היתר גמור, אלא צריך בו את ריצוי הציץ.

הקדמה (ב): התנא של משנתינו סובר: הציץ לא מרצה על אכילת בשר בטומאה

וּדְכוּלֵי עָלְמָא - התנאים ששנו את משנתינו סוברים (כשיטה המוסכמת כמעט על כל

התנאים): **אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת** - הציץ לא מרצה על החלק הנאכל מהקרבנות אם הוא נטמא (כגון הבשר שנאכל לכהנים או לבעלים, או על החלק הנאכל במנחה אם הוא נטמא, שהדם מרצה רק על טומאת הדם, שהוא נזרק על המזבח, ועל טומאת הקומץ שהוא מוקטר על המזבח).

דְּלֵיכָּא תַּנָּא דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאָמַר - שאין תנא ששמעת שהוא אומר שהַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת, אֶלָּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת.

השאלה: לפי ב' הקדמות הנ"ל נמצא שטומאה דחויה היא בציבור, וצריך ציץ שירצה עליה, והציץ לא מרצה על אכילות, נמצא שאין כאן בשר ראוי לאכילה, ואם כן משנתינו היא דלא כרבי יהושע הסובר שאם אין בשר ראוי אין זורקים את הדם

לאחר הקדמות אלו, שואלת הגמרא: **נִימָא מַתְנִיתִין** - נאמר שמשנתינו שמבואר בה שעומר ושתי הלחם באים בטומאה, ואף שהציץ אינו מרצה על אכילות, [ונמצא שרק הקומץ של העומר שמוקטר על המזבח נרצה, וחלק העומר שעומד לאכילה אינו נרצה. וכן בקרבן הבהמה, הדם הנזרק על הבהמה נרצה, וחלקי הקרבנות העומדים לאכילה אינם נרצים] היא **דְּלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ,** שלרבי יהושע הדם לא נזרק אם הבשר או הלחם העומדים לאכילה טמאים.

דְּתַנְיָא: 'וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם', רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִם אֵין דָּם [ראוי, כגון שנטמא או שנאבד], **אֵין בָּשָׂר. אִם אֵין בָּשָׂר** [ראוי, שנטמא או שנאבד], **אֵין דָּם** [אין הדם נזרק].

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: דָּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּשָׂר, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְדַם זִבְחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ'. וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים 'וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם', לוֹמַר לְךָ מָה דָּם בִּזְרִיקָה - שזורק הדם על קיר המזבח, **אַף בָּשָׂר בִּזְרִיקָה** - שבהקטרת הבשר זורקו על המזבח, **הֲיֵי אוֹמֵר לוּל קָטָן יֵשׁ בֵּין כֶּבֶשׁ לַמִּזְבֵּחַ** - יש רווח בין הכבש למזבח, שלא היה ראש הכבש מחובר למזבח, אלא רווח מעט ביניהם, והכהן עומד על הכבש וזורקן על מערכת העצים שבראש המזבח לקיים מצות זריקה.

[בירור בדעת רבי יהושע: הרי כתוב 'ודם זבחיך ישפך']

הגמרא מבררת תחילה את דעת רבי יהושע:

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמֵי, הָכְתִיב 'וְדַם זִבְחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ'**, ומדוע אינו דורש מכך שהדם נזרק אף שאין בשר.

עונה הגמרא: **אָמַר לָךְ** - רבי יהושע יאמר לך: **הָא כְּתִיב גַּבֵּיהּ** - פסוק זה כתוב אצל ובסמוך לפסוק **'וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל'**- והיינו שהבשר עדיין קיים, ורק אז הדם נזרק. [עמוד ב]

שואלת הגמרא: **וְהָנֵי תְּרֵי קְרָאֵי** - ואלו שתי הפסוקים לפי רבי יהושע **לְמָה לִי,** למה צריך שתי פסוקים (הפסוק ועשית עלתיך הבשר והדם', והפסוק ודם זבחיך ישפך וכו' והבשר תאכל' ללמד שהדם נזרק רק כשיש בשר.

עונה הגמרא: **חַד** - פסוק אחד נאמר **בְּעוֹלָה, וְחַד** - ופסוק אחד נאמר **בִּשְׁלָמִים,**

וּצְרִיכָא, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא - שאם היתה התורה כותבת פסוק רק **בְּעוֹלָה, הֲוָה אָמֵינָא** - הייתי אומר: **עוֹלָה הִיא דַּחֲמִירָא, שֶׁכֵּן כָּלִיל** - העולה היא חמורה שהרי היא מוקטרת כולה, ולכן בה נאמר שצריך שיהא גם דם וגם בשר, **אֲבָל שְׁלָמִים דְּלָא חֲמִירִי** - אבל שלמים שאינם חמורים, ואינם מוקטרים כלל אלא בשר נאכלם, **אֵימָא לָא** - הייתי אומר שאין בזה את הדין שזורקים את הדם רק אם יש גם בשר.

וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא - ואם התורה היתה כותבת דין זה לגבי **שְׁלָמִים, הֲוָה אָמֵינָא אַדַּרַבָּה** - הייתי אומר להיפך, ששלמים חמורים יותר **דְּאִית בְּהוּ** - שיש בהם **שְׁתֵּי אֲכִילוֹת,** אכילת מזבח (החלק המוקטר), ואכילת אדם (החלק שנאכל), **אֲבָל עוֹלָה דְּלֵית בָּהּ** [שאין בה] **שְׁתֵּי אֲכִילוֹת,** שיש בה רק אכילת מזבח, שכולה מוקטרת כליל, ואין בה אכילת אדם, **אֵימָא לָא** - הייתי אומר שאין בה חומרא זו שצריך שיהיה גם אכילת אדם וגם אכילת מזבח, **קָא מַשְׁמַע לַן** - לכן השמיעה לנו התורה שגם בעולה וגם בשלמים נאמר דין זה, שאם אין דם אין בשר ואם אין בשר אין דם.

[בירור בדעת רבי אליעזר: הרי כתוב 'והבשר תאכל']

הגמרא מבארת את דעת רבי אליעזר: **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמֵי,** כיצד הוא אומר דם אע"פ שאין בשר, **הָכְתִיב 'וְהַבָּשָׂר תֹּאכַל',** ומדוע אינו דורש מכך שהדם נזרק רק אם יש בשר.

מבארת הגמרא: **אָמַר לָךְ** רבי אליעזר: **הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ שֶׁאֵין הַבָּשָׂר מוּתָּר בַּאֲכִילָה עַד שֶׁיִּזָּרֵק הַדָּם** - פסוק זה נצרך לו, ללמד שהבשר אינו מותר לאכילה עד שיזרק הדם, שלאחר שנאמר שהדם נשפך - נאמר 'והבשר תאכל'.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי אֵימָא כּוּלֵּיהּ לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא** - אם כך תאמר שהפסוק כולו לכך הוא בא, שרק אחרי זריקת הדם הבשר מותר באכילה, ואם כן: **דָּם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם בָּשָׂר מְנָלַן** - מה המקור שזורקים את הדם אפילו שאין בשר.

עונה הגמרא: **אָמַר לָךְ** רבי אליעזר, **אִם כֵּן** - שכל הפסוק בא לומר שרק אחרי זריקת הדם הבשר מותר באכילה, והפסוק לא בא לומר: דם אף על פי שאין בשר, **נִכְתּוֹב רַחֲמָנָא 'הַבָּשָׂר תֹּאכַל', וַהֲדַר** - ואחר כך: **'וְדָם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ' כְּדִכְתִיב בְּרֵישָׁא** - כמו שכתוב בתחילת הפסוק **'וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם',** שאף אם כתוב 'הבשר תאכל' לפני 'ודם זבחיך ישפך', אפשר עדיין ללמוד מהפסוק שרק אחרי זריקת הדם הבשר מותר באכילה, שמכך שלא **כתוב** 'ודם זבחיך תשפוך', אלא כתוב 'ודם זבחיך ישפך' משמע שרק אם הדם כבר נשפך - אזי הבשר נאכל,

מַאי שְׁנָא דְּאַקְדְּמֵיהּ לְדַם זְבָחֶיךָ - ומה הטעם שכתוב 'ודם זבחיך ישפך' לפני 'והבשר תאכל', אלא **שְׁמַע מִינַּהּ** - שהפסוק הקדים את הדם לבשר, כדי לומר שזורקים את **הַדָּם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּשָׂר.**

וּשְׁמַע מִינַּהּ וכן לומדים מכאן, ממה שכתוב דם בתחילה, **שֶׁאֵין הַבָּשָׂר מוּתָּר בַּאֲכִילָה עַד שֶׁיִּזָּרֵק הַדָּם.**

רבי אליעזר	
דם זבחיך כתוב לפני והבשר תאכל, ששפיכת הדם לא תלויה בבשר	דם אף שאין בשר
דם זבחיך כתוב לפני והבשר תאכל, שאכילת הבשר מותרת רק אחרי זריקת הדם	אין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם

מבארת הגמרא: **וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** [סובר שדין זה] שאֵין **הַבָּשָׂר מוּתָּר בַּאֲכִילָה עַד שֶׁיְּזֻרַק הַדָּם, קַל וָחוֹמֶר הוּא: וּמָה אֵימוּרִין דְּכִי לֵיתַנְהוּ לָא מְעַכְּבִי** - ומה אימורים (חלקי הקרבן המוקרבים) שאם הם נאבדו אינם מעכבים את אכילת בשר, **כִּי אִיתַנְהוּ מְעַכְּבִי** - ואעפ"כ כאשר הם קיימים, הקטרתם מעכבת את אכילת הבשר. אם כן: **דָּם דְּכִי לֵיתֵיהּ מְעַכֵּב** - דם, שכאשר אינו הרי הוא מעכב את אכילת הבשר, שהרי בין רבי אליעזר ובין רבי יהושע מודים שאם אין דם אין בשר, (שכאשר מקדישים את הקרבן הוא נאסר, ורק לאחר זריקת הדם הקרבן מכפר, ואזי הבשר מותר באכילה), **כִּי אִיתֵיהּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן דְּמְעַכֵּב** - אם כן כאשר הוא נמצא, ודאי שהוא כל שכן שהוא מעכב.

רבי יהושע	
דם זבחיך והבשר תאכל	אם אין דם אין בשר, ואם אין בשר אין דם
ועשית עולתיך הבשר והדם	אם אין דם אין בשר, ואם אין בשר אין דם
קל וחומר, אם אימורים שכאשר הם נמצאים הם מעכבים (אף שאינם מעכבים כשאינם נמצאים) כל שכן שדם מעכב (שהוא מעכב כשהוא נמצא)	אין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר [אף שיש קל וחומר על דין זה], מכל מקום יש בזה גם לימוד מפסוק, שהרי **מִילְתָא דְּאָתְיָא בְּקַל וָחוֹמֶר טָרַח וְכָתַב לַהּ קְרָא** - דבר שנלמד מקל וחומר טורח הפסוק וכותב זאת.

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סובר שלא אומרים שהפסוק בא ללמד לדין זה, אף שמילתא דאתיא בקל וחומר טרח הכתוב, מכל מקום **כָּל הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמִדְרַשׁ דָּרְשִׁינַן** - בכל מקום שאפשר לדרוש בפסוק דרשה אחרת דורשים, ולא אומרים 'שהפסוק בא ללמד דבר שכבר אפשר ללומדו בקל וחומר.

המשך השאלה: האם נאמר שמשנתינו שמבואר בה שזורקים את הדם אף שאין בשר ראוי לאכילה, היא דלא כרבי יהושע

אחר שהגמרא ביארה את דעת רבי אליעזר ורבי יהושע, מבארת הגמרא את הקושיא במשנתינו: **הַשְׁתָּא לֵימָא מַתְנִיתִין** - כעת נאמר שמשנתינו היא **דְּלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּכֵיוָן דְּאָמַר**

בְּעֵינַן תַּרְתֵּי - שכיון שהוא אומר שצריך את שתי הדברים, דם ובשר, **וְציץ אַאֲכִילוֹת לא מְרַצֶּה** - והרי לא מרצה על אכילות, נמצא שאין כפרה על הבשר, הרי יש כאן דם (שהציץ ריצה עליו) בלא בשר (שהציץ לא מרצה על הבשר), ואם כן **הֵיכִי אָתֵי בְּטוּמְאָה** - ואם כן קשה איך מביאים את הקרבנות ציבור בטומאה.

דעת רבי יהושע, הותרה או דחויה	דעת רבי יהושע, ריצוי ציץ	דעת רבי יהושע, אם זורקים כשאין בשר
דחויה, וצריך ריצוי	הציץ לא מרצה על אכילות	אם אין בשר אין דם
נמצא שמשנתינו דלא כרבי יהושע		

תשובה (א): רבי יהושע מודה שאם נשאר כזית מהאימורים (החלקים המוקטרים על המזבח), זורקים את הדם

עונה הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא** - אפילו אם תאמרו משנתינו דעת **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** היא, **אֶלָּא קָסָבַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַציץ מְרַצֶּה עַל הָעוֹלִין** - הציץ מרצה על טומאת האימורים שהם חלקי הקרבן שמקריבים אותם על האש, ואף שרבי יהושע סובר שאם אין בשר אין דם, מכל מקום הוא מודה שאם יש כזית מהאימורים זורק את הדם, וממילא כאן אף שאין בשר [שהציץ לא מרצה על הבשר] זורק את הדם, שיש כאן אימורים [שהציץ מרצה על האימורים].

[שאלה: והרי בעומר ושתי הלחם אין חלק שמוקטר על המזבח, וכיצד מקטירים את הקומץ כאשר אין שיריים (שגם השיריים טמאים, ואין ריצוי על השיריים)]

שואלת הגמרא: **הָא תִּינַח זְבָחִים דְּאִיכָּא עוֹלִין** - תירוץ זה מיישב את השאלה לעניין זבחים שיש בהם חלקים שמעלים אותם ומקטירים על המזבח, חוץ מהדם הנזרק,

אֶלָּא עוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם דְּלֵיכָּא עוֹלִין - אבל לגבי עומר ולגבי שתי הלחם, שבמנחת העומר מקטירים את הקומץ (והוא כמו זריקת הדם בקרבנות בהמה), ואת שאר המנחה אוכלים, ואין שם חלק נוסף שמוקטר על המזבח (כמו אימורים בקרבנות בהמה). וכן בשתי הלחם, הוא רק אכילות (שעומד לאכילה, ואין מקריבים אותו), **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** - מה יש לומר כיצד מקריבים אותם אף שאין כאן שתי דברים, והרי רבי יהושע מצריך דם ובשר או דם ואימורים.

[תשובה: במנחות רבי יהושע לא סובר שצריך שיהיה גם את חלק המוקטר וגם שיריים]

עונה הגמרא: **אָמְרִי: כִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמֵי דְּבָעֵינַן תַּרְתֵּי** - מה שרבי יהושע מצריך שתים (דם ובשר או דם ואימורים), היינו רק **בִּזְבָחִים,** אבל **בִּמְנָחוֹת לָא אָמַר,** ולכן מקטירים את העומר ושתי הלחם אף שאין שם שיירים המוקטרים.

[שאלה: במשנה משמע שרבי יהושע סובר גם במנחות צריך שיהיה גם חלק מוקטר וגם שיריים]

שואלת הגמרא: **וּבְמִנְחוֹת לָא אָמַר** - וכי במנחות לא סובר רבי יהושע שאין מקטירים את הקומץ, אלא אם כן יש גם שייירים,

וְהָתְנַן - והרי שנינו במשנה: **נִטְמְאוּ שְׁיָרֶיהָ** - של מנחה לאחר שנקמצה, ועדיין לא נקטר קומצה, **אָבְדוּ שְׁיָרֶיהָ, כִּמְדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** [שסובר דם אף על פי שאין בשר] **כְּשֵׁירָה** להקטיר קומצה, ונפטרו הבעלים.

כִּמְדַּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פְּסוּלָה, כיון שאין שיירים למנחה, הרי שלרבי יהושע צריך שיריים, ובלא זה אין מקטירים את הקומץ.

[תשובה: אין כונת המשנה שרבי יהושע סובר כך, אלא שיש תנא שסובר כשיטתו ומחמיר יותר ממנו]

עונה הגמרא: מה שאמרה המשנה כמידת רבי יהושע, אין הכונה לשיטת רבי יהושע, אלא: **כִּמְדַּת, וְלֹא כְּמִדַּת, כִּמְדַּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּבָעֵינַן תַּרְתֵּי** - הרי זה כדעת רבי יהושע שסובר שצריך שיהיה שתי דברים, דם ובשר, או דם ושיריים, **וְלֹא כְּמִדַּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּאִילּוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּזְבָחִים אָמַר, בִּמְנָחוֹת לָא אָמַר,** שבזבחים סובר רבי יהושע שלא צריך שתי דברים. **וְאִילּוּ הַאי תַּנָּא סָבַר** - ואילו תנא במשנה סבר, **אֲפִילּוּ בִּמְנָחוֹת** שצריך שתים.

[דחיית התשובה:]

הגמרא דוחה ביאור זה: **וּמַנּוּ הַאי תַּנָּא דְּקָאֵי כְּוָותֵיהּ וּמַחְמֵיר טְפֵי מִינֵּיהּ** - ומי הוא התנא שסובר כמותו - כרבי יהושע שצריך שתי דברים, ומחמיר יותר ממנו, שסובר שלא רק בקרבנות בהמה צריך שתי דברים, אלא גם במנחות צריך שתי דברים,

וְעוֹד, תַּנְיָא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּמְנָחוֹת וּבִזְבָחִים, וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּזְבָחִים וּבִמְנָחוֹת.

דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּזְבָחִים, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: דָּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם בָּשָׂר.

וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּזְבָחִים, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אִם אֵין דָּם, אֵין בָּשָׂר. אִם אֵין בָּשָׂר, אֵין דָּם.

דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּמְנָחוֹת, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: קוֹמֶץ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שִׁירַיִם.

דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּמְנָחוֹת, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אִם אֵין קוֹמֶץ, אֵין שִׁירַיִם. אִם אֵין שִׁירַיִם, אֵין קוֹמֶץ.

הרי מפורש בברייתא שרבי יהושע סובר גם לגבי מנחות שאין מקטירים את הקומץ, אם אין שיריים.

תשובה (ב): רבי יהושע סובר שהציץ מרצה על אכילות, וממילא יש כאן דם ובשר, וכן במנחות יש קומץ ויש שיריים

עונה הגמרא: **אֶלָּא קָסָבַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל [הָעוּלִין, וְעַל] הָאֲכִילוֹת** - ההנחה שהנחנו בתחילת הסוגיא שרבי יהושע סובר שהציץ אינו מרצה על האכילות אינה נכונה, אלא הציץ מרצה בין על העולין (המוקטרים לגבוה) ובין על האכילות. וממילא אין קושיא ממשנתינו על שיטת רבי יהושע שמקריבים את הקרבנות כשהציבור טמאים, כיון שהציץ מרצה גם על האכילות, ונמצא שיש כאן דם ושיריים הראויים לאכול. וכן במנחות יש כאן קומץ, ויש שיריים הראויים לאכילה.

דעת רבי יהושע, הותרה או דחויה	דעת רבי יהושע, ריצוי ציץ	דעת רבי יהושע, אם זורקים כשאין בשר
דחויה, וצריך ריצוי	הציץ לא מרצה על אכילות ונמצא שיש בשר	אם אין בשר אין דם
נמצא שמשנתינו כרבי יהושע		

[דחיית התשובה: אם רבי יהושע סובר שהציץ מרצה על אכילות למה שנינו שלרבי יהושע אם שיירי המנחה נטמאו, נשרפו או נאבדו, המנחה פסולה]

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי** - אם כן שלרבי יהושע הציץ מרצה על אכילות, **אַמַּאי** למה המשנה אומרת שאם שיירי המנחה נטמאו, נשרפו או נאבדו, **כְּמִדַּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פְּסוּלָה**, הרי הציץ מרצה על הטומאה.

עונה הגמרא: מה ששנינו במשנה שלפי רבי יהושע פסול, זה נאמר: **אֲאָבוּד וְשָׂרוּף** - שאם שיירי המנחה נשרפו או נאבדו אזי הקרבן פסול, כי אין כאן את החלק הנאכל. אבל אם הם רק נטמאו הרי הציץ מרצה וזה נחשב שיש כאן את החלק הנאכל.

הגמרא דוחה תשובה זו: **אֶלָּא נִטְמָא לְמַאן קָתָנֵי** - אלא אם רבי יהושע סובר שבאופן שהשיריים נטמאו הקרבן כשר, לשיטת מי הוצרכה המשנה לומר 'נטמא', הרי **לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּשִׁיטָא** שאם השיריים נטמאו הקרבן כשר, **הַשְׁתָּא יֵשׁ לוֹמַר אֲבוּד וְשָׂרוּף דְּלֵיתַנְהוּ מַכְשִׁיר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** - שהרי אם באופן שהשיריים נאבדו או נשרפו שאינם בעולם רבי אליעזר מכשיר את הקרבן, אם כן באופן ש**נִּטְמָא** [הבשר] **דְּאִיתֵיהּ** [שישנו בעולם] **מִיבַּעְיָא** [וכי צריך לומר שהקרבן כשר], **אֶלָּא פְּשִׁיטָא** שמה שהמשנה אמרה נטמאו שיריה, הוצרכו לומר זאת **לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְקָתָנֵי פְּסוּלָה,** הרי מוכח שלרבי יהושע אפילו כאשר נטמאו [שהם בעולם] אין מקטירים את הקומץ, שאין הציץ מרצה על אכילות.

וְעוֹד - הגמרא מביאה הוכחה נוספת כנגד התשובה הנ"ל, שלרבי יהושע הציץ מרצה על אכילות, שהרי **תַּנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל זְבָחִים שֶׁבַּתּוֹרָה, בֵּין שֶׁנִּטְמָא בָּשָׂר וְחֵלֶב קַיָּים, וּבֵין שֶׁנִּטְמָא חֵלֶב וּבָשָׂר קַיָּים, זוֹרֵק אֶת הַדָּם. אֲבָל נִטְמְאוּ תְּרָוְוִיהוּ לָא** - אבל אם נטמאו שניהם גם החלב וגם הבשר, אין זורקים את הדם. **אַלְמָא קָסָבַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל הָעוֹלִין** [על האימורים], **וְלֹא עַל הָאֲכִילוֹת,** שהרי אם הציץ היה מרצה אפילו על אחד מהם, היו יכולים לזרוק את הדם, שהרי אחד מהם ראוי על ידי הציץ, ולרבי יהושע זורקים את הדם כשאחד ראוי. אלא מוכח שלרבי יהושע צריך שיהיו שני חלקי הקרבן כשרים.

תשובה (ג): רבי יהושע מודה שבדיעבד הציץ מרצה

אֶלָּא לְעוֹלָם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא מַתְנִיתִין - אלא משנתינו היא כדעת רבי יהושע, **וְלָא קַשְׁיָא, כָּאן** - מה שרבי יהושע סובר שצריך ששני חלקי הקרבן יהיו ראויים, מדובר **לְכַתְּחִלָּה. כָּאן** - מה שמבואר במשנתינו מדובר על **דִּיעֲבַד** [שכבר נזרק הדם], **כִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** [שצריך ששני החלקים צריכים להיות ראויים], היינו **לְכַתְּחִלָּה,** אבל **דִּיעֲבַד לָא** - אין העבודה פסולה, ולכן במשנתינו שכבר הקריבו את הקרבנות בטומאה בדיעבד הקרבנות מרוצים.

הגמרא מוכיחה כתירוץ זה: **וּמְנָא תֵּימְרָא דְּשָׁנֵי לֵיהּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּין לְכַתְּחִלָּה לְדִיעֲבַד** -

ומניין תאמר שלרבי יהושע יש הבדל בין לכתחילה לדיעבד, **דְּתַנְיָא, נִטְמָא בָּשָׂר אוֹ שֶׁנִּפְסַל אוֹ שֶׁיָּצָא חוּץ לַקְּלָעִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִזָּרֵק. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא יִזָּרֵק, וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם זָרַק הוּרְצָה.**

דעת רבי יהושע, הותרה או דחויה	דעת רבי יהושע, ריצוי ציץ	דעת רבי יהושע, אם זורקים כשאין בשר
דחויה, וצריך ריצוי	הציץ מרצה בדיעבד על אכילות, ונמצא שיש בשר	יש כאן גם בשר וגם דם
נמצא שמשנתינו כרבי יהושע		

דחיית התשובה: במשנה משמע שלרבי יהושע הציץ לא מרצה אפילו בדיעבד, ועוד שבמשנתינו משמע שחמשה דברים באים לכתחילה

הגמרא דוחה תשובה זו: **חֲדָא, דִּפְסוּלָה דִּיעֲבַד מַשְׁמַע** - שהרי המשנה במנחות אומרת שנטמאו שייריה לרבי יהושע פסולה, והלשון פסולה משמע אפילו בדיעבד. **וְעוֹד,** במשנתינו ששנינו: **חֲמִשָּׁה דְּבָרִים בָּאִין, לְכַתְּחִלָּה מַשְׁמַע** - הרי משמע שהוא לכתחילה ולא רק בדיעבד.

(דף עח)

תשובה (ד): טומאה הותרה בציבור ולא צריך ריצוי ציץ

אֶלָּא לָא קַשְׁיָא, כָּאן [מה שאמר רבי יהושע שלכתחילה אם אין בשר אין דם (ואם זרק הוקצה) מדובר **בְּיָחִיד.** אבל **כָּאן** - משנתינו עוסקת **בְּצִיבּוּר** [שקרבנות ציבור באין לכתחלה בטומאה, משום דטומאת ציבור הותרה בציבור ולא רק דחויה, ולא צריך ריצוי ציץ, והרי זה נחשב שגם הבשר ראוי].

דעת רבי יהושע, הותרה או דחויה	דעת רבי יהושע, ריצוי ציץ	דעת רבי יהושע, אם זורקים כשאין בשר
הותרה, ולא צריך ריצוי	לא צריך ריצוי	יש כאן בשר
נמצא שמשנתינו כרבי יהושע		

אלא לא קשיא [א]כאן ביחיד כאן בציבור נימא מתני' דלא כר' יוסי (א)דתניא ר"א אומר הציץ מרצה על אכילות רבי יוסי אומר אין הציץ מרצה על אכילות קס"ד מדקאמר ר' יוסי אין הציץ מרצה על אכילות כר' יהושע ס"ל דאמר בעינן תרתי נימא השתא מתני' דלא כר' יוסי לא רבי יוסי כר"א ס"ל דאמר דם אע"פ שאין בשר אי הכי למאי הלכתא אין הציץ מרצה על אכילות וליטעמיך ר"א דאמר הציץ מרצה כיון דאמר דם אע"פ שאין בשר הציץ מרצה על אכילות למאי הלכתא אלא למיקבעיה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה קמיפלגי רבי אליעזר סבר מרצה ציץ עילויה ומשוי ליה כטהור וקבע ליה בפיגול ומפיק ליה מידי מעילה ור' יוסי סבר לא מרצה ציץ עילויה ולא משוי ליה כטהור ולא קבע ליה בפיגול ולא מפיק ליה מידי מעילה מתקיף לה רב מרי נהי נמי דרבי יוסי סבר כר"א בשלמא זבחים איכא דם עומר נמי איכא קומץ לחם הפנים נמי איכא בזיכין אלא שתי הלחם מאי איכא למימר וכ"ת לקרב עמהן (א) היינו שלמי ציבור א"כ הוו להו ארבעה ואנן חמשה תנן אלא קסבר רבי יוסי טומאה הותרה בציבור והא [ב]תניא אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר [ב]אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי בלבד ואי סלקא דעתך קסבר רבי יוסי טומאה הותרה בציבור למה לי הזאה כלל אלא מחוורתא מתני' דלא כרבי יוסי א"ל רב פפא לאביי ורבי יוסי שטרא מזכי לבי תרי הוא דתניא [ג]א"ר יוסי רואה אני את דברי רבי אליעזר בזבחים ודברי רבי יהושע בזבחים ודברי רבי אליעזר במנחות ודברי רבי יהושע במנחות דברי רבי אליעזר בזבחים שהיה אומר דם אע"פ שאין בשר דברי רבי יהושע בזבחים שהיה אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם דברי רבי אליעזר במנחות שהיה אומר קומץ אע"פ שאין שם שירים ודברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר אם אין שם שירים אין קומץ אם אין קומץ אין שירים א"ל מסתברא קאמר כי קאי בזבחים אמר מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות קאי במנחות אמר מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים א"ל התינח כי קאי בזבחים אמר מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות דעיקר קראי כי כתיבי בזבחים כתיבי אלא כי קאי במנחות ואמר מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים והא עיקר קראי בזבחים הוא דכתיבי אלא לא קשיא רואה אני את דברי ר' אליעזר בנטמא ודברי רבי יהושע באבוד ושרוף בנטמא מ"ט משום דמרצי ציץ הא שמעת ליה לרבי יוסי דאמר אין הציץ מרצה על אכילות אלא לא קשיא רואה אני את דברי רבי אליעזר בציבור רואה אני את דברי רבי יהושע ביחיד בציבור מ"ט משום דטומאה הותרה בציבור חדא דשמעת ליה לר' יוסי דאמר טומאה דחויה היא בציבור ועוד אי בציבור רבי אליעזר מכשיר ולא רבי יהושע

הא

ביחיד. לכתחלה פסולה ואם זרק הורצה ומתני' בציבור באין לכתחלה דטומאת ציבור הוא בהיתר: **נימא מתני' דלא כר' יוסי.** דכיון דא"ר יוסי בעינן תרתי כדמפרש ואזיל מדקאמר רבי יוסי אין הציץ מרצה על אכילות ש"מ כרבי יהושע סבירא ליה דבעי תרתי ואשמעינן הכא דניטמא בשר לא מהני ליה ציץ למהוי כי בשר קיים לזרוק את הדם דאי לא בעי תרתי ריצוי ציץ אאכילות למה לי הא בלאו אכילות נמי מיתכשרא זריקת דם: **כרבי אליעזר ס"ל.** דבחדא סגיא ולקמן פריך שתי הלחם אפילו חדא ליכא: **למאי אין הציץ מרצה על אכילות.** למאי מיבעי לן ריצוי ציץ דידהו אלא על כרחיך לרבי אליעזר ריצוי דציץ דאכילות לאו לאכשורי זריקה מיבעי לן לאפוקי בעלים דבלאו אכילות נמי מיתכשר אלא לאכילות גופייהו מיבעי לן: **למיקבעינהו בפיגול.** דקי"ל אם יש פסול אחר בקרבן שחישב בו מחשבת פיגול אינו נקבע בפיגול להתחייב כרת על אכילתו דאמר מר ירצה כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול במסכת מנחות (דף טז:(ד)): **ולאפוקי.** להאי בשר מידי מעילה דבקדשי קדשים זריקתן משוי בשרן שעת היתר לכהנים ותו לא קדשי ה'(ה) מיקרו ונפקו מידי מעילה: **ומשוי לי' כי טהור.** ואע"ג דאסור לאוכלו בטומאה מיהו לכל שאר מילי הוי כי טהור ומהניא ליה זריקה למיקבעיה בפיגול כו': **ורבי יוסי סבר.** נהי דזריקה כשירה היא להוציא את הבעלים ידי נדרן דלא בעינן תרתי מיהו להאי בשר לא מהני ציץ למהוי הך זריקה מהניא ליה למיקבעה בפיגול ולאפוקה מידי מעילה: **בשלמא זבחים.** דמתני' איכא עולין דמרצי ציץ עלייהו ואיכא תרתי: **עומר נמי דאיכא קומץ.** דמרצי ציץ עליה וחדא מיהא איכא: **ובלחם הפנים איכא בזיכין.** שמתירין את הלחם כקומץ למנחה דכתיב ביה (ויקרא כד) והיתה ללחם לאזכרה: **בזיכים.** לבונה של לחם הפנים וכתיב בקומץ (שם ב) והקטיר הכהן את אזכרתה וציץ מרצי עלייהו דהא עולים נינהו: **אלא שתי הלחם.** דכולה אכילות ורבי יוסי אין הציץ מרצה על אכילות קאמר מאי איכא למימר: **וכי תימא.** הא דקתני מתני' שתי הלחם באין בטומאה לאו בשתי הלחם הבאות בפני עצמן כגון שלא היו להן כבשים דאמרינן במנחות (דף מה:) דבאין בפני עצמן ובהנהו לא קאמר מתני' דליתו בטומאה אלא בבאו עם הכבשים ומשום הכבשים הקריבין עמהן ששחיטתן מקדשת את הלחם וזריקת דמם מתרת אותן קאמר מתניתין דבאות בטומאה משום דציץ מרצי עלייהו: **הותרה בציבור.** ולא בעי' ציץ: **אחד זה ואחד זה.** אחד כהן השורף את הפרה ואחד כהן גדול ביום הכפורים שטעונין פרישה שבעת ימים: **מכל חטאות.** מכל אפרי הפרות שהיו במקדש שאפר פרה של משה לא כלתה: **כל שבעה.** בפ"ק דיומא [ח:] מפרש טעמא בראשון לפרישתו שמא היום שלישי לטומאתו שמא היום ג' ימים שניטמא במת וחששא בעלמא היא ומעלה וכן שני שמא שלישי ושלישי שמא שלישי (ב) ואינך מספקינן כל חד וחד בז' לטומאה: **הזאה למה לי.** הא קרבן דיום הכפורים דציבור הוא ודוחה טומאה אלא ש"מ בקושי נדחית טומאה בקרבנות ובעי ריצוי ציץ. וכיון דלא מרצי אאכילות לא מיתוקם שתי הלחם דמתניתין כרבי יוסי ואפילו סבירא ליה דבחדא סגיא דהא אפילו חדא ליכא: **שטרא מזכי לבי תרי הוא.** בתמיה. כלומר מי ראה שטר שמזכה את התובע ואת הנתבע דקאמר רבי יוסי רואה אני את דברי שניהן: **מסתברא קאמר.** מסתברא דפליגי בתרוייהו קאמר: **עיקר קראי.** ועשית עולותיך (ו) **בזבחים כתיבי.** ובמנחות לא כתיבי ואיצטריך לאשמעי' דאפ"ה פליגי במנחות: **ועוד בציבור ר' אליעזר הוא דמכשיר ולא ר' יהושע.** בתמיה:

אלא

הא לא קשיא הא ביחיד והא בציבור. פי' בקונטרס דסבירא לן טומאה הותרה בציבור וקשה דה"ל למימר אלא קסבר רבי יהושע טומאה הותרה בציבור כדמסיק לעיל דקסבר ציץ מרצה על אכילות ועוד היכי קאמר בסמוך נימא דלא כרבי יוסי דאמר אין הציץ מרצה על אכילות מהאי טעמא גופיה דטומאה הותרה בציבור דאוקימנא כרבי יהושע אתי נמי כר' יוסי(ז) כדקאמר נמי לבסוף ונראה לר"י דלעולם סבירא ליה טומאה דחויה אלא דסבירא ליה דהציץ מרצה על אכילות וביחיד לכתחלה לא יזרוק מדרבנן ופסולה דקתני היינו לכתחלה הלכך בציבור באין לכתחלה[א] ואם תאמר ומאי איכא בין ציבור ליחיד הואיל ומדאורייתא ביחיד נמי זורק לכתחלה יש לומר טומאת הגוף איכא בינייהו דבציבור דחיא ביחיד לא דחיא:

מכלל דרבי יוסי כרבי יהושע ס"ל. תימה לרשב"א מנא ליה הא דילמא כר' אליעזר סבירא ליה ואין הציץ מרצה על אכילות נפקא מינה לשתי הלחם:

והא עיקר קראי בזבחים כתיבי. תימה לר"י לריש לקיש דאמר במנחות פרק קמא (דף ט.) שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטיר קומץ עליהן אדרבה קראי במנחות כתיבי דבזבחים כיון שנשתייר כזית בשר זורק את הדם ומשמע התם דטעמיה מקרא דכתיב המנחה מיהו לרבי יוחנן דפליג עליה התם אתי שפיר:

הא

מסורת הש"ס

א) [לעיל עז.] מנחות כה:, ב) יומא ד. ח., ג) [לעיל עז:], ד) [זבחים כח:], ה) [ויקרא ה], ו) [דברים יב, ז) [עי' יומא ח.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכ"ת לקרב עמהן הוי נהו שלמי ציבור: (ב) רש"י ד"ה כל שבעה בפ"ק דיומא דף ח' מפרש וכו' שמא שלישי ורביעי לא בעי זריקה ואינך מספקינן:

מוסף רש"י

אין הציץ מרצה על אכילות. על טומאה שנגע בבשר ובשירי מנחה הנאכלים, אלא על טומאת הדם וקמצים (לעיל עז.) להכי נקט אכילות, דלעולם כ"ע מודו דציץ מרצה, דקתני בריש פ"ג ונרצה לו לכפר עליו בדם, דכתיב (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש יכפר, אין לי אלא דם טהור, טמא מנין ת"ל (שמות כח) ונשא אהרן וגו' והוא בדם קמיירי דכתיב ונרצה לו לכפר מה הכא דם אף התם דם, ואין לי אלא דם, מנין לרבות את העולים, ת"ל לכל מתנות קדשיהם וגו' (מנחות כה:). אחד זה ואחד זה. כהן ביום הכפורים וכהן דפרה, מזין עליו כל שבעה. ימי הפרשה. מכל חטאות שהיו שם. מכל פרה ופרה היו נותנין קצת למשמרת מן האפר בחיל, כך שנינו במסכת פרה (פ"ג מי"א) ואני שמעתי אפר פרה של משה לא כלה (יומא ד.).

מוסף תוספות

א. על ידי ריצוי ציץ. תוס' שאנץ.

רבינו חננאל

אלא לא קשיא כי קתני דבעי ר' יהושע תרתי בקרבן יחיד אבל בקרבן צבור הוא ומנחות אפילו חדא סגי ליה, ומתני' קרבן צבור הוא ומנחות קרבן יחיד. ואתינן למימר מתני' דלא כר' יוסי דתני אין הציץ מרצה על אכילות ור' יוסי סבר לה כר' יהושע דאמר תרתי בעינן. ודחינן לא לעולם ר' יוסי בהא כר' אליעזר סבירא ליה דאמר דם אע"פ שאין בשר והאי דקא מיפלגי בציץ מרצה על אכילות בהא פליגי, ר' אליעזר סבר הציץ מרצה על אכילות וכיון דמרצה לאכילה הוה דקאי (והטהור) [כטהור] חשוב הוא ואי חשיב עליה למכליה חוץ לזמנו אע"ג דהוא טמא קבעיה ליה מחשבתו בפיגול, ואי אכיל ליה מקודם לאו בר מעילה הוא דאכילה מעליא היא. ור' יוסי סבר לא מרצה ציץ ולא משוי ליה טהור ולא קבע ליה בפיגול ולא

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה לד:

מב ב מיי' פ"ג מהל' עבודת יום הכפורים הלכה ז:

רבינו חננאל (המשך)

מפיק ליה מידי מעילה. ואקשינן נהי נמי דר' יוסי כר' אליעזר סבירא לי' דאמר דם אע"פ שאין בשר (בשלמים) [בשלמא] זבחים איכא דם, עומר נמי איכא קומץ, לחם הפנים נמי איכא בזיכין, אלא שתי הלחם מאי טעמא, וכי תימא איכא נמי להני שלמים הבאין עמהן, אי [הכי] היינו זבחי שלמי ציבור והוו להו [ארבעה] ואנן חמשה תנן. ושנינן אלא קסבר ר' יוסי טומאה הותרה היא בצבור. איני דסבר ר' יוסי התר היא בצבור. והתניא אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם. פי' [בין] כהן גדול שרוצה לשמש ביום הכפורים, בין כהן השורף את הפרה, היו מזין עליהם כל שבעת הימים שהיו מפרישין אותן מכל אפר הפרות שהיו שם שנעשו מימות משה ועד אותו זמן, ואסיקנא בתחלת סדר יומא דר' יוסי טומאה דחויה בצבור הוא דאית ליה. ואמרינן אלא מחוורתא מתני' דלא כר' יוסי. ירושלמי בין למאן דאמר הלחם עיקר בין למאן דאמר כבשים עיקר ארבעה אינון ותנא חש להון וקרינון חמשה. ואקשינן היכי קתני ר' יוסי במילתא דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע זה פוסל וזה מכשיר ואומר ר' יוסי רואה אני דברי זה ודברי זה, [ו]כי יש אמת בשני דרכים המכחישין זה את זה. ופרקינן האי דקאמר רואה אני לאו משום דקא מודה להו, אלא הכי קאמר, רואה אני דברי ר' אליעזר בזבחים כלומר טעמיה בזבחים, כי היכי דפליג בהאי פליג בהא וכן בר' יהושע. ונדחה האי שינויא ושנינן רואה אני דברי ר' אליעזר בנטמא דהא איתיה והציץ מרצה [ודברי] ר' יהושע באבוד ושרוף. איני והתניא ר' יוסי אומר אין הציץ מרצה על אכילות ומפלג הוא דפליג על ר' אליעזר, היכי קתני רואה אני דברי ר' אליעזר במאי דפליג עלה. אלא רואה אני דברי ר' אליעזר בציבור מאי טעמא משום דטומאה התר הוא בצבור. והא ר' יוסי טומאה דחויה היא שמעינן ליה. ותוב הכי ר' יהושע פליג עליה והא אוקימנא לעילא דאפילו ר' יהושע מודה בצבור דדם אע"פ שאין בשר ולפיכך איתוקמא מתניתין כותיה.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

הא אמרת מודה רבי יהושע בציבור. פימה לרבמ"ן מפי קושיא דילמא ס"ק רוחא מי דברי רבי לעיזבר בציבור שלפ ר' יהושע דס אמר מלא פיחיד דכי מאי נוונא מאמרי פ"ק דמזלין (דף יב.), וכמה דוכחי ומוחר ר"י דהכא לא שייך למימר הכי דלא קתני בציבור לג בציבור ולא פיחיד: **כי מודה בנמנא.** מפוס לפין מרלה:

ולעבב לא והתניא במכסת נפשות. פימה לר"י והל קלא בשמיטה כתיב ומתפס נפקא דמתפסא אמרן לעיל לפין מתפסא בזריקה אמרן לעיל לפין מתפסא מוכלין בזריקה וכיצי פרין מתפסא מזריקה ומוחר ר"י דווקא מתפסא מוכלין ניתא בזריקה אבל בשמיטה אבל בשאין לו מוכלין לגמרי פף בשעת זריקה שכהת היא דפסול שהיא עיקר עבודה כיון דבשעת שמיטה הקפיל

שאני התם דאי מימשכי הני כו'. פימה לרבמ"ן והל בשעת זריקה אינם יכולים ליעמך ומפלת בשאר, אין אני דוחה דבריו בזה אלא דברי ר' יהושע שהשבר שמא אכילת פסחים לא מעכבא, אינו אלא לא יוזרק אלא אם יש בשר טהור ראוי לאכילה. איני והא מדקתני ומודה ר' יהושע שאם זרק הזרוק, כלומר בדיעבד אפי' ר' יהושע מודה, ומה הזרוק דברי ר' יוסי לומר דוחה אני דברי ר' אלישר בדיעבד והא דברי הכל הוא [ואמרינן מודה בדיעבד בנמנא בלבד אבל באבוד ושרוף פליג ר' יהושע דאפילו בדיעבד לא הזרצה, ואאבוד ושרוף אומר ר' יוסי דוחה אני דברי ר' אלישר דאיעבד הזרצה וכו' אלישר, ולכתחלה לא ישנה, כר' יהושע. אית לן למימר כיון דסזריא שמעתתין שלקא דציץ מרצה על אכילות, אמאי (תנ) דני חמשה דברים דתנינן במתני' אין נאכלין, אית לן למימר הא דאמרינן דציץ מרצה על אכילות לאו בלהתירו להאכל בטומאה הוא דקתני. אלא לדברים אחרים כגון הני דתנינן בטנמנות נטמאת אחת מן החלות או אחת מן הסדירים, ר' יהודה אומר שניהם ישרפו וחכ"א הטמא בטומאתו והטהור יאכל, ואמר רב פפא עלה בציץ מרצה על אכילות פליגי, רבנן סברי כיון דאלו נאכלו הציץ מרצה עליהן כלומר אותם השבין להן, הלכך אותם הטמא נטמאו אינן נפסלין בטמאות אלא הטהורין נאכלין והטמאין נשרפין. וסזנא דשמעתא נמי מהאי אורתא איה לן לאסוקי.

[מתני'] נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם והבשר אבל מאכיל לכלבים. ואי מימכי הני כו'. אמר רב נטמא חלב כו'. אמר רב ואם זרק הזרצה ואע"פ שהשבר טמא אכילת פסחים לא מעכבא. איני והכתיב איש לפי אכלו למצוה אבל לעכב לא, והתניא במכסת מלמד כו'. (אמר) [אלא] רב דאמר כר' נתן דסבר כל ישראל יוצאין בפסח אחד, וכי כל ישראל אוכלין מפסח אחד, אלא ש"מ אכילת פסחים לא מעכבא. ותיתיכ להא דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להני, אלא הא ר' נתן דתניא נמנו עליו ויזדרו נמנו עליו. ראשונים שיש להם כזית אוכלין פטורין מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם. ש"מ לר' נתן אכילת פסחים לא מעכבא. ומאי דזחקיה דרב לאוקמה למתני' דקתני

א מיי' פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ג:

ב מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ג מיי' פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ג:

ד מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ה מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ו ז מיי' פ"ב מהל' ק"פ הלכה ו:

ח סח הלכה ו:

ט מיי' פ"ז מהלכות ק"פ הלכה ט:

רבינו חננאל

אלא לא קשיא הא לכתחלה הא דיעבד, דוהא אני דברי ר' אלישר דיעבד כיון שיש דם אע"פ שאין בשר כיפה, אבל זה שאומר ר' אלישר אפי' לכתחלה יזרוק הדם אע"פ שאין בשר, אין אני דוהא דברי בזה אלא דברי ר' יהושע שהשבר בזה, שלכתחלה לא יזרוק אלא אם יש בשר טהור ראוי לאכילה. איני והא מדקתני ומודה ר' יהושע שאם זרק הזרוק, כלומר בדיעבד אפי' ר' יהושע מודה, ומה הזרוק דברי ר' יוסי לומר דוחה אני דברי ר' אלישר בדיעבד והא דברי הכל הוא [ואמרינן מודה בדיעבד בנמנא בלבד אבל באבוד ושרוף פליג ר' יהושע דאפילו בדיעבד לא הזרצה, ואאבוד ושרוף אומר ר' יוסי דוחה אני דברי ר' אלישר דאיעבד הזרצה וכו' אלישר, ולכתחלה לא ישנה, כר' יהושע. אית לן למימר כיון דסזריא שמעתתין שלקא דציץ מרצה על אכילות, אמאי (תנ) דני חמשה דברים דתנינן במתני' אין נאכלין, אית לן למימר הא דאמרינן דציץ מרצה על אכילות לאו בלהתירו להאכל בטומאה הוא דקתני. אלא לדברים אחרים כגון הני דתנינן בטנמנות נטמאת אחת מן החלות או אחת מן הסדירים, ר' יהודה אומר שניהם ישרפו וחכ"א הטמא בטומאתו והטהור יאכל, ואמר רב פפא עלה בציץ מרצה על אכילות פליגי, רבנן סברי כיון דאלו נאכלו הציץ מרצה עליהן כלומר שהשבין להן, הלכך אותם הטמא נטמאו אינן נפסלין בטמאות אלא הטהורין נאכלין והטמאין נשרפין. וסזנא דשמעתא נמי מהאי אורתא איה לן לאסוקי.

[מתני'] נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם והבשר אבל מאכיל לכלבים. ואי מימכי הני כו'. אמר רב נטמא חלב כו'. אמר רב ואם זרק הזרצה ואע"פ שהשבר טמא אכילת פסחים לא מעכבא. איני והכתיב איש לפי אכלו למצוה אבל לעכב לא, והתניא במכסת מלמד כו'. (אמר) [אלא] רב דאמר כר' נתן דסבר כל ישראל יוצאין בפסח אחד, וכי כל ישראל אוכלין מפסח אחד, אלא ש"מ אכילת פסחים לא מעכבא. ותיתיכ להא דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להני, אלא הא ר' נתן דתניא נמנו עליו ויזדרו נמנו עליו. ראשונים שיש להם כזית אוכלין פטורין מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם. ש"מ לר' נתן אכילת פסחים לא מעכבא. ומאי דזחקיה דרב לאוקמה למתני' דקתני

ג מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ד מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ה מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ו ז מיי' פ"ב מהל' ק"פ הלכה ו:

ח סח הלכה ו:

ט מיי' פ"ז מהלכות ק"פ הלכה ט:

רבינו חננאל

אלא לא קשיא הא לכתחלה הא דיעבד, דוהא אני דברי ר' אלישר דיעבד כיון שיש דם אע"פ שאין בשר כיפה, אבל זה שאומר ר' אלישר אפי' לכתחלה יזרוק הדם אע"פ שאין בשר, אין אני דוהא דברי בזה אלא דברי ר' יהושע שהשבר בזה, שלכתחלה לא יזרוק אלא אם יש בשר טהור ראוי לאכילה. איני והא מדקתני ומודה ר' יהושע שאם זרק הזרוק, כלומר בדיעבד אפי' ר' יהושע מודה, ומה הזרוק דברי ר' יוסי לומר דוחה אני דברי ר' אלישר בדיעבד והא דברי הכל הוא [ואמרינן מודה בדיעבד בנמנא בלבד אבל באבוד ושרוף פליג ר' יהושע דאפילו בדיעבד לא הזרצה, ואאבוד ושרוף אומר ר' יוסי דוחה אני דברי ר' אלישר דאיעבד הזרצה וכו' אלישר, ולכתחלה לא ישנה, כר' יהושע. אית לן למימר כיון דסזריא שמעתתין שלקא דציץ מרצה על אכילות, אמאי (תנ) דני חמשה דברים דתנינן במתני' אין נאכלין, אית לן למימר הא דאמרינן דציץ מרצה על אכילות לאו בלהתירו להאכל בטומאה הוא דקתני. אלא לדברים אחרים כגון הני דתנינן בטנמנות נטמאת אחת מן החלות או אחת מן הסדירים, ר' יהודה אומר שניהם ישרפו וחכ"א הטמא בטומאתו והטהור יאכל, ואמר רב פפא עלה בציץ מרצה על אכילות פליגי, רבנן סברי כיון דאלו נאכלו הציץ מרצה עליהן כלומר שהשבין להן, הלכך אותם הטמא נטמאו אינן נפסלין בטמאות אלא הטהורין נאכלין והטמאין נשרפין. וסזנא דשמעתא נמי מהאי אורתא איה לן לאסוקי.

[מתני'] נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם והבשר אבל מאכיל לכלבים. ואי מימכי הני כו'. אמר רב נטמא חלב כו'. אמר רב ואם זרק הזרצה ואע"פ שהשבר טמא אכילת פסחים לא מעכבא. איני והכתיב איש לפי אכלו למצוה אבל לעכב לא, והתניא במכסת מלמד כו'. (אמר) [אלא] רב דאמר כר' נתן דסבר כל ישראל יוצאין בפסח אחד, וכי כל ישראל אוכלין מפסח אחד, אלא ש"מ אכילת פסחים לא מעכבא. ותיתיכ להא דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להני, אלא הא ר' נתן דתניא נמנו עליו ויזדרו נמנו עליו. ראשונים שיש להם כזית אוכלין פטורין מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם. ש"מ לר' נתן אכילת פסחים לא מעכבא. ומאי דזחקיה דרב לאוקמה למתני' דקתני

תורה אור השלם

1. ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השה:
שמות יב ד

2. והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים:
שמות יב ו

מוסף רש"י

במכסת. לשון מנין כמו (ויקרא כז) מת מכסת הערכך (ערכין יח:). **אכילת פסחים לא מעכבא.** והל דכתיב (שמות יב) אש לפי אכלו, למלוה (ירמיה ט"ו). **בפסח אחד.** אע"פ שאין כו כזית לכל אחד, לקבוצי אכילת פסחים לא מעכבא אלא זריקת דם לחודא:

מוסף תוספות

א. בשעת זריקה. תוס' שאנץ.

רבינו חננאל (המשך)

אינו זורק הדם לכתחלה הוא דאינו זורק, הא אם זרק הזרצה ואליבא דר' נתן אכילת פסחים לא מעכבא, ונקמה אפילו בדיעבד אם זרק לא הזרצה, דבעינן אכילת אכילת פסחים מעכבא. ואפילו כרבנן דאמרי אכילת פסחים מעכבא, ובסוף שחיטה קדשים אמר רבינא אכילת פסחים מעכבא מדרבה בר בר הונא דאמר יכן ששמע אחר שקיעת החמה. ואביקשא שמע מינה אכילת פסחים מעכבא. ודייק רבא מהקתני אינו זורק ולא קתני נטמא השבר והחלב קיים פסול, ש"מ לכתחלה הוא דאינו זורק ואם זרק דאיעבד השבר טמא אכילת פסחים לא מעכבא. ור' יוחנן אמר אפילו בדיעבד לא זרק, דאמר כר' נתן דסבר כל ישראל יוצאין בפסח אחד, וכי כל ישראל אוכלין מפסח אחד, אלא ש"מ אכילת פסחים לא מעכבא. ומאי דזחקיה דרב לאוקמה למתני' דקתני

ז מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ח מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ט מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

י מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

כ מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ל מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

מ מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

נ מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ס מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ע מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

פ מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

צ מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ק מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ר מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ש מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ת מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

א מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ב מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ג מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ד מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ה מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ו מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ז מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ח מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ט מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

י מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

כ מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ל מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

מ מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

נ מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ס מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ע מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

פ מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

צ מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ק מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

ר מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

ש מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ב:

ת מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:

אֶלָּא לָא קַשְׁיָא כָּאן בְּיָחִיד כָּאן בְּצִיבּוּר [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

בירור: האם משנתינו שמבואר בה שמקריבים קרבנות כשרוב הציבור טמאים היא דלא כרבי יוסי שסובר שהציץ לא מרצה על טומאת הבשר, [ואם אין בשר אין דם]

מבררת הגמרא: **נִימָא מַתְנִיתִין** - נאמר שמשנתינו היא **דְּלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי,**

דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת - הציץ מרצה על החלקים הנאכלים בקרבן אם הם נטמאו, והרי זה נחשב כאילו הם קיימים.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת.

והגמרא מבארת דבריה: **קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ מִדְּקָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת** - והנה היה עולה על דעת לומר שמכך שאומר רבי יוסי שהציץ לא מרצה על חלקי הקרבן הנאכלים, **כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סְבִירָא לֵיהּ דְּאָמַר: בָּעֵינַן תַּרְתֵּי** - הרי הוא סובר כרבי יהושע שכדי לזרוק את הדם צריך שגם החלק הנזרק על המזבח וגם החלק הנאכל יהיו ראויים (שאם לא היו צריכים גם את החלק הנאכל לאיזה עניין אמר רבי יוסי שהציץ לא מרצה על החלק הנאכל)

ואם כן **נִימָא הַשְׁתָּא מַתְנִיתִין** - נאמר כעת שמשנתינו שמבואר בה שמקריבים קרבן בטומאה וזורקים את הדם אף שהבשר טמא, היא **דְּלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי,** שסובר שצריך שגם הבשר יהיה ראוי.

דעת רבי יוסי, הותרה או דחויה	דעת רבי יוסי, ריצוי ציץ	דעת רבי יוסי, אם זורקים כשאין בשר
דחויה, וצריך ריצוי	הציץ לא מרצה על אכילות	אם אין בשר אין זורקים את הדם
נמצא שמשנתינו שמבואר בה שמביאים קרבנות בטומאה היא דלא כרבי יוסי		

הצעת ביאור (א): רבי יוסי סובר שזורקים את הדם אף אם אין בשר [דהיינו אף אם הבשר טמא ואף שהציץ לא מרצה]

מבארת הגמרא: **לָא, רַבִּי יוֹסֵי כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סְבִירָא לֵיהּ, דְּאָמַר** שזורקים **דָּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּשָׂר,** ועל כן אף שהציץ לא מרצה על הבשר, מכל מקום אף אם אין בשר, זורקים את הדם.

דעת רבי יוסי, הותרה או דחויה	דעת רבי יוסי, ריצוי ציץ	דעת רבי יוסי, אם זורקים כשאין בשר
דחויה, וצריך ריצוי	הציץ לא מרצה על אכילות	אף שאין בשר זורקים את הדם
נמצא שמשנתינו כרבי יוסי		

שאלה: אם הבשר הנאכל לא מעכב את זריקת הדם מה צריך ריצוי על אכילות

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי** - אם כן שרבי יוסי סובר שהבשר אינו מעכב את הדם, **לְמַאי הִלְכְתָא** - לאיזה הלכה אמר רבי יוסי **אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת,** הרי אם החלק הנאכל אינו מעכב את זריקת הדם, מה צריך ריצוי על החלק הנאכל.

תשובה: אם כך תקשה זאת גם על רבי אליעזר שסובר שהציץ מרצה על אכילות, מה צריך ריצוי, הרי החלק הנאכל אינו מעכב את זריקת הדם, אלא צריך את הריצוי לקובעו בפיגול ולהוציאו ממעילה

עונה הגמרא: **וְלִיטַעְמָיךְ** - ולשיטתך: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר הַצִּיץ מְרַצֶּה** על אכילות, **כֵּיוָן דְּאָמַר:** שזורקים את **הַדָּם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּשָׂר,** אם כן **הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת, לְמַאי הִלְכְתָא** - לאיזה הלכה זה נאמר, הרי אף אם אין כלל בשר הנאכל זורקים את הדם, ולאיזה צורך צריך את הריצוי,

אֶלָּא המחלוקת אם הציץ מרצה על אכילות, נוגע **לְמֵיקְבְּעֵיהּ בְּפִיגּוּל** - לקובעו בפיגול, שפיגול היינו כגון שחשב בשעת השחיטה לאכול את הבשר מחוץ לזמנו (כגון בשלמים, חשב לאוכלו לאחר שני ימים ולילה), והכלל הוא שאם יש בקרבן פסול אחר אין בו דין פיגול, ונמצא שכיון שהציץ מרצה על הבשר הנאכל, הרי אין בקרבן פסול אחר, ויש דין פיגול,

וּלְאַפּוֹקֵי מִידֵּי מְעִילָה קָמִיפַּלְגִי - וכן מחלוקתם אם הציץ מרצה על אכילות נוגעת לנידון אם הנהנה מהקרבן עובר על איסור מעילה, שאם הקרבן קרב כהלכתו שוב אין בו איסור מעילה, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר מְרַצֶּה צִיץ עִילְּוֵיהּ** - רבי אליעזר סובר שהציץ מרצה על טומאת הבשר, **וּמְשַׁוֵּי לֵיהּ כְּטָהוֹר** - ומחשיב אותו כטהור, **וְקָבַע לֵיהּ בְּפִיגּוּל** - והרי הוא קובע אותו ששייך בו פיגול, **וּמַפֵּיק לֵיהּ מִידֵּי מְעִילָה** - וכיון שהציץ ריצה עליו הרי הוא יוצא מידי מעילה.

וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר לָא מְרַצֶּה צִיץ עִילְּוֵיהּ - ורבי יוסי סבר הציץ לא מרצה על טומאת הבשר, **וְלָא מְשַׁוֵּי לֵיהּ כְּטָהוֹר** - ואינו מחשיב אותו כטהור, **וְלָא קָבַע לֵיהּ בְּפִיגּוּל** - ואינו קובע אותו שיהיה שייך בו פיגול, **וְלָא מַפֵּיק לֵיהּ מִידֵּי מְעִילָה** - וכיון שהציץ לא ריצה עליו אינו יוצא מידי מעילה. ומכל מקום סובר רבי יוסי שהזריקה כשרה להוציא את הבעלים ידי נדרן, שזורקים את הדם אף שאין בשר.

דחיית ביאור א: אף אם רבי יוסי סובר דם אף שאין עמו בשר, הרי השתי הלחם נאכלים לגמרי, וכיון שאין הציץ מרצה על אכילות, אין חלק כשר בשתי הלחם הבאים בטומאה

מַתְקִיף לַהּ רַב מָרִי, נְהִי נָמֵי דְּרַבִּי יוֹסֵי סָבַר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר - אף שרבי יוסי סבר כרבי אליעזר שזורקים את הדם אע"פ שאין בשר, **בִּשְׁלָמָא זְבָחִים אִיכָּא דָּם** - בשלום, כלומר נוח ומבואר הדבר לגבי זבחים, שיש את הדם שזורקים, ועליו הציץ מרצה, ולכן זורקים אף שאין בשר, כיון שיש כאן לפחות דם ראוי. **עוֹמֶר נָמֵי אִיכָּא קוֹמֶץ** - וכן לגבי מנחת העומר, יש את הקומץ המוקטר שעליו הציץ מרצה. וכן לגבי **לֶחֶם הַפָּנִים נָמֵי אִיכָּא בָּזִיכִין** - שעל לחם הפנים מניחים בזיכים שיש בהם לבונה, ומקטירים את הלבונה, ועל ידי זה הלחם מותר באכילה, כמו שהקומץ מתיר את המנחה, והציץ מרצה על הלבונה,

אֶלָּא שְׁתֵּי הַלֶּחֶם מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, הרי בשתי הלחם אין חלק מוקטר שאוכלים את הלחם,

ולרבי יוסי אין הציץ מרצה על אכילות, ואם כן מה יש לומר, כיצד שתי הלחם באים בטומאה,

וְכִי תֵּימָא לַקָּרֵב עִמָּהֶן - ואם תאמר שמה שהמשנה אמרה ששתי הלחם באים בטומאה לא אמרו זאת על שתי הלחם שבאים בפני עצמם אלא בשתי הלחם הבאים עם הכבשים הקרבים עמהם, ששחיטתם מקדשת את הלחם, וזריקת דמם מתרת את הלחם, ובזה אמרה המשנה שהם באים בטומאה משום שהציץ מרצה עליהם, אם כן: **הַיְינוּ שַׁלְמֵי צִיבּוּר, אִם כֵּן הָווּ לְהוּ אַרְבָּעָה, וַאֲנַן חֲמִשָּׁה תְּנַן** - אם כן הרי כבשים הבאים עם שתי הלחם, היינו מה שהמשנה אומרת שלמי ציבור, ונמצא שיש רק ארבעה שבאים בטומאה, (שזבחי שלמי ציבור וכבשי עצרת הם היינו הך), ואנחנו שנינו שיש חמשה שבאים בטומאה, ולא רק ארבעה.

דעת רבי יוסי, הותרה או דחויה	דעת רבי יוסי, ריצוי ציץ	דעת רבי יוסי, אם זורקים כשאין בשר
דחויה, וצריך ריצוי	הציץ לא מרצה על אכילות	בשתי הלחם יש רק אכילות, וכיון שהלחם טמא אי אפשר להביאו
נמצא שמשנתינו שמבואר בה שמביאים שתי הלחם בטומאה היא דלא כרבי יוסי		

הצעת ביאור (ב): רבי יוסי סובר טומאה הותרה בציבור

אֶלָּא קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי טוּמְאָה הוּתְּרָה בְּצִיבּוּר, ולא צריך ריצוי ציץ, ועל כן מביאים את שתי הלחם אף שהציץ לא מרצה על האוכלים.

דעת רבי יוסי, הותרה או דחויה	דעת רבי יוסי, ריצוי ציץ	דעת רבי יוסי, אם זורקים כשאין בשר
הותרה ולא וצריך ריצוי	לא צריך ריצוי	נמצא ששתי הלחם ראויים בלא ריץ
נמצא שמשנתינו שמבואר בה שמביאים קרבנות בטומאה היא כרבי יוסי		

דחיית הביאור: בברייתא מוכח שלרבי יוסי טומאה דחויה היא בציבור

הגמרא דוחה ביאור זה: **וְהָא תַּנְיָא** - והרי שנינו בברייתא: **אֶחָד זֶה** (כהן גדול העובד ביום הכפורים), **וְאֶחָד זֶה** (כהן השורף את הפרה אדומה), שהם צריכים פרישה לטהרה שבעה קודם לכך, **מַזִּין עָלָיו כָּל שִׁבְעָה** [ימים שלפני יום עבודתו] **מִכָּל חַטָּאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם** - מכל האפר חטאות שהיו שם, שאפר פרה של שמשה רבינו לא כלתה, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין מַזִּין עָלָיו אֶלָּא שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי בִּלְבַד, [וטעם מחלוקת רבי מאיר ורבי יוסי מבואר במסכת יומא],

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי טוּמְאָה הוּתְּרָה בְּצִיבּוּר - ואם עולה על דעתך שרבי יוסי סבר טומאה הותרה בציבור, **לְמָה לִי הַזָּאָה כְּלָל,** הרי קרבן של יום הכפורים הוא קרבן ציבור ודוחה טומאה, אלא שמע מינה בקושי נדחית טומאה בקרבנות, וצריך לזה ריצוי ציץ, וכיון

שציץ לא מרצה על אכילות, אי אפשר להעמיד את משנתינו שמבואר בה ששתי הלחם דוחים טומאה, שהרי בשתי הלחם יש רק אכילות, והציץ לא מרצה על אכילות לרבי יוסי.

אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי.

♦♦♦

שאלה בשיטת רבי יוסי כיצד הוא סובר כשתי דיעות הסותרות זו את זו

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: וְרַבִּי יוֹסֵי שְׁטָרָא מְזַכֵּי לְבֵי תְּרֵי הוּא - כיצד רבי יוסי מזכה שטר לשתים, גם לתובע וגם לנתבע, כלומר כיצד הוא אומר 'רואה אני את דברי שתיהם', והרי הם חולקים וסותרים זה את זה.

דְּתַנְיָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בִּזְבָחִים, וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּזְבָחִים, וְדִבְרֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בִּמְנָחוֹת, וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּמְנָחוֹת.

דִּבְרֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בִּזְבָחִים, שֶׁהָיָה אוֹמֵר 'דָּם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּשָׂר',

דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּזְבָחִים, שֶׁהָיָה אוֹמֵר אִם אֵין דָּם אֵין בָּשָׂר, אִם אֵין בָּשָׂר אֵין דָּם.

דִּבְרֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בִּמְנָחוֹת, שֶׁהָיָה אוֹמֵר קוֹמֶץ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם שִׁירַיִם.

וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּמְנָחוֹת, שֶׁהָיָה אוֹמֵר אִם אֵין שָׁם שִׁירַיִם אֵין קוֹמֶץ, אִם אֵין קוֹמֶץ אֵין שִׁירַיִם.

הצעת ביאור א: רבי יוסי לא הכריע כשתי דיעות אלא אמר שכמו שהם נחלקו בזבחים כך הם נחלקו במנחות, ובמנחות אמר שהם נחלקו גם בזבחים

אָמַר לֵיהּ אביי: רבי יוסי לא אמר הכרעה בין השיטות, אלא: **מִסְתַּבְּרָא קָאָמַר, כִּי קָאֵי בִּזְבָחִים** - כאשר רבי יוסי עמד בלימודו בזבחים ושנה מחלוקת זו שבין רבי אליעזר ורבי יהושע בעניין זבחים, **אָמַר: מִסְתַּבְּרָא כִּי הֵיכִי דְּפָלְיגִי בִּזְבָחִים** - מסתבר כמו שהתנאים נחלקו לעניין זבחים, **פָּלִיגִי נָמֵי בִּמְנָחוֹת** - הם נחלקו גם לעניין מנחות. **קָאֵי** - וכאשר עסק **בִּמְנָחוֹת, אָמַר: מִסְתַּבְּרָא כִּי הֵיכִי דְּפָלְיגִי בִּמְנָחוֹת** - מסתבר כמו שהם נחלקו לעניין מנחות, **פָּלִיגִי נָמֵי בִּזְבָחִים** - כך הם נחלקו גם בזבחים.

דחיית הביאור: עיקר הפסוקים כתובים בזבחים, ולמה במנחות הוצרך לומר שנחלקו גם בזבחים

אָמַר לֵיהּ רב פפא: **הָתִינַח כִּי קָאֵי בִּזְבָחִים** - דבר זה מבואר שכאשר עמד בזבחים **אָמַר: מִסְתַּבְּרָא כִּי הֵיכִי דְּפָלְיגִי בִּזְבָחִים, פָּלִיגִי נָמֵי בִּמְנָחוֹת, דְּעִיקָּר קְרָאֵי כִּי כְּתִיבִי בִּזְבָחִים כְּתִיבִי** - שעיקר הפסוקים הכתובים בזה, לעניין זבחים הם כתובים, **אֶלָּא כִּי קָאֵי בִּמְנָחוֹת וְאָמַר מִסְתַּבְּרָא כִּי הֵיכִי דְּפָלְיגִי בִּמְנָחוֹת פָּלִיגִי נָמֵי בִּזְבָחִים** - אלא החלק הזה שבעומדו במנחות אמר שמסתבר שכך הם חולקים בזבחים קשה על כך שהרי: **וְהָא עִיקָּר קְרָאֵי בִּזְבָחִים הוּא דִּכְתִיבִי** - הרי עיקר הפסוקים כתובים בזבחים.

הצעת ביאור ב: רבי יוסי הכריע כרבי אליעזר בנטמא וכרבי יהושע באבוד ושרוף

אֶלָּא לָא קַשְׁיָא, כך אמר רבי יוסי **רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר** שאפשר להקריב את הקרבן **בְּנִטְמָא** הבשר, **וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** שאין להקריב את הקרבן **בְּאָבוּד וְשָׂרוּף.**

	רבי אליעזר	**רבי יהושע**	**רבי יוסי**
נטמא	**דם אף שאין בשר**	אם אין בשר אין דם	**דם אף שאין בשר (כי הבשר קיים, והציץ מרצה על אכילות)**
אבוד ושרוף **דם אף שאין בשר** אם אין בשר אין דם			**אם אין בשר אין דם**

דחיית הביאור: מדוע רבי יוסי מכריע כרבי אליעזר הרי רבי יוסי סובר שהציץ אינו מרצה על אכילות

הגמרא דוחה ביאור זה, שהרי: **בְּנִטְמָא מַאי טַעְמָא** - מה הטעם בנטמא שלרבי יוסי אפשר להקריב את הקרבן, **מִשּׁוּם דְּמְרַצֵּי צִיץ** - משום שהציץ מרצה, ואם כן קשה מדוע רבי יוסי מכריע כרבי אליעזר, **הָא שָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי דְּאָמַר אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת.**

	רבי אליעזר	**רבי יהושע**	**רבי יוסי**
נטמא	**דם אף שאין בשר**	אם אין בשר אין דם	אם אין בשר אין דם (הציץ לא מרצה על אכילות)
אבוד ושרוף	**דם אף שאין בשר**	אם אין בשר אין דם	**אם אין בשר אין דם**

הצעת ביאור ג: רבי יוסי הכריע כרבי אליעזר בציבור

מבארת הגמרא, ביאור אחר בדברי רבי יוסי: **אֶלָּא לָא קַשְׁיָא,** מה שאמר רבי יוסי: **רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** שאפשר להקריב את הקרבן כשהבשר טמא, היינו: **בְּצִיבּוּר.** ומה שאמר **רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּיָחִיד.**

	רבי אליעזר	**רבי יהושע**	**רבי יוסי**
ציבור	**דם אף שאין בשר**	אם אין בשר אין דם	**דם אף שאין בשר (טומאה הותרה בציבור, ולא צריך ריצוי)**
יחיד	**דם אף שאין בשר**	אם אין בשר אין דם	אם אין בשר אין דם

דחיית הביאור: רבי יוסי סובר שטומאה דחויה בציבור, וגם בציבור צריך ריצוי ציץ, ורבי יהושע סובר שטומאה הותרה בציבור

הגמרא דוחה ביאור זה, שהרי **בְּצִיבּוּר מַאי טַעְמָא** - מה הטעם שרבי יוסי יכריע כרבי אליעזר בציבור שאפשר להקריב את הקרבן בטומאה, **מִשּׁוּם דְּטוּמְאָה הוּתְּרָה בְּצִיבּוּר,** ואם

כן לא צריך כלל ציץ לרצות, אמנם אי אפשר לומר כך, שהרי **חֲדָא** - דבר אחד, **דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי דְּאָמַר טוּמְאָה דְּחוּיָה הִיא בְּצִיבּוּר,** ואם כן עדיין צריך ריצוי ציץ, ואין הציץ מרצה על אכילות.

וְעוֹד, אִי בְּצִיבּוּר - אם רבי יוסי דיבר על ציבור שבזה הוא פוסק כרבי אליעזר, וכי בציבור רק **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר וְלָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ,** [עמוד ב] **הָא אָמְרַתְּ בְּצִיבּוּר** - הרי אמרת לעיל שלגבי קרבנות ציבור **אֲפִילּוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֶה** שמקריבים את הקרבן אף שנטמא הבשר.

	רבי אליעזר	רבי יהושע	רבי יוסי
ציבור	**דם אף שאין בשר**	דם אף שאין בשר (טומאה הותרה בציבור, ולא צריך ריצוי)	**אם אין דם אין בשר (טומאה דחויה בציבור, והציץ לא מרצה על אכילות)**

ביאור ד: רבי יוסי הכריע כרבי אליעזר לעניין בדיעבד

אֶלָּא כך אמר רבי יוסי: **רוֹאֶה אֲנִי דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּדִיעֲבַד, וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְכַתְּחִלָּה,**

רבי אליעזר		רבי יהושע		רבי יוסי	
לכתחילה	**דיעבד**	**לכתחילה**	**דיעבד**	**לכתחילה**	**דיעבד**
כשר, דם אף שאין בשר		פסול, אם אין בשר אין דם		פסול, אם אין בשר אין דם	**כשר, דם אף שאין בשר**

הגמרא מקשה על ביאור זה: והרי לגבי **דִּיעֲבַד אֲפִילּוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמֵי מוֹדֶה הוּא, דְּקָתָנֵי מוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם זָרַק הוּרְצָה,** ואם רבי יוסי סובר כרבי אליעזר רק לגבי דיעבד, הרי זה גם כרבי יהושע שגם רבי יהושע סובר כך לענין דיעבד.

	רבי אליעזר		רבי יהושע		רבי יוסי	
	לכתחילה	**דיעבד**	**לכתחילה**	**דיעבד**	**לכתחילה**	**דיעבד**
	כשר, דם אף שאין בשר		פסול, אם אין בשר אין דם	כשר, דם אף שאין בשר	פסול, אם אין בשר אין דם	כשר, דם אף שאין בשר

עונה הגמרא: **הָא בְּטוּמְאָה, הָא בְּאָבוּד וְשָׁרוּף,**

והגמרא מבארת דבריה: **כִּי קָתָנֵי מוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם זָרַק הוּרְצָה,** היינו **בְּנִטְמָא. אֲבָל בְּאָבוּד וְשָׁרוּף, לָא,** שכיון שאינו קיים כלל, הקרבן פסול אפילו בדיעבד.

ולפי זה מבואר: **כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּדִיעֲבַד,** שהוא כשר, היינו **בְּאָבוּד וְשָׁרוּף.**

	רבי אליעזר		רבי יהושע		רבי יוסי	
	לכתחילה	**דיעבד**	**לכתחילה**	**דיעבד**	**לכתחילה**	**דיעבד**
נטמא	כשר, דם אף שאין בשר		פסול, אם אין בשר אין דם (ובקרבן ציבור כשר שטומאה הותרה בציבור)	כשר, דם אף שאין בשר	פסול, אם אין בשר אין דם (ואף בציבור פסול, כי טומאה דחויה והציץ לא מרצה על אכילות)	כשר, דם אף שאין בשר
אבוד ושרוף	כשר, דם אף שאין בשר		פסול, אם אין בשר אין דם		פסול, אם אין בשר אין דם	כשר, דם אף שאין בשר

משנה

אם בשר הפסח טמא, אין זורקים את הדם, אבל אם רק האימורים טמאים זורקים את הדם

נִטְמָא בָּשָׂר, וְחֵלֶב קַיָּים - בקרבן פסח אם הבשר נטמא, והחלב או שאר האימורים (החלקים שמקריבים על המזבח, שהם שתי הכליות ויותרת הכבד) לא נטמאו, **אֵינוֹ זוֹרֵק אֶת הַדָּם,** [אפילו לרבי אליעזר שסובר שבשאר הקרבנות זורקים את הדם אף שהבשר והאימורים טמאים, מכל מקום בפסח אין זה כך מפני שעיקר הפסח בא לאכילתו].

אבל אם **נִטְמָא הַחֵלֶב, וְהַבָּשָׂר קַיָּים** - אם האימורים נטמאו, והבשר לא נטמא, **זוֹרֵק אֶת הַדָּם,** כיון שבשר הפסח טהור וראוי לאכילה.

בשאר הקרבנות אף אם נטמא הבשר זורק את הדם

וּבַמּוּקְדָּשִׁים - ובשאר הקרבנות, **אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא אַף עַל פִּי שֶׁנִּטְמָא הַבָּשָׂר וְהַחֵלֶב קַיָּים** [שהבשר נטמא, והאימורים טהורים], **זוֹרֵק אֶת הַדָּם,** כיון שהדם טהור ובזריקתו הרי הוא מתיר את הקטרת האימורים (שהם טהורים) למזבח, על כן הדם ראוי לזריקה, שהוא מועיל עכ"פ לאימורים, [ואף שהבשר טמא, כיון שעיקר קרבנות אלו לא באים לאכילה אין זה מעכב את זריקת הדם].

גמרא

רב: בפסח אם עבר וזרק את הדם כשהבשר טמא, הורצה

אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: אִם זָרַק את הדם כשהבשר טמא, **הוּרְצָה** - הקרבן עולה לרצון, ופטור מלעשות פסח שני.

שאלה: והרי צריך לאכול את הפסח, ואם הבשר טמא אינו ראוי לאכילה

שואלת הגמרא: **וְהָא בְּעֵינַן אֲכִילָה** - והרי צריך לאכול את הפסח.

עונה הגמרא: **אֲכִילָה לָא מְעַכְּבָא** [כפרה בדיעבד].

שואלת הגמרא: **וְהָא כְּתִיב 'אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ'.**

עונה הגמרא: הפסוק נאמר **לְמִצְוָה,** ואינו מעכב.

שואלת הגמרא: **וּלְעַכֵּב לָא, וְהָתַנְיָא: 'בְּמִכְסַת** נפשות' (במנין נפשות)**, מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַפֶּסַח נִשְׁחָט אֶלָּא לִמְנוּיָו. יָכוֹל שְׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לְמִנּוּיָו יְהֵא כְּעוֹבֵר עַל הַמִּצְוָה וְכָשֵׁר, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ'** - שצריך להימנות על הפסח, **הַכָּתוּב שָׂנָה עָלָיו לְעַכֵּב** - הפסוק חזר על דבר זה לומר שזה לעיכובא לשחוט דוקא למנויו, **וְאֵיתֵיקֵּשׁ אוֹכְלִין לִמְנוּיִין** - ויש היקש בפסוק בין אוכלין (איש לפי אוכליו) לבין מנויין (תכוסו, שפירושו: תתמנו), כשם שצריך לשחוט את הפסח למנויו וזה מעכב, כך זה מעכב לשחוט את הפסח לאנשים שראויים לאוכלו ולא לחולה או זקן. הרי שאכילה מעכבת.

תשובה א: רב סובר כרבי נתן שאכילה לא מעכבת

עונה הגמרא: **אֶלָּא רַב** [שסובר שאכילת הפסח אינה מעכבת] **דְּאָמַר כְּרַבִּי נָתָן, דְּאָמַר אֲכִילַת פְּסָחִים לָא מְעַכְּבָא.**

מבררת הגמרא: **הֵי רַבִּי נָתָן** - באיזה מאמר של רב נתן מבואר כך.

אִילֵימָא הָא רַבִּי נָתָן - אם תאמר שמבואר כך במאמר זה של רבי נתן: **דְּתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין בְּפֶסַח אֶחָד, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם', וְכִי כָּל הַקָּהָל שׁוֹחֲטִין, וַהֲלֹא אֵין שׁוֹחֵט אֶלָּא אֶחָד, אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין בְּפֶסַח אֶחָד** [ואף על פי שבפסח אחד אין כזית לכל אחד מישראל, הרי שאכילה לא מעכבת].

והרי אין זה הוכחה, שהרי אפשר לומר: **דְּיִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם דְּאִי מְמַשְׁכִי הָנֵי** [אולי שם הדבר שונה שאם ימשכו אלו, חלק מהאנשים] **חֲזֵי לְהָנֵי** [שאר הפסח יהיה ראוי לאלו הנשארים ויהיה כזית לכל אחד], **וְאִי מְמַשְׁכִי הָנֵי חֲזֵי לְהָנֵי** [וכן אם האחרים יימשכו יהיה הפסח ראוי לנשארים], נמצא שהפסח ראוי בעצם לכולם, לכן אף שאף אחד מהם לא משך את ידו, כיון שזה ראוי לכל אחד, הפסח כשר. ואין להוכיח מכאן לפסח שנטמא שאינו ראוי אפילו לאחד מהם.

אֶלָּא הָא רַבִּי נָתָן - אלא המקור שרבי נתן סובר שאכילת פסחים לא מעכבת, **דְּתַנְיָא נִמְנוּ עָלָיו חֲבוּרָה אַחַת** [והיה כזית לכל אחד], **וְחָזְרוּ וְנִמְנוּ עָלָיו חֲבוּרָה אַחֶרֶת,** אזי הדין הוא: **רִאשׁוֹנִים** - [החבורה הראשונה] **שֶׁיֵּשׁ לָהֶן כְּזַיִת** לכל אחד, **אוֹכְלִין, וּפְטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. אַחֲרוֹנִים** [החבורה השניה שנמנו עליו] **שֶׁאֵין לָהֶם כַּזַּיִת** לכל אחד, **אֵין אוֹכְלִין** מהפסח, **וְחַיָּיבִין לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי.**

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אֵלּוּ וְאֵלּוּ פְּטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי שֶׁכְּבָר נִזְרַק הַדָּם, הרי שלרבי נתן אכילת הפסח לא מעכבת.

הגמרא שואלת על ראיה זו: **אַכַּתִּי דְּיִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם דְּאִי מְמַשְׁכִי הָנֵי חֲזֵי לְהוּ** - עדיין שם

זה שונה, שהרי אם החבורה הראשונה תמשוך את ידה מהקרבן, הרי הקרבן יהיה ראוי לאכילה לאחרים, ואין להוכיח מכאן לבשר שנטמא שאינו ראוי כלל לאכילה.

עונה הגמרא: **אִם כֵּן** שהטעם שהקרבן כשר כיון שהוא ראוי בעצם לשני החבורות, **לֵיתְנֵי הוֹאִיל וּרְאוּיִים לִימָּשֵׁךְ** - שהברייתא תאמר שהטעם שהקרבן כשר כיון שאם הראשונים ימשכו את ידיהם, יהיה הפסח ראוי לאכילה לשניים, **מַאי שָׁכְבָר נִזְרַק הַדָּם** - ומדוע הברייתא אמרה שהטעם הוא מפני שכבר נזרק הדם, וכיון שכך הוא לשון הברייתא **שְׁמַע מִינַּהּ בְּדָם תַּלְיָא מִילְּתָא** - הרי מוכח שכשרות הפסח תלויה בזריקת הדם, **אֶבָל אֲכִילָה לָא מְעַכְּבָא.**

מה הוכחה של רב שמשנתינו אמרה רק לכתחילה שאין לזרוק את הדם אם הבשר טמא, ובדיעבד הקרבן כשר אף שאי אפשר לאוכלו

שואלת הגמרא: **מַאי דּוּחְקֵיהּ דְּרַב דְּמוֹקֵים לַהּ מַתְנִיתִין לְכַתְּחִלָּה וְרַבִּי נָתָן** - מה הדוחק של רב להעמיד את מה שאמרה משנתינו שאין זורקים את הפסח אם הדם טמא, רק כדין לכתחילה שצריך שהפסח יהיה ראוי לאכילה, אבל בדיעבד אם זרק את הדם והבשר טמא, הפסח כשר, כדעת רבי נתן שבדיעבד אכילה לא מעכבת,

נוֹקְמַהּ כְּרַבָּנַן וַאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי לָא - והרי רב יכול להעמיד את משנתינו כרבנן שאף בדיעבד האכילה מעכבת, ומה שהמשנה אומרת שאין זורקים את הדם אם הבשר טמא, כן הדין אף בדיעבד שאם זרק לא הורצה.

עונה הגמרא: **רַב מַתְנִיתִין קָשְׁיָתֵיהּ** - לרב היה קשה לשון המשנה, **אַמַּאי (תָּנֵי)** - למה המשנה אומרת: **אֵין זוֹרֵק אֶת הַדָּם, לֵיתְנֵי 'פָּסוּל',**

אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ - אלא סבר רב שמלשון זו 'אינו זורק את הדם' משמע: **אֵין זוֹרֵק לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל דִּיעֲבַד שַׁפִּיר דָּמֵי,** שהאכילה לא מעכבת.

מה לומד רבי נתן מ'איש לפי אכלו'

מבררת הגמרא: **וּלְרַבִּי נָתָן** שסובר שהאכילה אינה מעכבת **'אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ' לְמָה לִי** - למה הפסוק אומר 'איש לפי אכלו',

עונה הגמרא: **דְּבָעֵינַן גַּבְרָא דַּחֲזֵי לַאֲכִילָה** - הפסוק בא לומר שאף שאין צריך שהבשר יהיה ראוי לאכילה, מכל מקום צריך שהאדם יהיה ראוי לאכול את הפסח ושלא יהיה טמא.

♦ ♦ ♦

כדעת מי שנויה הברייתא שאם זרק את הדם שלא לאוכליו הפסח כשר

מבררת הגמרא: **מַאן תְּנָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן, שְׁחָטוֹ לְאוֹכְלָיו** - בשחיטה חשב ששוחטו לשם אנשים שראויים לאכול את הפסח, **וְזָרְקוּ דָּמוֹ שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו** - בשעת הזריקה חשב לזורקו עבור אנשים שלא ראויים לאוכלו (חולה וזקן שאינם ראויים לאכילה), **הַפֶּסַח עַצְמוֹ כָּשֵׁר. וְאָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ.**

כְּמַאן, כדעת מי שנויה ברייתא זו שמבואר בה שהפסח עצמו כשר אפילו שחשב בשעת הזריקה 'שלא לאוכליו', ומשמע שרק לזה הפסח כשר, ואינו כשר לאכילה, **נֵימָא רַבִּי נָתָן**

הִיא, וְלָא רַבָּנַן - נאמר שמשנה זו דעת רבי נתן היא (שלשיטתו אכילה לא מעכבת) ולא דעת רבנן.

מבארת הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן** - אפילו אם תאמר שברייתא זו דעת רבנן היא שאכילה מעכבת מכל מקום: **אֵין מַחְשָׁבָת אוֹכְלִין בְּזָרִיקָה** - אם חושב בשעת הזריקה שלא לאוכליו אין זה מעכב, שרק בשחיטה כתוב 'איש לפי אכלו', אבל בזריקה אף אם חושב שזורק שלא לאוכליו, הקרבן כשר וראוי לאכילה.

♦♦♦

כשיטת מי שנויה הברייתא שמבואר בה שזורקים רק על בריא בשעת שחיטה ובשעת זריקה

מַאן תְּנָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן, חֲרֵי שֶׁהָיָה חוֹלֶה בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה, וְחָלִים [בריא] **בִּשְׁעַת זְרִיקָה,**

חָלִים בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה וְחוֹלֶה בִּשְׁעַת זְרִיקָה,

אֵין שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עָלָיו עַד שֶׁיְּהֵא חָלִים מִשְּׁעַת שְׁחִיטָה עַד שְׁעַת זְרִיקָה,

כְּמַאן, נֵימָא רַבָּנַן הִיא, וְלָא רַבִּי נָתָן, שהרי לרבי נתן אכילת הפסח לא מעכבת, וממילא יש לומר שאחר השחיטה שוב אין צריך שהאדם יהיה ראוי, שכבר אין עבודה בפסח שהוא צריך לעשות, שהאכילה לא מעכבת.

דוחה הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא** - אפילו אם תאמר שברייתא זו, דעת **רַבִּי נָתָן** היא שהאכילה לא מעכבת, מכל מקום **גַּבְרָא דַּחֲזֵי לַאֲכִילָה בָּעֵינַן** - צריך שיהיה אדם שראוי לאכילה, שמה שכתוב 'איש לפי אכלו' הוא על האדם שצריך להיות בר אכילה, אף שאין צריך שהפסח יהיה ראוי לאכילה.

♦♦♦

כדעת מי הוא מה ששנינו שחטו בטהרה ואח"כ נטמאו הבעלים, יזרק הדם והבשר לא יאכל

מַאן תְּנָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן, שְׁחָטוֹ בְּטָהֳרָה וְאַחַר כָּךְ נִטְמְאוּ הַבְּעָלִים, יִזָּרֵק הַדָּם בְּטָהֳרָה [בכהנים וכלי שרת טהורין], **וְאַל יֵאָכֵל בָּשָׂר בְּטוּמְאָה, כְּמַאן.**

רבי אליעזר: ברייתא זו היא כדעת רבי נתן

אָמַר רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר) [אלעזר] : בְּמַחְלוֹקֶת שְׁנוּיָה, וְרַבִּי נָתָן הִיא [שאומר שאכילה אינה מעכבת, ולכן הדם נזרק אף שהבעלים טמאים ואינם ראויים לאכול מהפסח].

רבי יוחנן: ברייתא זו מתיישבת גם לדעת רבנן

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר : אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן הִיא - אפילו אם תאמר שברייתא זו רבנן היא שסוברים שבעלים חייבים להיות ראויים גם בשעת הזריקה, **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, בְּצִיבּוּר** [שנטמאו רוב ציבור בין שחיטה לזריקה, כגון שמת הנשיא ונטמאו, הילכך הרי הם ראויים לאכול] **דַּאֲפִילּוּ בְּטוּמְאָה נָמֵי עָבְדִי,** שטומאה הותרה בציבור.

שואלת הגמרא: **אִי בְּצִיבּוּר, אַמַּאי אֵין הַבָּשָׂר נֶאֱכָל בְּטוּמְאָה** - אם רוב הציבור נטמאו למה הבשר לא נאכל בטומאה, שהרי כאשר רוב הציבור טמאים יש להתיר גם את אכילת הבשר בטומאה.

עונה הגמרא: **גְּזֵירָה שֶׁמָּא** לשנה אחרת **יִטָּמְאוּ הַבְּעָלִים** [הבעלים של רוב הקרבנות, דהיינו רוב הציבור] **לְאַחַר זְרִיקָה, וְיֹאמְרוּ: אֶשְׁתָּקַד לֹא נִטְמְאנוּ וְאָכַלְנוּ** - מי לא היינו טמאין בשעת אכילה, ואכלנו ואף על פי ששחיטתו בטהרה, **הַשְׁתָּא נָמֵי** - כעת גם אף על פי ששחיטתו וזריקתו בטהרה **נֵיכוֹל** בשר בטומאה **וְלָא יָדְעִי דְּאֶשְׁתָּקַד כִּי אִיזְדְּרִיק דָּם בְּעָלִים טְמֵאִים הֲווֹ,** והוה ליה פסח הבא בטומאה, **הַשְׁתָּא בְּעָלִים טְהוֹרִין הָווּ** בשעת זריקת הדם, ונטמאו רק אחר כך, וכיון שהפסח לא בא בטומאה אסור להם לאכול את הבשר בטומאה, ולכן גזרו חכמים שאף כאשר נטמאו הציבור (אחרי השחיטה) לפני זריקת הדם לא יאכלו מהבשר. (דף עט)

◆◆◆

תשובה ב: רב שאמר לעיל שבפסח אם עבר וזרק את הדם כשהבשר טמא, הורצה, סובר כרבי יהושע שאכילה לא מעכבת

וְאִיבָּעֵית אֵימָא, רַב דְּאָמַר [שאמר לעיל שאם זרק את הדם כאשר בשר הפסח טמא] **כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** סבירא ליה, שלרבי יהושע אכילת הפסח אינה מעכבת

דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל הַזְּבָחִים שֶׁבַּתּוֹרָה, בֵּין שֶׁנִּטְמָא בָּשָׂר וְחֵלֶב קַיָּים, בֵּין שֶׁנִּטְמָא חֵלֶב וּבָשָׂר קַיָּים, זוֹרֵק אֶת הַדָּם.

אבל לגבי **נָזִיר וְעוֹשֶׂה פֶּסַח,** אם **נִטְמָא חֵלֶב וּבָשָׂר קַיָּים, זוֹרֵק אֶת הַדָּם.** אבל אם **נִטְמָא בָּשָׂר וְחֵלֶב קַיָּים, אֵין זוֹרֵק אֶת הַדָּם, וְאִם זָרַק הוּרְצָה.**

ואם **נִטְמְאוּ הַבְּעָלִים בְּמֵת** [שאינם ראויים לאכול את הפסח לערב שהרי נם טמאים שבעה] **לֹא יִזְרוֹק** אם הדם, **וְאִם זָרַק, לֹא הוּרְצָה,** שאף שהאכילה לא מעכבת, צריך שהאם יהיה עכ"פ ראוי לאכול את הפסח, שהרי התורה דחתה טמא לפסח שני, וגם בנזיר מבואר שאם הוא טמא הרי הוא נדחה.

ואיבעית אימא רב דאמר כר' יהושע [א]דתניא רבי יהושע אומר [א] כל הזבחים שבתורה בין שנטמא בשר וחלב קיים בין שנטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם נזיר ועושה פסח נטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם נטמא בשר וחלב קיים אין זורק את הדם ואם זרק הורצה נטמאו הבעלים במת לא יזרוק ואם זרק לא הורצה: במוקדשין אינו כן וכו': מתניתין מני רבי יהושע היא [ב]דתניא רבי יהושע אומר [א]כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין זורק את הדם ובעולה אפילו כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זורק את הדם מפני שכולה כליל ובמנחה אע"פ שכולה קיימת לא יזרוק [ג]מנחה מאי עבידתה אמר רב פפא מנחת נסכים סלקא דעתך אמינא כיון דקא אתיא מכח זבח כגופיה דזבח דמי קמ"ל חלב מנא לן אמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל ומטו בה משום רבי יהושע בן חנניה דאמר קרא [1]והקטיר החלב לריח ניחוח לה' חלב אע"פ שאין בשר אשכחן חלב יותרת הכבד ושתי כליות מנא לן היכא אמרינן דזרקינן מדקתני ובמנחה אע"פ שכולה קיימת לא יזרוק מנחה הוא דלא אבל יותרת הכבד ושתי הכליות שפיר דמי מנא לן רבי יוחנן דידיה אמר אמר קרא לריח ניחוח כל שאתה מעלה לריח ניחוח ואיצטריך למכתב חלב ואיצטריך למכתב ריח ניחוח דאי כתב רחמנא חלב הוה אמינא חלב אין יותרת הכבד ושתי הכליות לא כתב רחמנא לריח ניחוח ואי כתב רחמנא לריח ניחוח הוה אמינא כל העולין לריח ניחוח ואפי' מנחה כתב רחמנא חלב:

מתני' [ב]נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורים יעשו בטומאה נטמא מיעוט הקהל הטהורין עושין את הראשון והטמאין עושין את השני:

גמ' ת"ר [ג]הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין ואפילו ישראל וכהנים טהורין וכלי שרת טמאין יעשו בטומאה [ד]שאין קרבן ציבור חלוק אמר רב חסדא [ד]לא שנו אלא שנטמא הסכין בטמא מת דרחמנא אמר [2]בחלל חרב [ה]חרב הרי הוא כחלל וקא מטמא לגברא דמעיקרא כי מיתעביד [ט]בטומאת הגוף דכרת קא מיתעביד [ה]אבל נטמא הסכין בטומאת שרץ דבשר הוא דמטמיא ליה לגברא לא מטמיא ליה טהורין עביד טמאין לא עביד מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו ואל יאכל בשר בטומאת הגוף שהוא בכרת אלמא קסבר רב חסדא [ו]טומאה דחויה היא בציבור וכן אמר ר' יצחק טומאה דחויה היא בציבור ורבא אמר אפילו טמאין נמי עבדי מאי טעמא דכתיב [3]והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר [ז]כל היכא דלא קרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל לא קרינן ביה והבשר כל טהור יאכל בשר כל היכא דקרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל קרינן ביה והבשר כל טהור יאכל בשר [ח]איתמר הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין רב אמר מחצה על מחצה כרוב ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב רב אמר מחצה על מחצה כרוב [ט]הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ור"כ אמר מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני איכא דאמרי אמר רב כהנא מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון וטמאין

רש"י

ואיבעית אימא רב דאמר. אם זרק הורצה: **כרבי יהושע.** דאית ליה אכילת פסחים לא מעכבא: שלמי נזיר תחילתן לאכילה דבעי שילוח שערו תחת הדוד שהשלמים מתבשלין בו כדכתיב (במדבר ו) ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש וגו' ועוד בעי תנופת זרוע בשלה אלמא צריך שיהא בשר טהור בשעת זריקה שיהא ראוי למצוה האמורה בו: **ואם זרק הורצה.** דהני לא מעכבי: **נטמאו בעלים במת.** דלא חזו למיכל לאורתא דטומאתן שבעה: **ואם זרק לא הורצה.** דאע"ג דאכילתו לא מעכבא גברא דחזי לאכילה בעינן ורחמנא דחייה לטמא נפש לפסח שני ובנזיר נמי כתיב (שם) כי ימות מת עליו וגו' דסותר את נזירותו: **חצי זית בשר וחצי זית חלב אין זורק הדם.** דאכילת אדם ואכילת מזבח לא מצטרפין: **אפי' כולה קיימת לא יזרוק.** את הדם עליה: **מנחה מאי עבידתיה.** בזריקת דם: **מנחת נסכים.** הבאה עם הזבח מהו דתימא כזבח דמיא ותיהוי במקום זבח להכשיר את הדם: **חלב מנא לן.** דהוי שיור להכשיר זריקת דם: **והקטיר החלב.** גבי זריקת דם כתיב דכתיב וזרק הכהן את הדם וגו' עד והקטיר החלב לריח ניחוח: **יותרת הכבד ושתי הכליות מנא לן.** מדאיצטריך ליה למיתני מנחה לא הויא שיור מכלל דסבירא ליה דהני דגופיה דזבח ניניהו הוי שיור: **אמר קרא.** בהאי קרא גופיה והקטיר החלב לריח ניחוח: **מתני' יעשו בטומאה.** ואפי' טמאין יחידין דהא פסח דטהורין גופיה בטומאה אתי משום כהנים: **גמ' שאין קרבן לצבור.** הבא בטומאה חלוק מאחר שקרבן רובן בא בטומאה אף היחיד עושה בטומאה: **לא שנו.** דמשמע משום טומאת כלי שרת עבדי כולהו בטומאה: **אלא שנטמא סכין בטמא מת.** שהוא אב הטומאה דנעשה אף הסכין אב הטומאה לטמא אדם: **דרחמנא אמר בחלל חרב.** למידרש מיניה דכלי מתכת המיטמא במת נעשה כיוצא בזה שנגע בו: **טומאה דחויה היא בצבור.** בקושי הותרה וכל כמה דאפשר לאהדורי אטהרה או אטומאה קלה מהדרינן: **קרינא ביה והבשר כל טהור יאכל בשר.** ולא טמא: **הללו עושין לעצמן.** בטהרה והללו עושין לעצמן בטומאה. טהורים לא עבדי בטומאה דהוי כרוב ורוב טהורין לא עבדי בטומאה וטמאין לשני לא מידחו משום דהוו נמי רובא ורובא לשני לא מידחו: **טהורין עושין הראשון.** בטהרה דאי נמי מיעוטא ניניהו אית להו למעבד הראשון בטומאה וכל שכן כי עבדי בטהרה שפיר דמי: **וטמאין עושין את השני.** דכיון דאינן כרוב נידונין כמיעוט ונידחין לשני: וטמאין

תוספות

נזיר ועושה פסח נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק כו'. ריב"א אומר דלא גרס נזיר דאין חילוק בזה בין נזיר לשאר קרבנות ומה שפירש רש"י דבעי שילוח שערו תחת הדוד אין נראה שיהא עיכוב ומה שפי' נמי משום תנופה הא כל שאר שלמים נמי בעו תנופה ולא אשכחן תנא דאית ליה תנופה בנזיר מעכבת אלא ר"א בסוף ג' מינים (נזיר דף מו.) ובתוספתא לא גרס נזיר:

או שהיו כהנים טמאים יעשו בטומאה. אע"פ שיכולין ליזהר [ט]שלא יגעו בבשר כיון דאישתראי טומאת אימורים אישתראי נמי טומאת בשר דאמר במי שהיה טמא (לקמן דף צו.) כל היכא דאישתראי טומאת בשר אישתראי טומאת אימורים משמע שהם שוים:

אלא שנטמא סכין בטמא מת כו'. תימה [ט]א"כ מאי אפי' דקאמר היינו רישא ממש היו ישראל טהורים וכהנים וכלי שרת טמאים כיון דמיטמא גברא מחמת סכין:

בטומאת הגוף דבכרת מיתעביד. וא"ת ישחוט בסכין ארוכה ולא יצטרך ליכנס לעזרה אי נמי יאחוז הסכין בפשוטי כלי עץ וישחוט ואומר ר"י דאין פנאי לכל הפסחים לשחוט בענין זה [א] ואף להביא סכינים אחרים אין פנאי: וטמאין

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ל:

נב ב ג ד מיי' פ"ז מהלכות ק"פ הלכה א ופ"ד מהלכות ביאת המקדש הלכה יג:

נג ה מיי' פ"ז מהלכות ק"פ הלכה ט:

נד ו שם הלכה ג:

תורה אור השלם

1. וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֵלֶב לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ: ויקרא יז ו

2. וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חֶרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט טז

3. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט

מוסף תוספות

א. דבטורח גדול שוחטין כך. תוס' שאנץ.

רבינו חננאל

ואי בעית אימא רב דאוקמה למתני' לכתחלה אבל דיעבד אם זרק הורצה כר' יהושע אמרה דתניא ר' יהושע אומר נזיר ועושה פסח נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם ואם זרק הורצה נטמאו בעלים במת לא יזרק ואם זרק הורצה. ובמוקדשין אינו כן אע"פ שנטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם. תניא ר' יהושע אומר כל הזבחים שבתורה כו', פשוטה היא. [ובמנחה] פי' ובמנח(ו)ת נסכים הבאה עם הזבח והמנחה כלה קיימת לא יזרק, מהו דתימא כי גופיה דזבח דמיא קמ"ל דלא. ואסיקנא ואי כתב רחמנא לריח ניחוח הוה אמינא כל העולין ואפילו מנחה, כתב רחמנא חלב.

מתני' נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהור יעשה בטומאה כו'. ת"ר הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק. אמר רב חסדא לא שנו כלי שרת טמאין יעשו בטומאה אלא בסכין שנטמאת בטמא מת, דרחמנא אמר בחלל חרב דחרב הרי הוא כחלל, ומטמאה הסכין לאדם, דכי קא מתעביד בטומאת הגוף מתעביד. דתניא בשאר ספרי דבי רב מגיד שהחרב טמאה טומאת שבעה והנוגע בחרב טמא טומאת שבעה. אבל אם נטמא הסכין בטומאת שרץ שאינו מטמא בטומאת סכין אלא הבשר, אבל האדם לא, דאין כלי הבא מחמת שרץ מטמא אדם וכבר פירשנוה בפ"א. טהורין עושין הפסח טמאין אין עושין מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו, שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, ואל יאכל בטומאת הגוף שהוא בכרת, שנאמר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא וגו'. אלמא קסבר רב חסדא טומאה דחויה היא בצבור. ורבא [אמר] אפילו הטמאים טומאת הגוף נמי עבדי, היכא דקרינא ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הוא דבעינא והבשר כל טהור יאכל בשר, כלומר יאכלנו בטהרה ואל יאכלנו בטומאה. אבל היכא דהותרה טומאת בשר לא בעינן לדקדק על טומאת הגוף. איתמר הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין, רב אמר מחצה על מחצה כרוב [טהורין] הללו עושין לעצמן בטהרה בראשון והללו עושין לעצמן בטומאה בראשון. רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני. איכא דאמרי רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון

מסורת הש"ס

א) לעיל סב. עז:, ב) זבחים כה: קט. מנחות ט. כו. מעילה טו: [בכורות לט: תוספתא פ"ו ה"ג תוספתא זבחים פ"ד ה"ב], ג) [מנחות כו. כל הסוגיא], ד) [לקמן עמוד ב' מנחו' יד: טו.], ה) [לעיל יד: וש"נ], ו) [לקמן פ. יומא ו: ז: מו: זבחים לג.], ז) [כל היכא דקרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל קרינן ביה והבשר כל טהור יאכל בשר וכל היכא דלא קרינן וכו' לא קרינן ביה וכו' כצ"ל וכ"א בילקוט], ח) חולין כט., ט) [לקמן פ.].

גליון הש"ס

גמ' בטומאת הגוף דבכרת. עי' ר"ש פ"א מ"ד דאהלות: תוס' ד"ה או שהיו וכו' שלא יגעו בבשר. ולא זכיתי לעמוד על עומק דבריהם הקדושים הא אין היתר מלד טומאת בשר שהוא בלאו רק משום דטומאת גברא דהוא בכרת ואם כן לא תלי כלל ביכולים ליזהר בנגיעת בשר אם לא ואף אם זר ישחוט מכל מקום הזריקה מתעביד בטומאת הגוף דבכרת: שם ד"ה אלא שנטמא וכו' אם כן מאי אפילו. ק"ל הא בדיבור שלאח"ז הקשו דלשחוט בסכין ארוכה וכו' ואם כן זהו גופא החידוש דבכהנים טמאים א"א בלא דחיית כרת דהא יצטרכו לזרוק בטומאה אבל בסכין טמא ס"ד דלא לדחי דהא אפשר בסכין ארוכה והזורק יהיה כהן אחר שהוא טהור מכל מקום דחיא לכרת כתירוצא דתוספות כאן דאין פנאי וצ"ע:

הגהות הגר"א

[א] גמ' כל הזבחים כו' זורק את הדם פסח נטמא חלב כו' כצ"ל:

מוסף רש"י

שנשתייר מהן. בשעת זריקה, אבל אם נטמא כל הבשר והחלב או שאבד לא יזרוק, ר' יהושע לטעמיה דדריש ועשית עולותיך הבשר והדם, אם אין בשר אין דם (זבחים כה: קט.) ובזבחים כתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל, הזקיקן הכתוב זה לזה (שם קט.). **כזית בשר.** דאיכא כדי אכילת אדם **או כזית חלב.** דאיכא כדי אכילת מזבח (בכורות לט: מעילה טו:) דכתיב וזרק הכהן את הדם וגו' והקטיר החלב, אע"פ שאין בשר זורק עליו את הדם (זבחים קט:). **זורק את הדם.** דקרינא ביה הבשר והדם (מנחות כו.). **כחצי זית כו' אין זורק את הדם.** שאין אכילה והקטרה מצטרפין (שם) שאין אכילת אדם ואכילת מזבח מצטרפין, וזריקת דם אינה אלא להתיר אימורים למזבח ובשר לאדם, וכיון דאבדו שניהם זריקה למה (מנחות ט.). **ובעולה.** דלית בה אכילת אדם (מעילה טו:) דבין בשר בין חלב כולהו למזבח סלקי, מצטרפים (מנחות ט.). **ובמנחה אע"פ שכולה קיימת.** ואין שם כלום מן הבשר, לא יזרוק (מעילה טו:). **מנחה מאי עבידתה.** מאי זריקת דם איכא במנחה (זבחים קט: מנחות שם). **מנחת נסכים.** כלומר האי דקאמר ובמנחה אפילו כולהו קיימא כו' באותה מנחה הבאה בנסכים קאמר, כדכתיב ומנחתם סולת וגו' (מעילה טו:) שבאה עם הזבח ואבד בשר הזבח והמנחה קיימת לא יזרוק את הדם בשבילה דלאו גופא דזביחה הוא (זבחים קט: וכעי"ז מנחות ט:). **סלקא דעתך אמינא כו' כגופיה דזבח דמי.** דתיהוי במקום בשר כאילו נשתייר בשר (מנחות כו.) ואע"ג דלא נשתייר מן הבשר כלום יזרוק עליה את הדם, קמ"ל דלא (מעילה טו:). **בחלל חרב.** הקיש חרב לחלל, מתכת שנגע במת הרי הוא כמת ולא אלא אב שאר טומאות (לעיל יד:) טומאות של מת הם הראשונות, כגון מת והנוגע בו הרי היא אב הטומאה, אם נגע בהם מתכות נעשה כיוצא בו, אבל ראשון ושני אין מטמאים כלום (חולין ג.). **טומאה דחויה היא בציבור.** כלומר קושי נדחית אלא דיחוי בעלמא על ידי נשיאות עון, שהציץ מרצה, ולא בהיתר גמור, וכל מה דמצינו להדורי מהדרינן שיעשה בטהרה (יומא ו: מו: וכעי"ז לעיל עז.). **מחצה על מחצה כרוב.** וטהורים עושין בטהרה וטמאין עושין לעצמן בטומאה ולא מידחו לפסח שני כמיעוט (חולין כט.).

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

עין משפט
נר מצוה

נה א מיי' פ"ז מהלכות ק"פ הלכה ג:
נו ב מיי' שם פ"ג הלכה ד ופרק ה הלכה ח:
נז ג מיי' פ"ז שם הל' ב:

רבינו חננאל

וטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני. ואקשינן עליה דרב מדתנן נטמא קהל או רובו יעשה בטומאה רובו של קהל הוא דעבדי בטומאה אבל פלגא [לא]. ומשני רב בזמן שרוב הקהל טמאין עושין הכל בטומאה ואפי' הטהורין אבל בזמן שחצי הקהל טמאין עושין הטמאין בטומאה והטהורין בטהרה. ומוקמינן להאי שינויא דודאי הכי הוא מדקתני סיפא נטמא מיעוט הקהל טהורין עושין הראשון וטמאין את השני מיעוט עושין את השני אבל חצין של קהל לא. אי הכי קשיא לרב כהנא. ומשני רב כהנא הכי קתני נטמא מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני, אבל אם הן מחצה ומחצה, טהורין עושין הראשון וטמאין אין עושין לא [את] הראשון ולא [את] השני. וללישנא קמא דרב כהנא אמר לך הוא הדין אפי' פלגא ופלגא טהורין עושין הראשון וטמאין השני, ואיידי דתנא רישא רוב הקהל תנא סיפא מיעוט. תניא כותיה דרב ותניא כותיה דרב כהנא בתרי לישני. לרב וללישנא בתרא דרב כהנא הא דתניא טהורין עושין הראשון וטמאין עושין השני היכי מתרצי לה, כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומיעוט טמאין ונשים משלימות לטמאין למחצה, ונמצאו מחצה טהורין ומחצה עם הנשים טמאין, וקסברי נשים בראשון רשות, דל נשים מן הטמאין ונמצאו הטמאין מיעוט, ומיעוט נדחין לפסח שני והטהורין עושין הראשון בטהרה כי רוב הקהל טהורין הן. לרב וללישנא קמא דרב כהנא הא דתניא טהורין עושין את הראשון וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני היכי מתרצי לה. רב מתרץ לטעמיה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים עודפות על הטהורין, וסבר האי תנא נשים בראשון חובה והאנשים והנשים שוים, טהורין עושין את הראשון דהא רובא נינהו, טמאין אין עושין את הראשון דהא מיעוטא נינהו. ומיעוט לא עבדי בראשון, בשני נמי אין עושין דל נשים מן הטהורין דנשים בשני רשות והוו להו טמאין פלגא ופלגא לא מדחו לפסח שני. הלכך טמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. וללישנא קמא דרב כהנא דאמר פלגא ופלגא נמי עבדי בשני מתרץ

וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני בראשון לא עבדי דלא הוו רובא בשני לא עבדי דלא הוו מיעוטא תנן נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהורים יעשה בטומאה רובו הוא דעבדי בטומאה אבל פלגא ופלגא לא עבדי בראשון קשיא לרב אמר לך רב רובא עבדי כולהו בטומאה פלגא ופלגא הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ה"נ מסתברא דקתני סיפא נטמא מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני מיעוט הוא דעבדי בשני אבל פלגא ופלגא לא ועבדי בראשון והללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ואלא קשיא לרב כהנא אמר לך רב כהנא נטמאו מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני הא פלגא ופלגא טהורין עושין את הראשון אבל טמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני התינח ללישנא בתרא דרב כהנא אלא להך לישנא דאמר רב כהנא טהורים עושין את הראשון וטמאין עושין את השני מאי איכא למימר אמר לך רב כהנא הוא הדין דאפילו פלגא ופלגא נמי טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני והאי דקתני מיעוט הקהל איידי דתנא רישא רובו תנא נמי סיפא מיעוטו תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דרב כהנא כתרי לישני תניא כוותיה דרב היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן תניא כלישנא קמא דרב כהנא הרי [א] שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני ותניא כלישנא בתרא דרב כהנא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון וטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני לרב וללישנא בתרא דרב כהנא הא דתנא טהורין עושין את הראשון וטמאין את השני היכי מתרצי לה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטמאים וקסבר נשים בראשון רשות דל נשים מטמאין והוו להו טמאין מיעוטא ומיעוטא ידחו לפסח שני לרב וללישנא קמא דרב כהנא הא דתניא טהורין עושין את הראשון וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני היכי מתרצי לה רב מתריץ לה [א]כגון שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין ונשים עודפות על הטהורים וקסבר [ב]נשים בראשון חובה ובשני רשות בראשון לא עבדי דהוי ליה מיעוט ומיעוטא לא עבדי בראשון ובשני לא עבדי דל נשים מינייהו והוו להו פלגא ופלגא ופלגא לא עבדי בשני ולרב כהנא דאמר פלגא נמי עבדי בשני הכי מתריץ לה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטהורין [ג]וקסבר נשים בראשון חובה ובשני רשות בראשון לא עבדי דהוו להו פלגא ופלגא בראשון לא עבדי בשני נמי לא עבדי דל נשים מינייהו מן הטהורין הוו להו טמאין רובא ורובא לא עבדי בשני ולרב כהנא הא דתניא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן היכי מתריץ לה אמר לך רב כהנא תנאי היא איכא למ"ד מחצה על מחצה כרוב ואיכא למ"ד מחצה על מחצה אינו כרוב גופא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן היו טמאין עודפין על הטהורין [ג]אפי' אחד יעשו בטומאה [ד]לפי שאין קרבן ציבור חלוק ר"א בן מתיא אומר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה שנאמר לא

וטמאין אין עושין לא את הראשון. דכיון דאינו כרוב לא עבדי בטומאה ובשני נמי לא דאינו מיעוט: **יעשו בטומאה.** אף הטהורין: **רובא הוא כו'.** כי איטמי רובא הוא דעבדי טמאין ראשון ובטומאה: **אבל פלגא ופלגא לא עבדי.** טמאים לראשון כלל: **כולהו.** אפילו הטהורין אין צריכין להזהר בשמירת טהרה: **מסתברא.** דפלגא ופלגא נמי טמאין עבדי בטומאה ולא מידחו: **לרב.** דאמר הללו לעצמן והללו לעצמן: **וללישנא בתרא דרב כהנא.** דאמר טמאין אין עושין לא זה ולא זה הא דקתני טמאין נדחין לשני היכי מתרצא לה: **משלימות לטמאין.** דזוכרים הוו טהורים רובא אבל יש מן הנשים טמאות יותר מן הטהורות עד שמשלימות החשבון למחצה על מחצה וקסבר האי תנא נשים בראשון רשות וכ"ש בשני הילכך דל נשים מהכא דאינן מן המניין וזיל בתר זכרים והוו טמאים מיעוטא ומדחו לשני אבל בפלגא ופלגא אי כמר אי כמר: **כגון שהיו ישראל.** הזכרים מחצה טהורין ומחצה טמאין וכשאתה מונה הנשים עמהן רבין טהורים על הטמאים: **בראשון חובה.** והרי הן במנין ונמצאו טמאים מיעוטא: **ובשני נשים רשות.** ותנאי פליגי בהא מילתא בפ' האשה (לקמן דף צא:): **בראשון לא עבדי.** טמאין דהוה להו מיעוטא: **ובשני לא עבדי.** דלגבי שני אין הנשים מן המנין למיהוי טהורין רובא הילכך לא הוו טמאים מיעוטא אלא פלגא ולרב מחצה על מחצה כרוב ולא עבדי בשני: **ורב כהנא דאמר פלגא עבדי בשני מתרץ הכי כו':** **ונשים משלימות לטהורין.** שלא היו טהורין מחצה אלא על ידי הנשים ואי אזלינן בתר זכרים הוו טמאין רובא. ועודפות עליהן לא גרסינן: **ופלגא בראשון לא עבדי.** בטומאה ללישנא קמא דרב כהנא: **תנאי היא.** האי תנא ותנא דלעיל דקאי כוותי האי תנא סבר מחצה על מחצה הוי כרוב ותנא דלעיל סבר אינו כרוב: **עושין בטומאה.** אפילו הטהורין: לא

וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. קשה לריב"א אי פלגא מיקרו איש לידחו לפסח שני ואי לא מיקרו איש אלא ציבור ליעביד בטומאה בראשון וליכא למימר דמספקא ליה אי חשיבי איש או ציבור דאם כן ליטמאו אחד מן הטהורים [א] דבשלמא אי לא מספקא ליה אתי שפיר דלמה יטמאו את הטהור לעשות בטומאה כיון שדין של טמאין ליפטר לגמרי [ב] ואומר ר"י דלא מיקרו איש ומ"מ לא יעשו הטהורים בטומאה בשבילם כיון שאין רוב טמאים ואין עושין נמי אלו לעצמן ואלו לעצמן דקסבר אין קרבן ציבור חלוק אע"ג דלר' יהודה דאית ליה לקמן אין קרבן ציבור חלוק קאמר יעשו כולם בטומאה רב כהנא לית ליה הך סברא אלא קסבר דמהאי טעמא נידחין לגמרי: **קסבר נשים בראשון רשות.** משום רב איצטריך למימר הכי דאי בראשון חובה הוה אמרינן דהללו עושין לעצמן כו' אבל לרב כהנא אפילו הוו בראשון חובה אתי שפיר דפלגא בראשון לא עבדי ובשני עבדי כיון דבשני נשים רשות הוו להו טמאים מיעוטא [ג] והא דאמר בפר' קמא דסנהדרין (דף יב.) גבי חזקיהו שהשיא את ישראל לעשות פסח שני היכי דמי אמר רב אשי כגון שהיו ישראל מחצה טמאים ומחצה טהורין ונשים משלימות לטהורים ועודפות עליהן מעיקרא סבר נשים בראשון חובה והוו להו טמאים מיעוטא ומידחו לפסח שני ולבסוף סבר נשים בראשון רשות והוו להו טמאים רובא ורובא בשני לא עבדי והשתא לרב וללישנא בתרא דרב כהנא לא הוה צריך למינקט משלימות אלא עודפות עליהן גרידא וללישנא קמא דרב כהנא הוה מצי למינקט משלימות ולא עודפות אלא נקט משלימות ועודפות דהשתא לכולהו לישני עשה שלא כתורה [ד] והוה מצי לשנויי דלבסוף סבר נשים בראשון חובה ובשני רשות [ה] ולכך לאו שפיר עבד פסח שני אלא משום דהתם אליבא דרבי שמעון קיימינן דאית ליה לקמן בפרק האשה (דף צא:) נשים בראשון רשות אי נמי ניחא ליה למידחי דאף מה שלא עשו בראשון היה שלא כדין: **נשים בראשון רשות.** הוה מצי למינקט בברייתא רוב טהורים וע"י נשים היו רוב טמאים נדחין לפסח שני כיון דנשים בראשון רשות והוו להו מיעוט טמאים: **ורב כהנא מתריץ לה הכי כו'.** השתא נמי הוה מצי למינקט בברייתא רבותא דאפי' רוב טהורין אין הטמאין עושין [ו] את השני כיון שבלא נשים הוו טהורים מיעוטא ומלינו למימר דנקט בכי האי גוונא לאשמועי' דמחצה על מחצ' אינו כרוב:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ו ה"ב], **ב)** [לקמן צא: סנהדרין יב:], **ג)** ס"י ועודפות עליהן היכי דמי כגון דאיכא ד' גברי טהורין ושש נשים טהורו' שיתא גברי טמאין וד' נשים טמאות וקסבר כו' ורש"ל מ"ז, **ד)** [מנחות יד: טו. לעיל ע"א],

מוסף רש"י

נשים בראשון. לילה הראשון (לקמן צא:) **בהצלת הפסח ראשון** (סנהדרין יב:).

מוסף תוספות

א. דהשתא עבדי טמאים וטהורים בראשון. **תוס' שאנץ.** ב. אבל אי משום ספיקא הוא קשיא. **שם.** ג. ומיעוטא דטמאים עבדי בשני. **שם.** ד. ולכך בקש רחמים על עצמו. **תוס' סנהדרין יד:** ה. ודל נשים מינייהו הוו להו טמאים רובא. **תוס' שאנץ.** ו. לא את הראשון ולא. **שם.**

רבינו חננאל (המשך)

לטעמיה, כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטהורין ועודפות עליהן, פי' כגון שהיו עשרה טהורין ועשרה טמאין והטהורים הם ארבעה אנשים ושש נשים הרי עשרה, והטמאים הם ששה אנשים וארבע נשים הרי עשרה, ומאי עודפות עליהן דקתני דנפישין טהורות (מטהורות) [מטהורים]. וקסבר נשים בראשון חובה ובשני רשות. טמאים בראשון לא עבדו דהוה להו פלגא ונדחין לפסח שני, בשני נמי לא עבדי דנשים בשני רשות, ונשים מן הטהורין ומן הטמאין היו בראשון. ונמצאו הטמאין ששה והטהורין ארבעה, הנה הטמאין רובה ורובה בשני נמי לא עבדי. ורב כהנא הא דתניא כותיה דרב, מוקים לה כתנאי דלא מתרץ ליה. גופא היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן, ואם היו הטמאין עודפין על הטהורין אפילו אחד יעשה בטומאה. אלעזר בן מתיא אומר אין היחיד מכריע צבור לטומאה שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך וגו'.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

יום שני כו שבט תשפ"א — פסחים דף עט

וְאִיבָּעֵית אֵימָא רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כָּל הַזְּבָחִים שֶׁבַּתּוֹרָה בֵּין שֶׁנִּטְמָא בָּשָׂר וְחֵלֶב קַיָּים בֵּין שֶׁנִּטְמָא חֵלֶב וּבָשָׂר קַיָּים זוֹרֵק אֶת הַדָּם

נָזִיר וְעוֹשֶׂה פֶּסַח נִטְמָא חֵלֶב וּבָשָׂר קַיָּים זוֹרֵק אֶת הַדָּם נִטְמָא בָּשָׂר וְחֵלֶב קַיָּים אֵין זוֹרֵק אֶת הַדָּם וְאִם זָרַק הוּרְצָה נִטְמְאוּ הַבְּעָלִים בְּמֵת לֹא יִזְרוֹק וְאִם זָרַק לֹא הוּרְצָה [התבאר בדף הקודם].

✦✦✦

שנינו במשנה: **בַּמּוּקְדָּשִׁין אֵינוֹ כֵּן וְכוּ'** [אלא אע"פ שנטמא הבשר והחלב קיים, זורק את הדם.

בשר	חלב	אם זורק את הדם
× (טמא)	טהור	זורק

מבררת הגמרא: **מַתְנִיתִין מַנִּי.**

משנתינו דעת רבי יהושע היא, שאם נשאר כזית חלב זורק את הדם

מבארת הגמרא: **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל הַזְּבָחִים שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁנִּשְׁתַּיֵּיר מֵהֶן כְּזַיִת בָּשָׂר אוֹ כְּזַיִת חֵלֶב, זוֹרֵק אֶת הַדָּם.**

כַּחֲצִי זַיִת בָּשָׂר וְכַחֲצִי זַיִת חֵלֶב, אֵין זוֹרֵק אֶת הַדָּם, שאכילת אדם ואכילת מזבח לא מצטרפים.

וּבְעוֹלָה אֲפִילּוּ כַּחֲצִי זַיִת בָּשָׂר וְכַחֲצִי זַיִת חֵלֶב, זוֹרֵק אֶת הַדָּם, מִפְּנֵי שֶׁכּוּלָּהּ כָּלִיל.

בשר	**חלב**	**האם זורק את הדם**	
כזית	×	**זורק**	
×	**כזית**	**זורק**	
חצי זית	**חצי זית**	בשאר הקרבנות לא זורק	בעולה זורק

וּבַמִּנְחָה אַף עַל פִּי שֶׁכּוּלָּהּ קַיֶּמֶת לֹא יִזְרוֹק [את הדם עליה].

מבררת הגמרא: **מִנְחָה מַאי עֲבִידְתַּהּ** - מנחה מה מעשיה בזריקת דם, הלא אין דם במנחה.

מבארת הגמרא: **אָמַר רַב פָּפָּא: מִנְחַת נְסָכִים** [הבאה עם הזבח], **סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא** - היה עולה על דעתך לומר: **כֵּיוָן דְּקָא אָתְיָא מִכֹּחַ זֶבַח** - כיון שהיא מגיעה מכח הזבח, **כְּגוּפֵיהּ דְּזֶבַח דָּמֵי** - הרי היא כמו הזבח עצמו, ואם נשאר מהמנחה יזרק הדם, **קָא מַשְׁמַע לַן** [שאף שכל המנחה קיימת, כיון שלא נשאר מהחלב והבשר אין זורק את הדם].

בשר	**חלב**	**מנחה**	**אם זורק**
×	×	**כזית**	**לא יזרוק**

מה המקור שחלב הוא שיור להכשיר זריקת דם

מבררת הגמרא: **חֵלֶב מְנָא לַן** - מנין לנו שאם נשאר מהחלב הרי זה שיור וזורקים את הדם.

מקור שחלב הוא שיור: והקטיר החלב לריח ניחח לה'

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּמְטוּ בַּהּ מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, דְּאָמַר קְרָא וזרק הכהן את הדם וגו' **וְהִקְטִיר הַחֵלֶב לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַה',** ומשמע שאם יש **חֵלֶב** אזי זורק אם הדם, **אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּשָׂר.**

מבררת הגמרא בדעת רבי יהושע: **אַשְׁכְּחַן** - מצאנו מקור שאם נשאר כזית **חֵלֶב** זורקים את הדם, אבל **יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת מְנָא לָן** - מנין לנו שאם נשאר כזית מהם, זורקים את הדם.

בשר	חלב	יותרת הכבד ושתי הכליות	אם זורק את הדם
×	×	כזית	זורק

והגמרא מביאה תחילה ראיה שאכן כך סובר רבי יהושע: **הֵיכָא אָמְרִינַן דְּזָרְקִינַן** - היכן אמרנו שזורקים את הדם אם נשאר רק מהכבד והכליות,

מִדְּקָתָנֵי: וּבַמִּנְחָה אַף עַל פִּי שֶׁכְּבוֹלָהּ קַיֶּימֶת לֹא יִזְרוֹק - מכך ששנינו לגבי מנחה שאף שהיא קיימת לא יזרוק, משמע: **מִנְחָה הוּא דְּלָא** - אם נשאר מהמנחה זה אינו מספיק כדי לזרוק את הדם, כיון שמגוף הזבח לא נשאר, **אֲבָל** אם נשאר **מִיּוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת,** שהם גוף הזבח, **שַׁפִּיר דָּמֵי** - הרי זה טוב. ויש לברר: **מְנָא לַן** - מנין לנו שאם נשאר מהם, זורקים את הדם.

מקור שיותרת ושתי הכליות הם שיור: לריח ניחח

מבארת הגמרא: **רַבִּי יוֹחָנָן דִּידֵיהּ אָמַר: אָמַר קְרָא** 'והקטיר החלב **לְרֵיחַ נִיחֹחַ', כֹּל שֶׁאַתָּה מַעֲלֶה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ** - כל מה שמקטירים הרי הוא עולה לריח ניחוח, וכיון שמלבד החלב מקטירים גם את יותרת הכבד ושתי הכליות, הרי כל שעולה לריח ניחוח זורקים עליו את הדם, ועל כן אם נשאר כזית מיותרת הכבד או מהכליות זורקים עליהם את הדם.

הצורך במקור שחלב הוא שיור, ושיותרת הכבד ושתי הכליות הם שיור

אחר שהגמרא הביאה את המקור מהפסוק 'לריח ניחח', מבארת הגמרא שצריך גם את הלימוד ממה שכתוב בפסוק 'חלב' שאם נשאר מהחלב זורקים. וכן צריך את הלימוד ממה שכתוב 'לריח ניחח' שאם נשאר מיותרת הכבד או משתי הכליות זורקים, **וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב חֵלֶב, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב רֵיחַ נִיחוֹחַ,**

דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא חֵלֶב, הָוֶה אָמֵינָא חֵלֶב, אִין. יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת לָא. כְּתַב רַחֲמָנָא לְרֵיחַ נִיחוֹחַ.

וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא לְרֵיחַ נִיחוֹחַ, הָוֶה אָמֵינָא כָּל הָעוֹלִין לְרֵיחַ נִיחוֹחַ, וַאֲפִילּוּ מִנְחָה, כְּתַב רַחֲמָנָא חֵלֶב.

משנה

טומאה הותרה בציבור

נִטְמָא קָהָל אוֹ רוּבּוֹ, אוֹ שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים טְמֵאִים וְהַקָּהָל טְהוֹרִים, יַעֲשׂוּ בְּטוּמְאָה.

אבל אם **נִטְמָא** [רק] **מִיעוּט הַקָּהָל, הַטְּהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן, וְהַטְּמֵאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי.**

גמרא

אם רוב הישראלים, או רוב הכהנים, או רוב הכלי שרת טמאים – כולם עושים את הפסח בטומאה

תָּנוּ רַבָּנָן, הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְמֵאִין, וְכֹהֲנִים וּכְלֵי שָׁרֵת טְהוֹרִין,

אוֹ שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִין, וְכֹהֲנִים וּכְלֵי שָׁרֵת טְמֵאִין,

וַאֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל וְכֹהֲנִים טְהוֹרִין וּכְלֵי שָׁרֵת טְמֵאִין,

יַעֲשׂוּ בְּטוּמְאָה - מאחר שקרבן רובם בא בטומאה, אף היחיד עושה בטומאה.

שֶׁאֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק - שלא עושים בקרבן ציבור שחלקם יזהרו מלהיטמא, וחלקם לא יזהרו.

ישראל	כהנים	כלי שרת	הקרבה בטומאה או בטהרה
טמאים	טהורים	טהורים	בטומאה
טהורים	**טמאים**	טהורים	בטומאה
טהורים	טהורים	**טמאים**	בטומאה

◆◆◆

אם הכלי שרת נטמאו בטומאה שמטמאה רק את הבשר ולא את האנשים. דעה א': רק אנשים טהורים עושים את הפסח

אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא שָׁנוּ [שכולם מקריבים את הפסח בטומאה כאשר כלי השרת טמאים] **אֶלָּא** [באופן] **שֶׁנִּטְמָא הַסַּכִּין בְּטֻמְאַת מֵת** [והסכין הוא אב הטומאה], **דְּרַחֲמָנָא אָמַר 'בַּחֲלַל חֶרֶב', חֶרֶב, הֲרֵי הוּא כָּחָלָל** - כלי מתכת הנטמא ממת נעשה כיוצא בזה, והרי הסכין כמו המת עצמו, **וְקָא מְטַמֵּא לְגַבְרָא** - ונמצא שהסכין עושה את האדם אב הטומאה, **דְּמֵעִיקָּרָא כִּי מִיתְעֲבִיד** [ונמצא שמתחילה כאשר נעשה הפסח] **בְּטוּמְאַת הַגּוּף דְּכָרֵת קָא מִיתְעֲבִיד** [הרי הוא נעשה בטומאת הגוף, שהרי האנשים ששוחטים את הפסח נטמאים מהסכין, ויש כרת במי שנכנס למקדש כאשר הוא טמא בטומאת הגוף, וכיון שרוב הציבור טמאים הרי נדחית טומאה זו בציבור].

אֲבָל נִטְמָא הַסַּכִּין בְּטוּמְאַת שֶׁרֶץ, דְּבָשָׂר הוּא דִּמְטַמְּיָא לֵיהּ [שהסכין מטמא רק את הבשר], **לְגַבְרָא לָא מְטַמְּיָא לֵיהּ** [ואת האנשים הסכין לא מטמא], באופן כזה **טְהוֹרִין עָבֵיד, טְמֵאִין לָא עָבֵיד** - רק האנשים הטהורים מקריבים את הפסח, והטמאים לא עושים אלא נדחים לפסח שני,

מפני שאנו אומרים: **מוּטָב יֵאָכֵל בְּטוּמְאַת בָּשָׂר בְּלָאו** - שאכילת בשר הפסח כאשר הוא טמא יש בלאו, וכיון שרוב הבשר טמא [שהרי רוב הסכינים טמאים], טומאה זו נדחית, ומתירים לשחוט את הפסח עם הסכינים הטמאים, **וְאַל יֵאָכֵל בָּשָׂר בְּטוּמְאַת הַגּוּף שֶׁהוּא בְּכָרֵת** - אבל איננו מתירים לאנשים טמאים לעשות את הפסח שאם אדם טמא אוכל את פשר הפסח בטומאה יש בזה חיוב כרת, והיות ורוב האנשים אינם טמאים בטומאת הגוף, טומאה זו אינה נדחית, ומי שטמא בטומאת הגוף יביא את פסחו ב'פסח שני'.

אַלְמָא קָסָבַר רַב חִסְדָּא, טוּמְאָה דְּחוּיָה הִיא בְּצִיבּוּר - בקושי הותרה, וכל כמה שאנחנו יכולים לעשות בטהרה, אנו עושים, **וְכֵן אָמַר רַבִּי יִצְחָק: טוּמְאָה דְּחוּיָה הִיא בְּצִיבּוּר.**

דעה ב': גם אנשים טמאים עושים את הפסח

וְרָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ טְמֵאִין נָמֵי עָבְדִי - גם אנשים הטמאים עושים את הפסח בטומאה,

מַאי טַעְמָא, דִּכְתִיב 'וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר',

כָּל הֵיכָא דְּלָא קָרֵינַן בֵּיהּ 'וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל' - כל מקום שנדחה איסור אכילת הפסח בטומאה, **לָא קָרֵינַן בֵּיהּ 'וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר'** - נדחה גם איסור אכילת הפסח בטומאת הגוף.

וכן **כָּל הֵיכָא דְּקָרֵינַן בֵּיהּ 'וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל'** - כל מקום שלא נדחה איסור אכילת הבשר, כאשר הפסח טמא, **קָרֵינַן בֵּיהּ 'וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר'** - לא נדחה איסור אכילת הבשר בטומאת הגוף, ורק טהורים אוכלים את הפסח וטמאים לא אוכלים את הפסח.

הבשר	האנשים	הדין
טמא	טהורים	לרב חסדא: הטומאה לא נדחית ואנשים טמאים לא מקריבים
		לרבא: הטומאה נדחית, והאנשים הטמאים מקריבים

◆◆◆

אִיתְּמַר, הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרְאֵל מֻחֲצָה טְהוֹרִין וּמֻחֲצָה טְמֵאִין,

רַב אָמַר: מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה כְּרוֹב.

וְרַב כָּהֲנָא אָמַר: מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה אֵינוֹ כְּרוֹב.

דעה א (רב): מחצה טמאים ומחצה טהורים, כרוב - טהורים וטמאים עושים בראשון כל אחד לעצמו

והגמרא מבארת דבריהם: **רַב אָמַר: מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה כְּרוֹב, הַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן** בטהרה, **וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן** בטומאה, טהורים לא עבדי בטומאה דהוי כרוב, ורוב טהורין לא עבדי בטומאה, וטמאין לא נדחים לשני, שהם גם נחשבים לרוב, ורוב לא עושים פסח שני, אלא הם עושים בפני עצמם את הפסח ראשון בטומאה.

דעה ב (רב כהנא, לישנא קמא): אינו כרוב - טהורים בראשון וטמאים בשני

וְרַב כָּהֲנָא: מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה אֵינוֹ כְּרוֹב, טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן [בטהרה, שאם יש מיעוט טהורים יש להם לעשות פסח ראשון, **וּטְמֵאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי,** שמיעוט טמאים נדחים לפסח שני.

דעה ג (רב כהנא, לישנא בתרא): אינו כרוב - טהורים בראשון וטמאים אינם עושים כלל

אִיכָּא דְּאָמְרִי אָמַר רַב כָּהֲנָא: מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה אֵינוֹ כְּרוֹב, טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן, [עמוד ב]

וּטְמֵאִין אֵין עוֹשִׂין לֹא אֶת הָרִאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשֵּׁנִי. בָּרִאשׁוֹן לָא עָבְדִי, דְּלָא הָווּ רוּבָּא ועל כן אין עושים בטומאה. **בַּשֵּׁנִי לָא עָבְדִי, דְּלָא הָווּ מִיעוּטָא.**

מחצה טמאים ומחצה טהורים			
	טהורים	**טמאים**	
רב	**מקריבים בראשון בטהרה (ולא בטומאה, שהרי זה כרוב טהורים)**	מקריבים בראשון בטומאה (ולא נדחים לשני, שהרי זה כרוב טמאים)	
רב כהנא א	**מקריבים בראשון בטהרה (ולא בטומאה שאף אם הם מיעוט, עדיף לעשות בטהרה)**		מקריבים את השני, (כיון שאינם כרוב, הרי הם מיעוט ונדחים לפסח שני)
רב כהנא ב	**מקריבים בראשון בטהרה (ולא בטומאה, שאף אם הם מיעוט עדיף לעשות בטהרה)**	לא מקריבים בראשון שאינם רוב, ולא הותרה בהם טומאה. ולא בשני כיון שאינם מיעוט	

שאלה על רב: בברייתא משמע שרק אם הרוב טמאים עושים בראשון, אבל מחצה על מחצה אינם עושים בראשון

תָּנָן, נִטְמָא קָהָל אוֹ רוּבּוֹ, אוֹ שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים טְמֵאִין וְהַקָּהָל טְהוֹרִים, יֵעָשֶׂה בְּטוּמְאָה [אף הטהורים יעשו בטומאה],

ומשמע: **רוּבּוֹ הוּא דְּעָבְדִי בְּטוּמְאָה** - שרק אם רוב הקהל טמאים עושים, **אֲבָל פַּלְגָא וּפַלְגָא לָא עָבְדִי בָּרִאשׁוֹן** - אבל אם חצי מהציבור טמאים וחצי מהציבור טהורים, אין הטמאים עושים בראשון.

קַשְׁיָא לְרַב.

תשובה: כוונת הברייתא שאם הרוב טמאים, כולם עושים בראשון בטומאה. אבל מחצה על מחצה רק הטמאים עושים בטומאה והטהורים עושים בטהרה

אָמַר לָךְ רַב: כך היא כוונת הברייתא: **רוּבָּא** - אם הרוב טמאים, **עָבְדִי כּוּלְּהוּ בְּטוּמְאָה** - עושים כולם בטומאה, ואפילו הטהורין אין צריכין להזהר בשמירת טהרה.

אבל אם **פַּלְגָא וּפַלְגָא** - חצי טמאים וחצי טהורים, **הַלְּלוּ** הטמאים **עוֹשִׂין לְעַצְמָן** בטומאה, **וְהַלָּלוּ** הטהורים **עוֹשִׂין לְעַצְמָן** בטהרה.

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא - כך גם מסתבר שאם חציים טמאים וחציים טהורים, גם הטמאים עושים בטומאה ואינם נדחים לפסח שני, **דְּקָתָנֵי סֵיפָא: נִטְמָא מִיעוּט הַקָּהָל, טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת**

הָרִאשׁוֹן, וּטְמֵאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי. ומשמע: **מִיעוּט הוּא דְּעָבְדִי בַּשֵּׁנִי, אֲבָל פַּלְגָּא וּפַלְגָּא לָא, וְעָבְדִי בְּרִאשׁוֹן, וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן.**

שאלה: הברייתא הנ"ל קשה על רב כהנא

וְאֶלָּא קַשְׁיָא לְרַב כָּהֲנָא, שהרי רב כהנא אומר שבמחצה על מחצה אין הטמאים עושים את הראשון.

תשובה (לפי לישנא בתרא דרב כהנא)

עונה הגמרא: **אָמַר לָךְ רַב כָּהֲנָא:** שיש לדייק כך במשנה: **נִטְמְאוּ מִיעוּט הַקָּהָל, טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן וּטְמֵאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי, הָא פַּלְגָּא וּפַלְגָּא** - אבל אם הם חצי טמאים וחצי טהורים, **טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן, אֲבָל טְמֵאִין אֵינָן עוֹשִׂין לֹא אֶת הָרִאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשֵּׁנִי.**

תשובה (לפי לישנא קמא דרב כהנא)

שואלת הגמרא: **הָתִינַח לְלִישָּׁנָא בָּתְרָא דְּרַב כָּהֲנָא, אֶלָּא לְהָךְ לִישָּׁנָא דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא טְהוֹרִים עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן וּטְמֵאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי מַאי אִיכָּא לְמֵימַר,** הרי במשנה מבואר מיעוט הקהל שנטמא עושים את השני ומשמע שמחצה מהקהל אינו עושה את השני.

אָמַר לְךָ רַב כָּהֲנָא: הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ פַּלְגָּא וּפַלְגָּא נָמֵי טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן וּטְמֵאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי, וְהַאי דְּקָתָנֵי מִיעוּט הַקָּהָל אַיְידֵי דְּתָנָא רֵישָׁא 'רוּבּוֹ', תָּנָא נָמֵי סֵיפָא 'מִיעוּטוֹ'.

ברייתא כדעת רב, וברייתא כדעת רב כהנא

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב,

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא כִּתְרֵי לִישָּׁנֵי,

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא כִּתְרֵי לִישָּׁנֵי, הָיוּ יִשְׂרָאֵל מֻחֱצָה טְהוֹרִין וּמֻחֱצָה טְמֵאִין, הַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן, וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן.

תַּנְיָא כְּלִישָּׁנָא קַמָּא דְּרַב כָּהֲנָא, חֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מֻחֱצָה טְהוֹרִין וּמֻחֱצָה טְמֵאִין, טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן, וּטְמֵאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי.

וְתַנְיָא כְּלִישָּׁנָא בָּתְרָא דְּרַב כָּהֲנָא, חֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מֻחֱצָה טְהוֹרִין וּמֻחֱצָה טְמֵאִין, טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן, וּטְמֵאִין אֵינָן עוֹשִׂין לֹא אֶת הָרִאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשֵּׁנִי.

כיצד רב ולישנא בתרא דרב כהנא מיישבים ברייתא זו

שואלת הגמרא: **לְרַב וּלְלִישָּׁנָא בָּתְרָא דְּרַב כָּהֲנָא** [דאמר טמאין אין עושין לא זה ולא זה], **הָא דְּתָנָא טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן וּטְמֵאִין אֶת הַשֵּׁנִי, הֵיכִי מְתָרְצִי לַהּ.**

עונה הגמרא: **כְּגוֹן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל** [הזכרים] **מֻחֱצָה טְהוֹרִין וּמֻחֱצָה טְמֵאִין, וְנָשִׁים מַשְׁלִימוֹת לַטְּמֵאִים,** כלומר: רוב הזכרים טהורים, אבל יש מן הנשים טמאות יותר מן הטהורות עד שמשלימות החשבון למחצה על מחצה,

נשים		גברים	
טהורים	טמאים	טמאים	טהורים

24%	26%	24%	26%

וְקָסָבַר האי תנא **נָשִׁים בָּרִאשׁוֹן רְשׁוּת,** וכל שכן בשני, הילכך, **דַּל נָשִׁים מִטְמְאִין** שאינם מן המניין, וזיל בתר זכרים, **וְהָווּ לְהוּ טְמֵאִין מִיעוּטָא, וּמִיעוּטָא יִדְחוּ לְפֶסַח שֵׁנִי,** ואין מכאן ראיה מה הדין כשמחצה זכרים טהורים ומחצה טמאים.

כיצד רב ולישנא קמא דרב כהנא מיישבים ברייתא זו

שואלת הגמרא: **לְרַב וּלְלִישָׁנָא קַמָּא דְּרַב כָּהֲנָא, הָא דְּתַנְיָא טְהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן וּטְמֵאִין אֵין עוֹשִׂין לֹא אֶת הָרִאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשֵּׁנִי, הֵיכִי מְתָרְצִי לַהּ.**

עונה הגמרא: **רַב מְתָרֵיץ לַהּ, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ יִשְׂרְאֵל מֻחֶצָּה טְמֵאִין וּמֻחֶצָּה טְהוֹרִין, וְנָשִׁים עוֹדְפוֹת עַל הַטְּהוֹרִים, וְקָסָבַר נָשִׁים בָּרִאשׁוֹן חוֹבָה** והרי הן במנין, ונמצאו טמאים מיעוטא, **וּבַשֵּׁנִי רְשׁוּת.**

נשים		גברים	
טהורים	טמאים	טמאים	טהורים
26%	24%	25%	25%

בָּרִאשׁוֹן לָא עָבְדִי טמאין, **דְּהָווּ לֵיהּ מִיעוּט, וּמִיעוּטָא לָא עָבְדִי בָּרִאשׁוֹן. וּבַשֵּׁנִי לָא עָבְדִי, דַּל נָשִׁים מִינַּייהוּ,** דלגבי שני אין הנשים מן המנין למיהוי טהורין רובא, **וְהָווּ לְהוּ פַּלְגָא, וּפַלְגָא וּפַלְגָא לָא עָבְדִי בַּשֵּׁנִי,** שהרי לרב מחצה על מחצה כרוב, ולא עבדי בשני.

וּלְרַב כָּהֲנָא דַּאֲמַר פַּלְגָא נָמֵי עָבְדִי בַּשֵּׁנִי, הָכִי מְתָרֵיץ לַהּ, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ יִשְׂרְאֵל מֻחֶצָּה טְהוֹרִין וּמֻחֶצָּה טְמֵאִין, וְנָשִׁים מַשְׁלִימוֹת לַטְּהוֹרִין, שלא היו טהורין מחצה אלא על ידי הנשים, ואי אזלינן בתר זכרים הוו טמאין רובא,

נשים		גברים	
טהורים	טמאים	טמאים	טהורים
26%	24%	26%	24%

וְקָסָבַר נָשִׁים בָּרִאשׁוֹן חוֹבָה וּבַשֵּׁנִי רְשׁוּת, בָּרִאשׁוֹן לָא עָבְדִי דְּהָווּ לְהוּ פַּלְגָא וּפַלְגָא, וּפַלְגָא בָּרִאשׁוֹן לָא עָבְדִי ללישנא קמא דרב כהנא, **בַּשֵּׁנִי נָמֵי לָא עָבְדִי דַּל נָשִׁים מִינַּייהוּ מִן הַטְּהוֹרִין, הָווּ לְהוּ טְמֵאִין רוּבָּא, וְרוּבָּא לָא עָבְדִי בַּשֵּׁנִי.**

כיצד דברי רב כהנא מיושבים עם הברייתא

שואלת הגמרא: **וּלְרַב כָּהֲנָא, הָא דְּתַנְיָא הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרְאֵל מֻחֶצָּה טְהוֹרִין וּמֻחֶצָּה טְמֵאִין, הַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן, הֵיכִי מְתָרֵיץ לַהּ** - איך הוא מתרץ ברייתא זו.

עונה הגמרא: **אָמַר לָךְ רַב כָּהֲנָא: תַּנָּאֵי הִיא** - ענין זה הוא מחלוקת תנאים, **אִיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר** - יש מאן דאמר (התנא בברייתא זו) **מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה כְּרוֹב, וְאִיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר** - ויש מאן דאמר (התנא בברייתות האחרות) **מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה אֵינוֹ כְּרוֹב.**

◆◆◆

גּוּפָא הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרְאֵל מֻחֶצָּה טְהוֹרִין וּמֻחֶצָּה טְמֵאִין הַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן

הָיוּ טְמֵאִין עוֹדְפִין עַל הַטְּהוֹרִין אֲפִילּוּ אֶחָד יַעֲשׂוּ בְּטוּמְאָה לְפִי שֶׁאֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא אוֹמֵר אֵין הַיָּחִיד מַכְרִיעַ אֶת הַצִּיבּוּר לְטוּמְאָה שֶׁנֶּאֱמַר [יתבאר בדף הבא].

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"**צורתא דשמעתתא**", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "**לומד**" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם **האבן השואבת** ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507

a0533129507@gmail.com

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש 7-0700*

9771565598004

גמרא ופירושה

כל גרפיקס 0777551090